

ฐิติชพานุสรณ์

ฐิติชพานุสรณ์

หนังสือที่ระลึกในงานฌาปนกิจศพ

นายฐิติช ลังษ์ภิรมย์

วันเสาร์ที่ ๒๓ เมษายน ๒๕๕๙

ณ วัดพระอมรพิสัย จังหวัดนครปฐม

ฐิติษาพานุสรณ์

หนังสือที่ระลึกในงานฌาปนกิจศพ

นายฐิติษา สัจจภิรมย์

วันเสาร์ที่ ๒๓ เมษายน ๒๕๕๙

ณ วัดพระอมรพิสัย จังหวัดนครปฐม

พิมพ์ครั้งเดียว จำนวน ๕๐๐ เล่ม

สงวนลิขสิทธิ์ หนังสือเล่มนี้เป็นลิขสิทธิ์ของ ฐิติมา เป้าพรหมมา

บรรณาธิการต้นฉบับ: ฐิติมา เป้าพรหมมา

บรรณาธิการเล่ม: กษิติศ อนันตนาทร

ผู้ประสานงาน: วรวิมล บุตรมาตร

ชัยวัช สีผ่องใส

ออกแบบปกและรูปเล่ม: กษิติศ อนันตนาทร

พิมพ์ที่: ร้านอาร์ต อาร์ต คลองสาน ธนบุรี

artartshop@gmail.com

นายฐิติศัพท์ สังข์ภิรมย์

ชาติะ ๒ กรกฎาคม ๒๕๓๕

มรณะ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๙

สารบัญ

ประวัติ	๘
คำไว้อาลัย	
ด้วยรักและอาลัยถึงบอม	๑๓
ผศ.ดร.ปริญญา เทวานฤมิตรกุล	
ลูกศิษย์แถวหน้า	๑๗
อาจารย์ ดร.สุนิสา ช่อแก้ว	
คำไว้อาลัยจากอาจารย์	๒๐
คณาจารย์คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	
เยาวชนตัวอย่าง: ฐิติชีพ สังข์ภิรมย์	๒๔
ร.ต.อ. ดร.นิติภูมิ นวรัตน์	
ความตาย การสูญเสีย และการโศกเศร้าสาธารณะ	๒๘
ต่อศักดิ์ จินดาสุขศรี	
จำ 'ฐิติชีพ' อย่างไรดี	๓๓
เจนวิทย์ เชื้อสวาท	
ถ้าไม่นักการเมืองในมาดผู้ดี ก็ว่าที่นักวิชาการ	๓๕
ณัฐพงษ์ เพชรรัตน์	
ถึง บอม น้องที่รักยิ่ง	๓๖
วัชรพงษ์ จิโส	
ไม่เคยนึกเลยว่าเรื่องเล่าของเขา	๓๘
จะจบลงในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๙	
ธรรมชาติ กรีกักษร	

ถึงบอม	๔๒
พิมพ์ิชา เกิดมณี	
คุณวิทยานิพนธ์	๔๕
โกศล อุดมศิลป์	
เพื่อน	๔๗
วศิน เกียรติปริทัศน์	
โชคดีเพียงใดที่ได้มีโอกาสรู้จัก	๔๘
และเป็นเพื่อนกับเธอ	
รานี ปานเดย์	
#รัฐศัพท์สังข์ภิรมย์	๕๑
กษิติศ ครูทางคะ	
พี่ชายร่วมสถาบัน	๕๓
ชัยวัช สีม่องใส	

บทความของรัฐศัพท์

การเมือง อำนาจ ความดี และ ธรรมชาติ	๕๗
กับกรณีศึกษา โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี)	
ความนำว่าด้วยปรัชญาการเมือง	๖๑
ของ Niccolò Machiavelli	
บทที่ ๕ : “ว่าด้วยความยุติธรรมในทรรศนะ	๘๕
ของ Marx ในอ้งมือนักศึกษารัฐศาสตร์เมือง	
ยุคโบราณ” อยู่ที่ทำงาน น.๖๕-๘๓	

บทส่งท้าย

มะลิ มาลา	๘๘
รัฐติมา เป้าพรหมมา	

ขอกราบขอบพระคุณทุกท่าน
ที่ได้กรุณาร่วมบำเพ็ญกุศลสวดอภิธรรม
และท่านที่ได้กรุณามาเป็นเกียรติ
ในงานฌาปนกิจศพ
คุณฐิติศัพท์ สังข์ภิรมย์
ในครั้งนี้เป็นอย่างสูง

เจ้าภาพ

อดีตคือสิ่งที่ผ่านพ้นไปแล้ว ประหนึ่งสายน้ำที่ไม่มีวันหวนกลับ ...
ทุกๆ ครั้งเวลาเรามองย้อนไปในอดีตเราอยากแก้ไขมัน
เรามักบอกกับตัวเองเสมอว่า ... “เราน่าจะทำได้ดีกว่านี้” ...
“เราน่าจะทำได้ดีกว่าเมื่อวาน” ... ฯลฯ ...
แต่กระนั้นก็ตาม หากเรายังคงจมปลัก ดำดิ่ง
อยู่ในห้วงเหวแห่งความทุกข์ระทมขมขื่นของวันวาน
หรือกลายเป็นเพียงทาสแห่งความทรงจำอันรุ่งเรือง
ในอดีตสมัย เราก็ไม่ต่างอะไรกับผู้เสพสมความปวดร้าวชั่วนิรันดร์
ซึ่งในท้ายที่สุดก็จะละทิ้งปัจจุบันของวันนี้ และ ปัจจุบันของพรุ่งนี้
ไปเพียงเพื่อ “วันวานที่ผ่านพ้นไป”

ฐิติศัพท์ สังข์ภิรมย์

ประวัติ

นายฐิติศัพท์ สังข์ภิรมย์ (บอม) เกิดเมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ ณ บ้านเลขที่ ๔/๑ ถนนชานาญสถิตย์ ตำบลจองค์ อำเภอมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นบุตรคนที่ ๒ ของว่าที่ร้อยตรีโชติปฐมพนต ธีรพล สังข์ภิรมย์ และนางกรรณษกรมย์ สังข์ภิรมย์ มีพี่สาว ๑ คน คือ นางสาว นันทกัลกษณ์ สังข์ภิรมย์

ประวัติการศึกษา

- ระดับปฐมวัย (อนุบาล) โรงเรียนบรรณวิทย์ อำเภอมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- ระดับประถมศึกษาปีที่ ๑-๖ โรงเรียนอนุบาลแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- ระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๔ โรงเรียนห้องสอนศึกษา จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- ระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๕-๖ โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) กรุงเทพมหานคร
- ระดับปริญญาตรี คณะรัฐศาสตร์ สาขาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง

ประวัติการทำงาน กิจกรรม และรางวัล

- ประธานโครงการประชุมองค์การเด็กและเยาวชนเพื่อเสนอ
นโยบายความปรองดองแห่งชาติของเยาวชน แห่งรัฐสภาไทย
- สละสิทธิ์ทุน JSTP และได้รับคัดเลือกจากการสอบตรงเข้าศึกษา
ต่อในคณะรัฐศาสตร์ สาขาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์
- ประธานคณะกรรมการนักเรียนโรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงห
เสนีย์) รุ่น ๓๙
- ได้รับคัดเลือกรางวัลชนะเลิศ โครงการ The Bicycle Democracy
of Thailand ได้รับการคัดเลือกให้เป็น ๑ ใน ๑๐ จากเยาวชน
ประชาธิปไตย ๒,๕๐๐ คน ทั่วประเทศในการเป็นตัวแทนเยาวชน
ประชาธิปไตยแห่งรัฐสภาไทย ไปนำเสนอองงานและศึกษาดูงาน
ทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม ในประเทศโปรตุเกส สเปน
และอิตาลี พ.ศ. ๒๕๕๑ โดยในการแข่งขัน รางวัลชนะเลิศอันดับ
หนึ่ง คือตัวแทนจากสหรัฐอเมริกา รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่หนึ่ง
คือ ตัวแทนจากประเทศสหพันธรัฐรัสเซีย และรางวัลรองชนะเลิศ
อันดับที่สอง คือตัวแทนจากราชอาณาจักรไทย
- ได้รับการคัดเลือกเป็นตัวแทนเข้าร่วมประชุม ASEAN Plus three
Youth Environment Forum 2010 (AYEF 2010) “Creating a
Climate for Change” ของเยาวชนอาเซียนบวกสาม ณ ประเทศ
บรูไน ดารุสซาราม

- ประธานโครงการทูตไบเออร์เพื่อสิ่งแวดล้อม
- เยาวชนผู้ชนะเลิศโครงการยุวชนประชาธิปไตย ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรไทย
- ผู้ดำเนินรายการงานรัฐศาสตร์วิชาการครั้งที่ ๒๐ หัวข้อ “การเมืองเรื่องคนธรรมดา”
- ยุวชนประชาธิปไตย ปี ๒๕๕๑ รุ่น ๑
- ได้รับคัดเลือกเป็น ๑ ใน ๒๕ คน ของประเทศไทย โครงการอัจฉริยะภาพทางด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ (JSTP) โดยช่วงมัธยมต้น ในความรับผิดชอบของ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี และช่วงมัธยมปลาย ในความรับผิดชอบของ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- จบมัธยมศึกษาชั้นเอก กองบาลี โรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ วัดกำแพง

...เมื่อสังขารทั้งหลายไม่เที่ยง มีอันเกิดขึ้นแล้วเสื่อมไปเป็นธรรมดา...

“ปัจจุบันของวันนี้ ไม่เป็นเช่นคิดเมื่อวันวานที่ผ่านพ้น
มีเกิด มีดับ เป็นสัจธรรมทั้งโลกนี้หรือโลกหน้า
มนุษย์เรานั้นเกิดมาเพื่อพบกัน เมื่อผ่านพบย่อมผูกพัน
เมื่อผูกพันย่อมรัก แม้นยามจากลากัน ก็ยังคงรักและอาลัย
เหนือสิ่งอื่นใด ชายผู้เป็นบุตร เป็นน้อง เป็นญาติ
เป็นเพื่อน เป็นมิตรสหาย
และชายคนรักที่จากไป ... จะคงไว้ซึ่งความทรงจำ
ของความรัก ความดี ความมีปัญญาของ จูติศัพท์ ตลอดไป”

ด้วยรัก

มะลิ มาลา

คำไว้อาลัย

ด้วยความรักและอาลัยถึงบอม

ผศ.ดร.ปริญญา เทวานฤมิตรกุล

ผมรู้จักบอมมาตั้งแต่บอมเป็นนักเรียนมัธยมปลายจากจังหวัดแม่ฮ่องสอน บอมเป็นยุวชนประชาธิปไตยของรัฐสภารุ่นที่ ๑ ผมเป็นวิทยากรไปบรรยาย ทำให้ได้รู้จักกับบอม จุติชีพ สังข์ภิรมย์ จนบอมมาเป็นนักศึกษาที่คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ก็ได้เจอกันอยู่เสมอ และได้ทำงานร่วมกันหลายครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องกิจกรรมเกี่ยวกับประชาธิปไตยและพลเมือง จนกระทั่งบอมเรียนจบ

บอมเป็นคนที่มีความปรารถนาดีต่อผู้อื่น มีความกระตือรือร้น เต็มไปด้วยพลังงาน เคารพความเห็นผู้อื่นแม้ว่าจะไม่เห็นด้วย มีความรับผิดชอบต่อสังคม และลงมือเปลี่ยนแปลงด้วยตนเองโดยไม่เอาแต่บ่นว่าคนอื่น แล้วก็เป็นคนอารมณ์ดี มีความคิดสร้างสรรค์ เจอกันทุกครั้ง บอมจะพูดไปหัวเราะไปตอนบอกไอเดียใหม่ๆ แก่ผม

ก่อนวันพระราชทานปริญญาบัตรปีที่แล้ว บอมไลน์มาหาผม บอกว่าวันรับปริญญาอยากถ่ายรูปกับผม ผมบอกว่าไม่แน่ใจว่าจะไปถ่ายรูปด้วยได้ไหม เนื่องจากภารกิจที่ต้องอยู่ในหอประชุมใหญ่ตลอดทั้งวัน ปรากฏว่าวันจริงก่อนเวลาพระบรมโอรสาธิราชเสด็จฯ ผมมองลงไปจากเวที แล้วอยู่ดีๆ ก็มองเห็นบอม ผมจึงเดินลงจากเวทีไปถ่ายรูปกับบอม และเป็นที่มาของภาพนี้

หลังวันรับปริญญาผ่านไป บอมมาหาผม เราคุยกันอย่างสนุกและหัวเราะกันตลอดเวลา “อาจารย์ปริญญาครับ อาจารย์จำได้ไหมครับ อาจารย์บอกอะไรผม ตอนที่ผมไปเจออาจารย์ครั้งแรกตอนค่ายยุวชนประชาธิปไตย” บอมถามไปยิ้มไป

ผมหัวเราะ “จำไม่ได้แล้วบอม ผมพูดว่าอะไรละ”

“อาจารย์บอกว่า เข้าธรรมศาสตร์ให้ได้นะ แล้วมาช่วยกันเปลี่ยนแปลงสังคมของเราให้ดีขึ้น” ดวงตาบอมเป็นประกาย “แล้วผมก็เข้าธรรมศาสตร์ได้ ตอนนี่จบแล้วจึงมาขอบคุณอาจารย์ครับ”

เราคุยกันต่ออีกหลายเรื่อง เรื่องสังคม เรื่องบ้านเมือง เรื่องประชาธิปไตย ผมไม่รู้ลึกเปื้อนที่คุยกับบอม เพราะแม้ว่าจะถ่อมตัว ไม่เคยอวดรู้ แล้วบางทีก็ไม่ค่อยบอกว่าตัวเองคิดอะไร แต่คุยกันก็รู้ได้ว่าเป็นคนมีสติปัญญาและมีความคิดที่ลึกซึ้ง

“ผมต้องไปแล้วครับอาจารย์” บอมยกมือไหว้ลา

“ขอให้โชคดีบอม แล้วมีเวลาเมื่อไหร่ มาเจอกันใหม่” ผมเอามือตบไหล่บอมเบาๆ “รักษาเนื้อรักษาตัวให้ดี แล้วในอนาคตมาช่วยกันทำเรื่องดีๆ ให้บ้านเมืองกันอีกนะ”

“ครับอาจารย์” บอมหัวเราะแล้วก็ไหว้ลาผมอีกครั้ง ผมไม่นึกเลยว่านั่นจะเป็นการเจอกันครั้งสุดท้าย

ผมทราบข่าวบอมด้วยความตกใจและเสียใจ ไม่เคยนึกเลยว่าเหตุการณ์แบบนี้จะเกิดกับบอมได้ แล้วก็เสียใจที่สุดที่อยู่ต่างประเทศ ไม่สามารถไปร่วมงานพิธีศพของบอมได้ ทำได้แต่เพียงส่งความไว้อาลัยมาทางพวงหรีด

เราเกิดมาต้องเจอผู้คนมากมาย สุดท้ายผู้คนที่จากเราไป หรือไม่เราก็จากไปจากผู้คน ความจริงแล้วเราพบเจอกันก็เพื่อพลัดพราก การจากลาจึงเป็นความจริงยิ่งกว่าการพบเจอ แล้วผู้คนที่ส่วนใหญ่ที่เราเคยเจอเราก็จะลืมไป แต่มีคนจำนวนหนึ่งที่เราจะไม่มีวันลืม บอมคือคนๆ นั้นของพวกเรา

“In the end we all must die. There must be more to life than this ..”

สุดท้ายเราทุกคนก็ล้วนแต่ต้องตาย ชีวิตมันต้องมีอะไรมากกว่านี้ ..

ผมนึกถึงเพลง There must be more to life than this ของ Freddy Mercury ซึ่งตอบคำถามนี้ด้วยแนวทางเดียวกับบอม ผมไม่อาจจะเห็นด้วย หรือเข้าใจได้เลยในการตัดสินใจของบอม แต่ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น ความตั้งใจดีต่อสังคม และความดีงามทุกอย่างที่บอมนำมา รวมถึงรอยยิ้ม และเสียงหัวเราะ จะอยู่ในใจและความทรงจำของผมตลอดไป

ด้วยรักและอาลัย

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล

ลูกศิษย์แถวหน้า

อาจารย์ ดร.สุนิสา ช่อแก้ว

ถึงบอม ลูกศิษย์แถวหน้า

อาจารย์เจอบอมครั้งแรกในการสอนวิชาวิธีวิทยาทางสังคมศาสตร์ บอมมักจะนั่งเรียนแถวหน้าเสมอ ที่ที่บอมนั่งประจำคือแถวหน้าลำดับที่ ๓ ทางฝั่งซ้ายมือของอาจารย์ บอมมักจะนั่งติดกับ เฟิร์สและจิบ

ความประทับใจแรกที่มีต่อบอมคือ การแต่งกายและการใช้คำพูดที่สุภาพมาก บอมเป็นลูกศิษย์คนเดียวที่เรียกอาจารย์ว่า *ท่านอาจารย์สุนิสา* (คือมีคำว่า *ท่าน* นำหน้าก่อนคำว่า *อาจารย์* และต่อท้ายด้วยชื่อจริง บางทีก็มีนามสกุลพ่วงมาด้วย ได้ยินที่ไรก็นึกยิ้มในใจตลอด) ทุกครั้งที่เข้าเรียน บอมจะใส่เสื้อเชิ้ตแขนสั้น ใส่กางเกงผ้า และใส่รองเท้าหุ้มส้น มีแววตาและท่าทางที่แสดงให้เห็นถึงความกระตือรือร้นในการเรียนอย่างสม่ำเสมอทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

อาจารย์จำได้ว่างานกลุ่มที่มอบหมายให้ทำนั้น สร้างความประทับใจให้อาจารย์ จนอาจารย์ได้บอกกับบอมว่า งานชิ้นนี้มีจุดอ่อนบางประการ แต่ในภาพรวมแล้วค่อนข้างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อดีที่สะท้อนให้เห็นถึงโครงสร้างทางความคิดของผู้ออกแบบงานวิจัย อย่างไรก็ตามโครงร่างของงานวิจัยชิ้นนี้เพราะสามารถเอาไปต่อยอดทำเป็นวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกได้ (ไม่รู้ว่าบอมจะจำ comment นี้ได้หรือไม่ แต่อาจารย์จำได้ไม่ลืม)

หลังเรียนจบวิชาวิธีวิทยาทางสังคมศาสตร์ อาจารย์มีโอกาสดูเจอบอมอีกหลายครั้ง ได้พูดคุยในเรื่องที่ไม่ใช่วิชาการ ทำให้สัมผัสได้ว่าบอม หมุ่นหน้าใสคนนี้ นอกจากจะเป็นลูกศิษย์แถวหน้าแล้ว ยังเป็นคน

ที่มีอัธยาศัยดี มีไมตรีต่อผู้อื่นเสมอ เมื่อครั้งที่อาจารย์หอบหิ้วของเต็มมือ บอมก็ช่วยอาสาถือของไปส่งให้ที่ห้องพักอาจารย์ หากวันนี้บอมได้รับรู้ อาจารย์ก็อยากจะบอกบอมว่า เพียงสิ่งเล็กน้อยที่ทำให้กันในวันนั้น มัน เป็นความเอื้อเฟื้อที่ไม่เคยลืมเลือนจากจิตใจ

ครั้งสุดท้ายที่ได้เจอบอม คือ วันซ้อมรับปริญญา บอมเดินมาหา อาจารย์พร้อมกับคำพูดที่ทำให้อาจารย์ชื่นใจว่า *สวัสดีครับท่านอาจารย์ อาจารย์สวยขึ้นนะครับ* (บอมพูดพร้อมกับหัวเราะเล็กน้อย) *ผมขอถ่ายรูป กับอาจารย์นะครับ* หลังจากถ่ายรูป บอมก็จัดการโพสต์รูปพร้อมกับ ข้อความที่มีการ tag มาแฉวอาจารย์

Bunkam Thumkahok

24 ธันวาคม 2015 · ๙

ท่านอาจารย์ ดร.สุนิสา ช่อแก้ว Meaw Chorkaew

"วิจัยก็เหมือนความรัก.....
หากยังไม่เจอคำตอบที่ใช่ก็คงยังต้องค้นหากันไป"

#งานแกล้งอาจารย์ก็ต้องมา #รักอาจารย์นะค้าบ
#ยังไม่ได้ขอบพระคุณสำหรับผลไม้นั้นเลยครับ
#คิดถึงคิดถึง #ทีมPO300อาจารย์เหมียว — 😊
รู้สึกขอบคุณที่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ม.ธ.ท่าพระจันทร์ (Thammasat University)

อาจารย์เชื่อว่า ความสุภาพ ความมุ่งมั่นตั้งใจ ความเอื้อเฟื้อ ความมีเมตตาริจิต และความมีอารมณ์ขัน เป็นคุณลักษณะประจำตัวของบอมที่สร้างความประทับใจให้กับอาจารย์หลายท่าน เพื่อน พี่น้อง และคนรอบข้าง แม้ในวันที่บอมไม่ได้อยู่ ณ ที่นี้แล้วก็ตาม อาจารย์ยังคงเชื่อมั่นอย่างสุดใจว่า บอมและความเป็นบอมจะอยู่ในใจพวกเราทุกคนเสมอ ทุกครั้งที่อาจารย์คิดถึงบอม ภาพของลูกศิษย์แถวหน้าจะยังคงอยู่ในใจของอาจารย์ตลอดไป

รักและขอเก็บไว้ในความทรงจำที่ดีงาม
อาจารย์เหมียว

คำไว้อาลัยจากอาจารย์

คณาจารย์ คณะรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

— ๑ —

R.I.P บอมม์

บอมม์เป็นนักศึกษาที่มอบความประทับใจด้วยการตั้งใจเรียน
สนใจใฝ่รู้ และทำให้เราอึ้งในวิชา PO 337 โดยทำรายงานในหัวข้อ ความ
เป็นผู้นำของนโปเลียนเปรียบเทียบกับจอมพล ป.

หลับให้สบายนะคะ...

ผศ.ดร.วรรณภา ตีระสังขะ

— ๒ —

I know you were looking for a guiding light. You found one.
Though it may not be the right one in other's mind. Saying I miss
you it's the only thing I do.

ผศ.ดร.อรรถสิทธิ์ พานแก้ว

— ๓ —

รู้สึกตกใจและเสียใจมากๆ กับข่าวการจากไปของบอมม์ ขอให้สู่
สุคติครับ

อาจารย์ วิโรจน์ อาลี

เมื่ออาจารย์ได้ทราบข่าวนั้น อาจารย์ตกใจมากและไม่อยากเชื่อในสิ่งที่ได้ยิน แต่ในที่สุดก็ต้องยอมรับความจริงว่าฐิติศัพท์ได้จากพวกเราไปแล้วซึ่งหากฐิติศัพท์รับรู้ด้วยวิถีทางใดก็ตามก็คงทราบว่าอาจารย์เสียใจเพียงใด

ฐิติศัพท์ในความทรงจำของอาจารย์นั้นคือลูกศิษย์ที่อาจารย์รักเอ็นดูและมีแต่ความปรารถนาดีอย่างมากที่สุดคนหนึ่งในช่วงชีวิตการสอนหนังสือ ๒๐ กว่าปีของอาจารย์ ฐิติศัพท์ตั้งใจเรียนเป็นที่สุด ขยันขันแข็งสุขภาพอ่อนน้อมมีสัมมาคารวะ และมีมุทิตาจิตต่ออาจารย์อย่างยิ่ง

ฐิติศัพท์เข้าเรียนทุกวิชาของอาจารย์วิชาละ ๒-๓ รอบ จนอาจารย์ยังเคยเข้าใจผิดว่าฐิติศัพท์เอก IR พออาจารย์ถามว่าไม่เบื่อบ้างหรือ หนึ่งฟังอะไรซ้ำซาก แต่ฐิติศัพท์ก็บอกอาจารย์ว่าได้ฟังอาจารย์สอนเหมือนได้ฟังนักการทูตหลุดมาจากศตวรรษที่๑๙เล่าเรื่องจากยุคนั้น จนอาจารย์อดขำไม่ได้ นี่เป็นเรื่องดีๆ และงดงามเรื่องหนึ่งในหลายสิบเรื่องที่อาจารย์บันทึกไว้ในความทรงจำถึงศิษย์รักคนนี้

ไม่ว่าฐิติศัพท์จะอยู่ ณ ที่ใด และไม่ว่ากาลเวลาจะผ่านพ้นไปนานสักเท่าใด ก็ขอให้รับทราบไว้เถิดว่าพวกเราจะยังระลึกถึงเพื่อนรัก น้องรัก พี่ที่รัก และศิษย์รักที่ชื่อฐิติศัพท์ตลอดไป

รศ.ดร.บรรพต กำเนิดศิริ

ที่จริงไม่ได้ตั้งใจจะเขียนไว้อาลัยบัณฑิตจากคณะรัฐศาสตร์ที่เพิ่ง ตัดสินใจลาโลกนี้ไป เพราะคิดว่าเพื่อน ๆ และครูบาอาจารย์เขาเขียนให้ ไปแล้ว แต่อยากแบ่งปันความรู้สึกในฐานะคนที่เคยผ่านประสบการณ์ คล้าย ๆ กันและรู้จักคนที่รู้สึกตกหล่มในช่วงหลังเรียนจบ ป.ตรี มาหลาย กรณี

นักศึกษาที่เรียนดีมักมีปัญหาเช่นนี้คือคาดหวังกับตัวเองสูง คิดว่า ชีวิตหลังเรียนจบเหมือนในห้องเรียนคือเราต้องเป็นที่หนึ่งเหมือนเดิม แน่นอนคนที่คาดหวังแบบนี้มักผิดหวัง เพราะโลกหลังเรียนจบกว้างใหญ่ กว่าห้องเรียนมาก ไม่ใช่แค่มีคนที่เก่งกว่าเราเต็มไปหมด แต่มีปัจจัยที่ ควบคุมไม่ได้หลายอย่างซึ่งไม่เกี่ยวกับความสามารถเราเลย เพราะฉะนั้น ความล้มเหลวจึงเป็นเรื่องปกติ

ความมุ่งมั่นเป็นเรื่องดี แต่พยายามหาเป้าหมายที่หลากหลายและ อย่าโทษตัวเองเมื่อไปไม่ถึงเป้าหมายนั้น การเดินทางไปสู่เป้าหมาย/ ความฝันในชีวิตไม่ได้เป็นเส้นตรงเสมอไป เดินอ้อมบ้างก็ได้จะได้ชื่นชม ความงดงามของชีวิตริมทางที่เดินอ้อม

ข้าพเจ้ารอดช่วงเวลาอันยากลำบากช่วงวัย ๒๓-๒๔ มาได้เพราะ แรงกำลังใจจากครูที่รักและครอบครัวที่เข้าใจเสมอ ในยามที่เศร้าโศก ผิดหวัง ข้าพเจ้ามักนึกถึงคำครูว่าให้ “ใจดีกับตัวเอง” (be kind to yourself) ข้าพเจ้าคิดว่าวิธีนี้สำคัญมาก มิเช่นนั้นเราจะทำร้ายตัวเองจน บอบช้ำเพียงเพราะเราคิดว่าไม่ดีพอ ข้าพเจ้าหวังว่าเมื่อเราพบเจอคนที่ กำลัง lost กับชีวิต เราจะปลอบใจพวกเขา/เธอให้ใจดีกับตัวเอง เพื่อช่วย ให้เขา/เธอรอดพ้นจากหลุมดำทางความรู้สึกและความคิด

ผศ.ดร. จันจิรา สมบัติพูนศิริ

ครอบครัวสังข์ภิรมย์

เยาวชนตัวอย่าง: จูติศัพท์ สังข์ภิรมย์

ร.ต.อ. ดร.นิติภูมิ นวรัตน์

ด.ช.จูติศัพท์ สังข์ภิรมย์ หรือ น้องบอมบ์ ที่ผมเขียนถึงเมื่อ ๗ ตุลาคม ๒๕๕๑ เสียชีวิตแล้วนะครับ

๗๗๗

“ทานเฟรนช์ฟรายด์ด้วยกันไหมหนุ?”

นานมาแล้ว ที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผมชวนเด็กชายตัวเล็กมากคนหนึ่งซึ่งกำลังยืนดูผมทานเฟรนช์ฟรายด์ให้เข้ามาทานด้วยกัน

หลังจากนั้น ผมก็ได้คุยกับเด็กคนนี้ แถมยังได้สนทนากับคุณพ่อและคุณแม่ของหนุด้วย

เนิ่นนานผ่านไปหลายปี เด็กคนนี้มีได้ไปดูงานที่สิงคโปร์ กลับมาก็มีความคิดอันฉลาดปราดเปรื่องเรื่องสร้างสรรค์กิจกรรม แถมยังเรียนเก่งได้เกรด ๔ รวด

วันอาทิตย์ที่ผ่านมา นายจูติศัพท์ สังข์ภิรมย์ หรือน้องบอมบ์นั่งรถไฟมาลงหน้าบ้านผมที่ลาดกระบัง สนทนากันก็จึงถึงรู้ว่า ขณะนี้หนุโตแล้ว กำลังเรียนชั้นมัธยม ๔

๒ เดือนก่อน จูติศัพท์เพิ่งชนะเลิศได้ทุนโครงการยุวชนประชาธิปไตยของ สทง.เลขานุการสภาผู้แทนราษฎรไทย ไปเสนอโครงการเครือข่ายยุวชนประชาธิปไตยเพื่อพัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่สหภาพยุโรป ซึ่งน้องบอมบ์ต้องเสนอแข่งขันกับผู้ชนะจากประเทศอื่นที่ส่งไปแข่งมากกว่า ๕๐ กลุ่ม

ผลก็คือ งานของกลุ่มเยาวชนไทย ๑๐ คน ได้รางวัลที่ ๓ ซึ่งที่ ๑ และ ๒ ผู้ชนะเป็นเยาวชนของสหภาพยุโรปเจ้าภาพทั้งหมด

ปีนี้ โครงการเครือข่ายเยาวชนประชาธิปไตยเพื่อพัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอน ของน้องบอมบ์ก็ชนะอีกแล้ว

ดังนั้น พ.ศ.๒๕๕๒ ที่กำลังจะถึง น้องบอมบ์และเยาวชนไทยคนอื่นอีก ๙ คนก็จะได้ทุนจาก สนง.เลขานุการสภาผู้แทนราษฎรให้นำโครงการไปแข่งขันจากเยาวชนทั่วโลก ที่นครเซนต์ปีเตอส์เบิร์ก สหพันธรัฐรัสเซีย

พ.ศ.๒๕๕๓ เยาวชนคนทั้งโลกจะไปแข่งด้านการสร้างประชาธิปไตยกันที่อังกฤษและฝรั่งเศส ส่วน พ.ศ.๒๕๕๔ สนามของการเสนองานจะอยู่ที่สหรัฐอเมริกา

เยาวชนส่วนใหญ่ที่ไปแข่งขัน มักจะเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยที่เรียนทางนิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ หรือสังคมศาสตร์ จะมีก็แต่น้องบอมบ์ หนูน้อยที่ถือกำเนิดเกิดมาในจังหวัดชายแดนแม่ฮ่องสอนเพียงคนเดียวนี้แหละ ที่ยังเรียนอยู่ในชั้นมัธยม

ขณะนี้ น้องบอมบ์ได้กระตุ้นเยาวชนและประชาชนคนที่สนใจการพัฒนาประชาธิปไตยอย่างแท้จริงอยู่ในทั้ง ๗อำเภอของจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมีเครือข่ายสมาชิกที่เข้มแข็งมากถึงอำเภอละ ๑,๕๐๐ คน มีสมาชิกรวมทั้งจังหวัด ๑๐,๕๐๐ คน

อังคารวันนี้ น้องบอมบ์คัดเยาวชนอำเภอละ ๑๐ คน ให้มาฟังผู้ใหญ่ที่น้องบอมบ์เชื่อว่าเป็นฝ่ายประชาธิปไตยที่ศาลาประชาคม ศูนย์ราชการจังหวัดแม่ฮ่องสอน เวลา ๐๗.๐๐ น. มีพิธีเปิดงานโดย นายภูษงค์ นุตราวังศ์ รองเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง

๐๘.๐๐ น. “การเมืองการปกครองโลก” พูดโดยนิติภูมิ

๑๐.๐๐ น. “กฎหมาย รัฐธรรมนูญ” พุทโดย ดร.ปริญญา เทวานฤ
มิตรกุล (ม.ธรรมศาสตร์)

๑๓.๐๐ น. “การเมืองการปกครองไทย” โดย ดร.วัฒนา อัครคพานิช

๑๕.๐๐ น. “ประชาธิปไตย” พุทโดย ดร.ไชยันต์ ไชยพร (จุฬาฯ)
และตอนเย็นมีพิธีปิดโดย นายก อบจ.แม่ฮ่องสอน

เดือนสิงหาคมที่ผ่านมา น้องบอมบ์ตระเวนสร้างกิจกรรมพัฒนา
อัจฉริยภาพ ทางประชาธิปไตยสำหรับเยาวชนในแม่ฮ่องสอน ๖ โรงเรียน
๖ อำเภอ และชักชวนเยาวชนออกมาปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติลดภาวะ
โลกร้อนตามแนวพระราชดำริได้ ๖,๐๐๐ ต้น ใน ๖ โรงเรียน ๖ อำเภอ
เช่นกัน

เดือนกันยายนที่ผ่านมา น้องบอมบ์จัดค่ายอบรมเยาวชน ๖
เทศบาล ๖ อำเภอ และมีกิจกรรมค่ายจักรยานประชาธิปไตยด้วย

พฤศจิกายนเดือนหน้า น้องบอมบ์จะพาเยาวชนจากอำเภอละ ๑
คน นั่งรถทัวร์จากแม่ฮ่องสอนมาดูงานที่กรุงเทพฯ ตระเวนดูตั้งแต่
พระบรมมหาราชวัง ศาลหลักเมือง คณะรัฐศาสตร์ ธรรมศาสตร์และ
จุฬาฯ รัฐสภา พิพิธภัณฑ์สยาม ทำเนียบรัฐบาล ป.ป.ช. ศาลปกครอง
สูงสุด กกต. ฯลฯ

น้องบอมบ์เสนองานตนเองอย่างมีระบบจนได้งบประมาณจากผู้ว่า
ราชการจังหวัดแม่ฮ่องสอน อบจ.แม่ฮ่องสอน สนง.เลขาธิการสภา
ผู้แทนราษฎร และ กกต. รวมทั้งสิ้นประมาณ ๕ แสนบาท

เอามาใช้จ่ายกระตุ้นเยาวชนคนทั้งจังหวัดแม่ฮ่องสอนให้สนใจ
ประชาธิปไตย

น้องบอมบ์เล่าว่า ตอนที่ผมเจอคุณลุงนิติภูมิครั้งแรกนั้น ผมตัว
เล็กมาก ยังอยู่ในชั้นประถมอยู่เลย

ตอนนี้ผมอยู่มัธยมแล้วครับ และก็ตัวสูงถึง ๑๘๐ ซม.

อนาคตของผม ผมอยากสอบชิงทุนไปเรียนต่อต่างประเทศ
กลับมาแล้ว ผมอยากกลับมาสมัคร ส.ส.

“ผมอยากเป็นนักการเมืองครับ”

คอลัมน์ เปิดฟ้าส่องโลก
วันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๕๑

ความตาย การสูญเสีย และความโศกเศร้าสาธารณะ

ต่อศักดิ์ จินดาสุขศรี

- ๑ -

อารมณ์สาธารณะ

“เป็นอีกหนึ่งครั้งที่รู้สึกว่าการโศกเศร้ากำลังทำงานในคณะรัฐศาสตร์” ข้อความดังกล่าวเป็นสเตตัสเฟซบุ๊กของรุ่นน้องท่านหนึ่งในคณะที่ทำให้ผมกลับมาครุ่นคิดเรื่องนี้อีกครั้ง

เมื่อพูดถึงอารมณ์ความรู้สึก (emotion) เรามักคิดถึงอะไรที่เป็นเรื่องส่วนตัวของแต่ละปัจเจกบุคคล เราคิดถึงอารมณ์ในฐานะที่เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นภายใน เป็นมิติภายในตัวเรา ไม่เกี่ยวข้องกับคนอื่นหรือสังคม

นักปรัชญาและนักจิตวิทยาหลายคนที่หันมาสนใจศึกษาเรื่องอารมณ์ในระยะหลังๆ เสนอให้เราคิดเสียใหม่ว่า แท้จริงแล้ว 'อารมณ์' ไม่ได้มีแง่มุมของความเป็นส่วนตัวที่อยู่ภายในปัจเจกบุคคลเท่านั้น แต่อารมณ์ยังมีแง่มุมที่มีความเป็นสาธารณะ (ที่เรามักเรียกว่าอารมณ์ร่วม นั่นแหละ) คำที่เขาใช้เรียกกันก็คือ Public Emotion หรือ อารมณ์สาธารณะ

เวลาพูดว่า 'ความโศกเศร้า' กำลัง "ทำงาน" ในพื้นที่ส่วนรวมที่นอกเหนือไปจากครอบครัวและภายในบุคคล เช่น คณะ มหาวิทยาลัย สมาคม บริษัท ชุมชน ประเทศชาติ ฯลฯ ก็หมายความว่าเรากำลังเห็นการทำงานของ Public Emotion ภายในหน่วยงานสังคมส่วนรวมนั้นๆ ซึ่งกระทบกับความรับรู้และความรู้สึกของคนจำนวนมาก ซึ่งได้ก้าวข้าม

เส้นแบ่งของความเป็นส่วนตัว/ส่วนรวมไป มันไม่ได้เป็นแค่อารมณ์ ส่วนตัวของปัจเจกบุคคลหรือคนที่เกี่ยวข้องเพียงไม่กี่คน

แต่อารมณ์สาธารณะก็มีหลายประเภท ทั้งความรัก ความโศกเศร้า ความรังเกียจเดียดฉันท์ ความเห็นอกเห็นใจ ความเกลียดชัง ฯลฯ อารมณ์สาธารณะแต่ละอย่างมี function ไม่เหมือนกัน และอารมณ์ สาธารณะแต่ละอย่างก็สะท้อนคุณค่าและความสัมพันธ์ทางสังคมที่ ต่างกันออกไป

ในกรณีนี้ เมื่อเราสามารถระบุได้ว่าอารมณ์สาธารณะที่กำลังทำงาน อยู่คือ 'ความโศกเศร้า' (Mourning) เช่นนั้นแล้ว การทำงานของความ โศกเศร้ำดังกล่าวมันหมายถึงอะไรกันแน่? ความโศกเศร้าสาธารณะจาก การสูญเสียบุคคลใดบุคคลหนึ่งไปมันบอกอะไรแก่เรา? มันสะท้อนให้เรา เข้าใจอะไรบ้าง?

— ๒ —

เมื่อยามสูญเสีย แล้วเราโศกเศร้า แปลว่าเราไม่ได้อยู่ตัวคนเดียว

ทำไมเราจึงโศกเศร้าเมื่อสูญเสียคนที่เรารัก? เหตุใดการสูญเสียใคร บางคนในชีวิตไปจึงนำมาซึ่งความโศกเศร้าแก่ตัวเราและชุมชนที่เรา สังเกต?

Judith Butler ตอบปัญหานี้ว่า ความโศกเศร้ำดังกล่าวไม่ใช่อารมณ์ ที่เกิดจากการสูญเสียคนที่เรารักหรือคนที่สำคัญกับเราไปเท่านั้น แต่ ความโศกเศร้ำดังกล่าวยังเป็นผลลัพธ์จากความรู้สึกที่ว่าเราได้สูญเสีย ตัวตนของเราไปพร้อมๆ กันด้วย

นั่นเพราะว่าตัวตนและอัตลักษณ์ของมนุษย์ทุกคน ล้วนเป็นสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้นผ่านความสัมพันธ์กับผู้อื่น/ความเป็นอื่นอยู่เสมอ โดยเฉพาะความสัมพันธ์กับคนที่เรารัก การโศกเศร้าจากการสูญเสียคนที่เรารักจึงไม่ใช่แค่การสะท้อนว่าเราได้สูญเสียบุคคลคนหนึ่งในชีวิตไปเท่านั้น แต่มันบอกเราว่า เราได้สูญเสียความเป็นตัวตนส่วนหนึ่งของเราไป เราได้สูญเสียความสัมพันธ์ที่ช่วยนิยามความหมายให้แก่ชีวิตของเรา/ชุมชนที่เราสังกัด และเราได้สูญเสีย "ความเป็นอื่น" ที่มีตำแหน่งแห่งที่ซึ่งมีความหมายในชีวิต ในตัวตน และในความทรงจำของเราไป

สำหรับ Butler แล้ว ความโศกเศร้าจากการสูญเสียจึงยังเป็นการตอกย้ำความเปราะบางในชีวิตของมนุษย์ ว่าเราไม่สามารถดำรงอยู่ได้เพียงลำพังอย่างมีความหมายบนโลกนี้ และที่จริงแล้วพวกเราก็ไม่เคยดำรงอยู่เพียงลำพังมาตั้งแต่ต้น เธอกล่าวว่า “พวกเราทุกคนล้วนอยู่ในมือของคนอื่นมาตั้งแต่แรก” (We are already in the hands of the others)

"ตัวฉัน" (I) จะไม่สามารถดำรงอยู่อย่างมีความหมายได้เลย หากปราศจากการดำรงอยู่ของ "คนอื่น/ผู้อื่น" (Others) ที่มาช่วยสร้างความหมาย มอบคุณค่า ประกอบสร้างอัตลักษณ์ ประทับความทรงจำ และเชื่อมโยงชุมชนทางอารมณ์ความรู้สึกให้แก่ตัวเราทุกคน

ความโศกเศร้าจากการสูญเสียจึงเป็นสิ่งที่บอกแก่เราว่า มนุษย์มิใช่สัตว์ที่มีแต่เหตุผลตลอดเวลา แต่มนุษย์ยังอารมณ์ความรู้สึกเป็นองค์ประกอบของชีวิต มนุษย์ไม่ได้เกิดมาเป็นปัจเจกบุคคลที่แยกขาดอย่างจากผู้อื่นและเป็นนายเหนือตนเองอย่างสมบูรณ์ แต่มนุษย์เชื่อมโยงสัมพันธ์และเกี่ยวข้งกับผู้อื่นตลอดเวลาตั้งแต่เกิดจนวันจากโลกนี้ไป ไม่ว่าจะในทางกายภาพหรือในทางอารมณ์

- ๓ -

ผู้ที่เรามอบโศกเศร้าให้ ย่อมมีคุณค่าในชีวิตเรา ไม่ว่าเขาจะเคยเป็นเช่นไร

เมื่อเราโศกเศร้าในยามที่ใครสักคนจากเราไปอย่างไม่มีวันหวนกลับ มันแปลว่าสำหรับเราแล้ว ชีวิตของเขาควรดำรงอยู่มากกว่าการสูญเสียไป และถ้าเราทั้งหลายล้วนให้คุณค่ากับการดำรงอยู่/มีชีวิตอยู่ว่าเป็นสิ่งที่ดีกว่าการจากไปแล้วละก็ นั่นย่อมหมายความว่าชีวิตของคนที่สูญเสียไปย่อมมีคุณค่าสำหรับเราเช่นกัน

ไม่ว่าในอดีต บุคคลที่จากไปจะมีตำแหน่งแห่งที่อย่างไรในความทรงจำของเรา ไม่ว่าเคยจะเคยเป็นคนเช่นไรในสายตาของเรา ไม่ว่าความสัมพันธ์ระหว่างเราและเขาจะดีหรือร้ายขนาดไหน....

แต่เมื่อเขาจากไปอย่างไม่มีวันกลับ และสิ่งที่พวกเราได้มอบให้แก่เขา คือความโศกเศร้า (ไม่ใช่อารมณ์แบบอื่น) มันย่อมหมาความว่า สำหรับเราแล้วชีวิตของเขามีคุณค่าเสมอมาตั้งแต่ต้น

ความโศกเศร้าสาธารณะของชาวรัฐศาสตร์ ชาวธรรมศาสตร์ ชาวบัณฑิตเดชา และชาวอื่น ๆ ที่มอบให้แก่การจากไปของเขา เป็นการบอกแก่เขาว่า เขาสำคัญสำหรับเรา เขามีคุณค่าในชีวิตเรา และไม่ว่าที่ผ่านมาจะเคยเป็นเช่นไร เขาก็มีคุณค่าคู่ควรแก่การดำรงอยู่ในชีวิตของเราเสมอ และตลอดไป

การมอบความโศกเศร้าให้กับการจากไปของเขา จึงถือเป็นการแสดงคุณค่าครั้งสุดท้ายที่เราจะสามารถมอบให้เขาได้อย่างดีที่สุด

จำ 'จิตติษณ์' อย่างไรดี ?

เจนวิทย์ เชื้อสาอะถึ

หลังเที่ยง ของวันที่ ๑๘ เมษายน เป็นต้นมา มีโทรศัพท์เข้ามา ๖ สาย; ๒ สายแรกมาจากรุ่นพี่รัฐศาสตร์โทรมาแจ้งข่าวอันน่าเศร้า อีก ๔ สาย มาจากอาจารย์รัฐศาสตร์ มธ. ท่านหนึ่ง, มาจากรองอธิการบดี ธรรมศาสตร์ท่านหนึ่ง, มาจาก ต่อ สรวิศ เพื่อนนิติศาสตร์ที่เคยทำงาน ร่วมกับจิตติษณ์ และอีกสายมาจากเพื่อนร่วมรุ่นของจิตติษณ์เอง

ทุกสายโทรมาเรื่องเดียวกัน ตกใจเหมือนกันและพยายามเข้าใจ เรื่องที่เกิดขึ้น ด้วยการเคารพการตัดสินใจของ จิตติษณ์

เมื่อเลื่อนนิวฟีด (new feed) นับแต่เที่ยงลงมา ก็ได้เห็นว่ามีคน รักจิตติษณ์มากขนาดไหน ... เขาทิ้งเรื่องราวให้คนจดจำไม่น้อย ... และอยากถือโอกาส เล่าว่าผมจำเขาอย่างไร

ทั้งในฐานะ 'รุ่นน้อง' ที่อ่อนน้อมถ่อมตน ให้เกียรติคนอื่น และมีนิสัยชื่นชมคนอื่น อย่างจริงใจ จนแรกๆ อาจสงสัยว่า เจ้านี้มันเพคใหม่ แต่บ่อยเข้า และดูสายตา ก็ทำให้รู้ว่า มันจริงใจ มันเป็นของมันแบบนี้

ทั้งในฐานะ 'นักโต้วาที' ที่โดดเด่นคนหนึ่งของรุ่น (รวมทั้งธรรม-ศาสตร์) ซึ่งผมกับหนึ่ง ณัฐพงษ์ เพชรรัตน์ เคยร่วมงาน ร่วมเวที ร่วมทีม เดียวกัน หลังงานน้องมาถาม จุดบกพร่องอยู่ไหน ต้องแก้ตรงไหน 'เรา' ยังทักออกแซวๆ กันว่า เกรี้นยาวไปนะ ยาวจนเวลาหมด จนไม่ทันได้โต้ ... จิตติษณ์ยังยิ้มรับว่าจะแก้ไขต่อไป

ทั้งในฐานะ 'นักกิจกรรม' ที่ขยันขันแข็ง ทำงานหนักมาตั้งแต่มัธยม เป็นผู้นำ แกนนำ มาในหลายโอกาส เป็นแนวหน้าของการทำงานจิตอาสา และชอบในการบริหารจัดการจนเป็นชีวิตจิตใจ เคยประชุมกับมัน เจ้านี้มันจดไปหมด งานนักกิจกรรมนี้เอง สร้างบาดแผลให้กับฐิติษฐ์พีใน ๒ ปีแรกของชีวิตมหา'ลัย ไม่น้อย แต่แล้ว ก็เพราะบาดแผลเหล่านี้ที่ทำให้เขาเติบโตในสายวิชาการ

ทั้งในฐานะ 'นักรัฐศาสตร์' คุณภาพสูงที่สุดคนหนึ่งของ สิงห์แดง ๖๓; จำได้ว่า อาจารย์ท่านหนึ่งเคยชื่นชมฐิติษฐ์พี กับผม/เพื่อนรุ่นพี่ บนโต๊ะอาหาร ท่านองว่า “นักศึกษาคนนี้อากาศไกล มีคำถามตลอด เตรียมตัวก่อนเข้าเรียนเสมอ รายงานก็คุณภาพสูง ทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณ แบบนี้ไม่ให้เอได้ยังไง” ... อาจารย์ท่านนั้นสำคัญอีกว่า “เราชอบเด็กคนนี้นะ” จนพวกเราแซวกลับว่า “แหม อาจารย์ได้ลูกรักคนใหม่ละ”

หลับให้สบายครับ ฐิติษฐ์พี อาจมีคำถามหลายเรื่องที่เราอยากถาม ฐิติษฐ์พี ... แต่คิดว่า ฐิติษฐ์พี คง ถาม/ตอบ กับตัวเอง นับครั้งไม่ถ้วนแล้ว ก่อนตัดสินใจเช่นนี้ ... จนกว่าจะพบกันใหม่

ถ้าไม่หนักการเมืองในมาดผู้ดี ก็ว่าที่นักวิชาการ

ณัฐพงษ์ เพชรรัตน์

เราร่วมงานกันครั้งแรกๆ เพราะน้องและผองเพื่อนจะร่วมจัดงานในหัวข้อ “เมื่อเสรีภาพถูกตั้งคำถาม?” โดยน้องและเพื่อนๆ ขอให้ผมช่วยไปชวนวาทีเพื่อเปิดงานดังกล่าว

จากนั้นก็เข้าร่วมกิจกรรมอื่นๆ อีกหลายครั้ง เท่าที่พอจะนึกได้ คือการโต้วาทีโชว์ในงานรัฐศาสตร์วิชาการ และอีกครั้งที่น่าจดจำคือการโต้วาทีโชว์ในงานสัปดาห์ประชาธิปไตย ในหัวข้อ “การเมืองบนท้องถนนได้ผลกว่าการเมืองในสภา” โดย พี่อี๋ แทนคุณ แห่งประชาธิปไตยเป็นฝ่ายค้าน และพี่หนูหริ่ง บก.ลายจุด แห่งกลุ่มวันอาทิตย์สีแดงเป็นฝ่ายเสนอ

เราเคยพูดคุยกัน ต่างกรรมต่างวาระกันหลายๆ ครั้ง ทั้งเรื่องการเมือง บุคคลสำคัญ กิจกรรมนักศึกษา หนังสือ เรื่องส่วนตัว และเรื่องอื่นๆ

ทุกครั้งที่พูดคุยกันก็อดคิดไม่ได้ว่า น้องมีความทรงจำและมองทะเลดูปรากฏการณ์บางอย่างได้อย่างดีเยี่ยม

ท่วงท่ากิริยาและทำนองการพูด ทำให้ผมต้องบอกน้องอยู่บ่อยครั้งว่า สไตลแบบนี่ถ้าไม่หนักการเมืองในมาดผู้ดี ก็ว่าที่นักวิชาการ

น้องอ่อนน้อมถ่อมตนและแฝงไว้ด้วยความเด็ดเดี่ยวมุ่งมั่น แม้ใครได้อยู่ใกล้ก็ต้องรู้สึกและสัมผัสได้

บรรดาความทรงจำและคุณงามความดีทั้งหลาย จะอยู่ในความทรงจำของผมและพวกเราอีกหลายคนตลอดไป

หลับให้สบายนะน้องบอม จูติชีพป์ สังข์ภิรมย์

ถึง บอม น้องที่รักยิ่ง

วัชรพงษ์ จิโรสะ

วันที่พี่เขียนบทระลึกลูกนี้ บอมได้จากโลกไปแล้ว ๔ วัน ความรู้สึก ๔ วันที่ผ่านมา บอกได้เลยว่า พี่ไม่ค่อยจะมีความสุขเท่าใดนัก เรื่องของ บอม ภาพจำของบอมในอดีตจะแวบเข้ามาบ่อยครั้ง

พี่จำได้ดีถึงวันที่เรารู้จักกันเมื่อเกือบสิบปีก่อน ตั้งแต่บอมเป็น ยุวชนประชาธิปไตย แถมยังฟุ้งด้วยการเป็นประธานนักเรียนโรงเรียน บดินทรเดชาฯ พี่ยังคิดในใจ เจ้าน้องคนนี้เก่งนะ ดูหน่วยก้านแล้วไม่ธรรมดา

บอมคงจำได้วันที่บอมสอบตรงข้อเขียนรัฐศาสตร์ ธรรมศาสตร์ ติด แล้ววันก่อนสัมภาษณ์ คือนั้นบอมมานอนคุยกับพี่ เราคุยกันหลายเรื่อง นะ บอมลองให้พี่เป็นอาจารย์สัมภาษณ์บอมแล้ววิจารณ์ นึกแล้วก็ฮาดี ตอนเช้า เราก็เดินข้ามสะพานปิ่นเกล้าด้วยกัน ดวงอาทิตย์กำลังขึ้น บอมจำได้ไหมที่พี่พูดว่าดวงอาทิตย์ที่กำลังขึ้นนั้นเปรียบเหมือนบอมที่กำลังเติบโตขึ้น ขอให้ใช้ช่วงเวลาชีวิตในมหาวิทยาลัยให้เต็มที่นะ และ บอมก็ผ่านการสอบสัมภาษณ์เข้าเรียนได้อย่างภาคภูมิใจ

บอมคงรู้ว่าตอนพี่มีกิจกรรมดีๆ พี่จะนึกถึงบอมเสมอ และบอมก็ไม่เคยปฏิเสธพี่ พอบอมจัดกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยบอมก็ให้พี่ไปร่วมด้วยเสมอ พี่ยังคิดในใจเลยว่าถ้าพี่จัดกิจกรรมเองก็คงไม่ดีเท่าที่บอมจัด บอมทำได้สุดยอดมาก

หนังสือพี่สองร้อยกว่าเล่มพี่ให้บอมยืมอ่าน ๔ ปีเลย พี่ไปเยี่ยม บอมที่หอ บอมบอกพี่ให้มาดูหนังสือที่พี่ให้ยืม ว่าจัดใส่ในชั้นวางที่บอมซื้อใหม่เรียบร้อยมาก

วันสุดท้ายที่พี่เจอบอมที่ทำพระจันทร์เมื่อปลายปีที่แล้ว ณ ลาน
ปรีดี บอมโหมเข้ามาทอดพี่ตามสไตล์ บอมใส่ชุดครุยถ่ายรูปกับเพื่อนๆ
วันนั้นพี่บอกบอมว่าพี่แต่งตัวไม่หล่อ ไว้วันจริงจะมาถ่ายด้วย แต่ก็ยินดี
กับบอมไปที่ได้เกียรตินิยมอันดับหนึ่งตามที่บอมฝัน แต่พี่ก็เสียใจนะ ว่า
วันเวลาที่บอมซ้อมและรับจริง พี่ติดงานเยอะมาก เลยตั้งใจว่าหลังจากรับ
ปริญญาแล้วจะนัดบอมทานข้าวกันสักครั้ง

แต่แล้วพี่ก็คงไม่มีโอกาสได้เจอบอมอีก

บอมซึ่งหนีพี่ไปเสียก่อน

แต่ก็เอานะ ของเกิดขึ้นแล้ว ใครก็ย้อนกลับไปไม่ได้

พี่ดีใจนะที่ช่วงชีวิตพี่บนโลกใบนี้ พี่ได้รู้จักบอม บอมคือคนที่พี่อยู่
ด้วย ทำงานด้วยแล้วพี่มีความสุข พี่ชอบคนเก่ง คนมีเหตุมีผล คนมุ่งมั่น
มานะ ชอบคนอย่างบอมเหมือนในอดีตที่บอมเคยเป็นมา

รักบอมมากน้อง

ไม่เคยนึกเลยว่าเรื่องเล่าของเขา

จะจบลงในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๙

ธรรมชาติ กรีกัษร

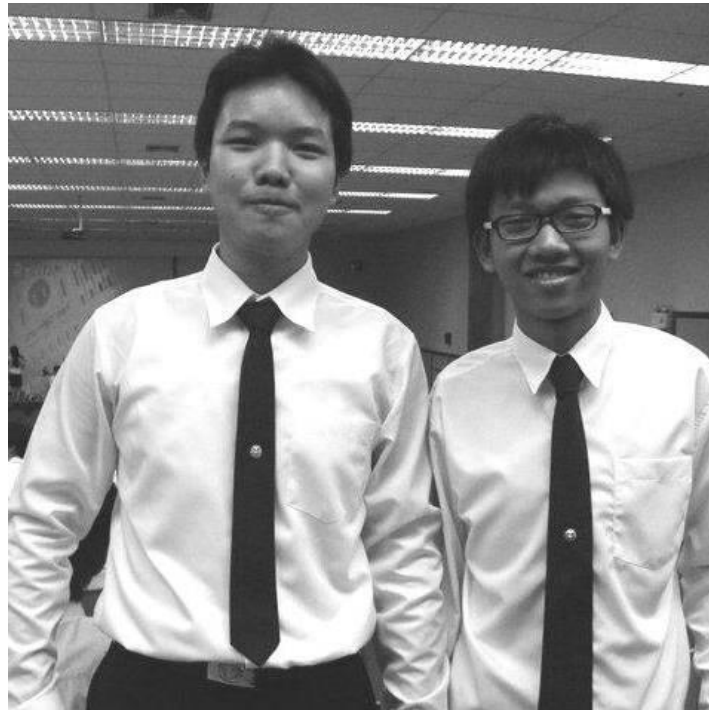
มีหนังสือเล่มหนึ่งที่ผมร่าง ๆ เอาไว้ เป็นหนังสือเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ผมพบเห็น ตลอดช่วงเวลาตอนที่อยู่ในคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ส่วนใหญ่แล้วหนังสือเล่มนี้เกี่ยวกับมิตรภาพ ปัญหาของมัน และการแย่งชิงอำนาจ แทนที่เรื่องราวเหล่านี้จะดูมีดราม่า มันกลับให้ภาพเกี่ยวกับชีวิตของผมและมิตรสหายได้อย่างอัศจรรย์

ตัวละครที่ผมอยากเล่าเรื่องราวลงไปด้วยก็คือ เขา ผมได้แต่เฝ้านึกว่าในอนาคตอีก ๑๐ ปีหรือ ๒๐ ปี ชีวิตของเราแต่ละคนจะเป็นยังไง สังคมตอนนั้นจะเป็นยังไง พวกเราทุกคนจะอยู่ตรงไหนในสังคมตอนนั้นบ้าง และอดีตช่วง ๔ ปีตอนที่อยู่มหาวิทยาลัยจะกำหนดรูปร่างของเราในอนาคตและความเป็นไปในสังคมอย่างไร อย่างน้อยที่สุด ถ้ามันไม่เกี่ยวข้องกับสังคมมากขนาดนั้น ก็ถือว่าเป็นเรื่องเล่าสนุก ๆ เกี่ยวกับมิตรภาพ ที่ไม่ต้องพินิจพิเคราะห์อะไรในทางสังคมกันมากมาย

ผมไม่เคยนึกเลยว่าเรื่องเล่าของเขาจะจบลงในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๙ เขาจากผมและทุกคนไปอย่างน่าใจหาย ผมไม่คาดหวังให้เขาเป็น "เพื่อนตาย" ในทุกความหมาย ทั้งในแง่ที่เขาจะเป็นเพื่อนที่สามารถตายแทนผมได้ หรือในแง่ที่ผมจะดูเขาเหมือนเป็นของตาย หรือในแง่เขาจะต้องมาจากไปก่อนเวลาอันควรเช่นนี้

ผมเจอเขาครั้งสุดท้ายตอนรับปริญญา คำพูดของเขายังคงมีลึกลับ कमน้อยเสมอเหมือนเช่นทุกครั้ง เขาบอกให้ผมระมัดระวังตัวและเผื่อรอ

ความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในสังคม ผมไม่รู้ว่าจะได้เจอเขาอีก
เมื่อไหร่หลังจากนั้น แต่ผมไม่เคยสนใจสงสัยเลยว่าผมจะได้เจอเขาอีก
หรือเปล่า

ผมเจอเขาครั้งแรกที่ธรรมศาสตร์ท่าพระจันทร์ ถ้าจำไม่ผิด จากนั้น
เราก็เจอกันอีกครั้งตอนที่ผมยืมกีตาร์มิตรสหายอีกคน แล้วเดินร้องเพลง
ด้วยกันบนสะพานปิ่นเกล้าจนไปถึงร้านหมูกระทะ เราไม่นึกเลยว่า
อนาคตที่มีดคริมกำลังย่างกรายเข้ามา เขาต้องการสร้างงานแรกพบของ
รุ่นเรา เขาต้องการสร้างความเข้มแข็งให้กับรุ่น ทั้งในแง่ความสัมพันธ์
ภายในและภายนอก แต่เนื่องด้วยมีความสับสนอลหม่านเกิดขึ้น เป็น
เรื่องราวที่ยืดยาวจนผมสามารถเขียนหนังสือเป็นเล่ม ๆ ได้ พันธกิจและ
การนำที่เขาคาดหวังว่าจะได้รับเลยเป็นโครงการที่ถูกพับเก็บไป ผม
ไม่ได้ได้อยู่ข้างเขาในช่วงนั้นเช่นเดียวกับเพื่อนหลาย ๆ คนที่ผมรู้จัก
หลังจากนั้น ผมและมิตรสหายหลาย ๆ คนก็ยังคงรักษามิตรภาพกับเขา
ไว้อย่างระแวดระวัง

แม้ว่าเขาจะบอกกับหลาย ๆ คนว่าเขาจะปลีกวิเวก และไม่ขอข้องเกี่ยวกับเรื่องราวที่เกิดขึ้นอีก แต่กระนั้นเขาก็ไม่เคยหายไปจากแวดวงกิจกรรมต่าง ๆ เขาเป็นพิธีกรที่สัมภาษณ์อาจารย์ทวิตา กมลเวชช ในค่ายเปิดถ้ำสิงห์ที่รุ่นเราเป็นคนจัด คำถามของเขาเฉียบคม เช่นเดียวกับความสามารถทางการเรียนของเขา ขณะนั้น เรากำลังอยู่ในช่วงที่ปัญหาภายในรุ่นของเรากำลังร้อนระอุ และการนำกำลังเข้าสู่ช่วงเปลี่ยนผ่านอีกครั้ง กระนั้นเขาก็เฝ้าดูความเปลี่ยนแปลงอย่างห่าง ๆ

ต่อมา เขาเป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมที่เรียกว่า TU Forum ขึ้น ผมไม่รู้รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนี้มากนัก หลาย ๆ ครั้งที่คุยกัน ไม่สิ อาจจะเป็นทุกครั้ง ผมจะระลึกได้อยู่เสมอว่าเขาเป็นคนที่วิสัยทัศน์มาก และมองเห็นถึงภาพใหญ่ในอนาคตจากจุดเล็ก ๆ ที่เขาทำอยู่ได้อย่างเหลือเชื่อ ปัญหาอยู่ที่เขามักมองว่าข้อผิดพลาดในจุดเล็ก ๆ ที่เขาทำจะทำให้ภาพใหญ่ทั้งหมดที่เขาวางไว้สูญสลายไปทั้งหมด จึงถอดใจเสี้ง่าย ๆ ผมไม่คิดเลยว่านั่นจะเป็นสัญญาณของโรคซึมเศร้าที่คอยตามหลอกหลอนเขา มาตลอด

ผมเป็นคนที่สนใจเรื่องดูดวง ผมจึงรู้ว่าเขาเกิดวันพฤหัสบดี แต่ผมไม่ค่อยมีเพื่อนให้พูดคุยเรื่องพวกนี้ด้วยเท่าไรหรอก เห็นจะมีแต่เขาที่สนใจศาสตร์หลายแขนง โดยเฉพาะรัฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และโหราศาสตร์ จึงสามารถคุยกับผมในเรื่องพวกนั้นได้ ผมเข้าใจว่าเขาเปลี่ยนชื่อมาแล้ว ๒ หรือ ๓ ครั้ง คงเพราะความรู้ทางโหราศาสตร์ที่เขามี

หลาย ๆ ครั้ง คำพูดที่ดูมีนัยแฝงยิ่งทำให้เขาดูลึกกลับมากขึ้น อย่างน้อยก็ในสายตาของผม เขามีเพื่อนสนิทหลายคน แม้หนึ่งในนั้นจะไม่ใช่มผม แต่วิสัยทัศน์ของเขา ความสามารถของเขา และอัธยาศัยไมตรีที่เขา มี ก็ทำให้ผมรู้สึกใจหายเมื่อทราบข่าวการจากไปของเขา ไม่ต่างจากเพื่อนสนิทของเขาที่นึกไม่ถึงว่าหนังสือเล่มนั้นจะเป็นของขวัญชิ้นสุดท้าย

ที่เขาให้ไว้ หรือนึกไม่ถึงว่านั่นจะเป็นการพบกันครั้งสุดท้าย รวมไปถึงทุกคนที่มีความทรงจำร่วมกับเขา

ผมอยากให้เขาโอโหสิให้แก่ผม หากชีวิตหลังความตายเป็นสิ่งดำรงอยู่จริง และหากเขาได้ยิน ผมอยากขอให้เขาให้อภัยที่หลายครั้งผมพุดจาไว้ตัวและระมัดระวังเพราะพยายามรักษาระยะห่างเกินไป ขอโทษที่หลาย ๆ ครั้งพุดจាក้าวล่วงเขา และไม่ได้อยู่เคียงข้างช่วยเหลือเขา ระหว่างทำกิจกรรมด้วยกัน และผมอยากขอบคุณ ประสบการณ์อันแสนวิเศษที่เขาได้รังสรรค์ไว้ในความทรงจำของผมและคนรอบข้างทุก ๆ คน ตลอดช่วงที่ผ่านมา

ถึงบอม

พิมพ์ิชา เกิดมณี

จริงๆ อยากโพสต์สเตตัสถึงบอมตั้งแต่เมื่อวาน แต่เราทำใจไม่ได้
จริงๆ ยังไงก็ทำใจไม่ได้ แค่ว่าคิดว่าไม่มีบอมแล้วมันก็ทำใจไม่ได้ เมื่อ
วานก็แทบไม่เป็นอันทำงานเพราะมัวแต่คิดว่าทำไมนะ

เราพบว่าเรื่องมันง่ายมาก เพราะบอมเป็นคนเด็ดขาด ถ้าจะทำก็ทำ
เลย ทำจริงๆ ทำจน...สำเร็จ

เรารู้จักบอมตอนปี ๑ เป็นเพื่อนคนแรกๆ เลยมั้งที่รู้จัก และก็รู้สึก
ว่า นี่เพื่อนหรืออาจารย์วะ แต่งตัวได้โคตรแก่ ถือร่ม ใส่หมวก และก็คง
เหมือนคนอื่นๆ บอมเป็นคนเฮฮา อยู่ด้วยละมีความสุข เป็นคนตลก เรา
ยังจำตอนที่บอมแทะคึกทึมกับมาร์คดำเรากับน้ำได้อยู่เลย ตอนนั้นคิดแต่ว่า
ผู้ชายคนนี้แม่งโหดวะ

หลังจากนั้นเราก็คุยกันเรื่อยๆ เจอกันก็ทักทาย

'คุณพิมพ์ิชา' บอมเรียกเราแบบนั้นตั้งแต่รู้จักกัน ตอนหลังก็เหลือ
'คุณพิมพ์ิ' ละก็เหลือ 'พิมพ์ิ' ในที่สุด มันใช้เวลาานมากกว่าบอมจะยอม
เรียกแค่ชื่อเล่น

เอกลักษณ์ของบอมคือรุ่มและความสุภาพอ่อนโยน บอมเป็นคนที่
เก่งกาจอย่างน่ากลัว (เราว่าเรารู้ดี) และเป็นคนที่เราคิดว่าจะต้องโตไป
เป็นผู้ใหญ่แบบที่เราชอบได้แน่ๆ ผู้ใหญ่ที่จะฉลาด สุขุม สุภาพ อ่อนโยน
เต็มไปด้วยความรู้และไหวพริบปฏิภาณ น่าเชื่อถือและพึ่งพาได้

เราจำได้ตอนที่นั่งแท็กซี่มาด้วยกันละลุงแท็กซี่เรียกเราว่า 'ลูก' ละ
ถามบอมว่า 'อาจารย์จะลงตรงไหนครับ' ตอนนั้นเราหัวเราะหนักมากที่

ใครๆ ก็คิดว่าบอมเป็นผู้ใหญ่ ไม่ใช่แค่ภายนอก แต่รวมไปถึงความคิด
มันไกลเกินกว่าที่เราจะตามทันอยู่บ่อยๆ

เอาเข้าจริงเราเองก็แอบคาดหวังในตัวบอมไว้สูง ไม่ว่าจะเรื่องเรียน
เรื่องเล่น เรื่องส่วนตัว บอมเป็นที่พึ่งให้เราได้เสมอ

คนที่ให้เรายืมหนังสือ

คนที่ให้เราไปค้างด้วยเวลาคับขัน

คนที่ให้เรายืมห้องนอนดูหนัง ละตัวเองไปนั่งทำการบ้านข้างนอก

แทน

คนที่ตื่นมาละเปิด BBC เป็นอย่างแรก

คนที่มีของสะสมเต็มไปหมด

คนที่ช่วยให้เราได้ A อาจารย์เกษียร ทั้งที่ตัวเองไม่ได้เรียนด้วย

แท้ๆ

คนที่พึ่งโมสาร์ทก่อนนอน

คนที่ไม่เคยปฏิเสธคำขอของเรา
คนที่มีคำตอบให้กับคำถามของเราเสมอ
คนที่มีแต่คำชมให้เรา แม้ว่ามันจะเป็นแค่เรื่องเล็กน้อยที่คนอื่น
มองข้าม...บอมจะเห็นเสมอ

บอมเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เราโตขึ้น คิดเป็นมากขึ้น เป็นส่วนหนึ่งที่
สร้างเราขึ้นมา – ขอขอบคุณจริงๆ

จนถึงตรงนี้ เราคงรู้จักบอมได้ไม่ดีพอที่จะไปตัดสินบอม ไม่ว่าจะการ
ตัดสินใจครั้งนี้จะเกิดจากอะไร เราเชื่อว่าเพื่อนคิดดีแล้ว และอย่างที่
เป็นมาเสมอ เราแพ้บอม แพ้มาตลอด ไม่เคยตามทันความคิด ไม่เคย
เถียงทัน ไม่เคยชนะได้ บอมจะนำหน้าเราก้าวหนึ่งเสมอ ครั้งนี้คงไม่
ต่างกัน

บอมนำหน้าเราไปอีกแล้ว แต่ไม่เป็นไรหรอก ซักวันเราจะตามทัน
เอง

- Until We Meet Again -

คุณวิทยานิพนธ์

โกศล อุดมศิลป์

อยากให้นี่ไม่ใช่เรื่องจริง อยากให้เป็นเพียงแค่ความฝัน อยากให้มีคนมาบอกว่ามันคือการแก้เคล็ดอะไรสักอย่าง...แต่สุดท้าย! มันก็คือความจริง

ทำไมคนเก่งๆ อย่างคุณต้องจากไปเร็วขนาดนี้ (เมื่อไม่นานเรายังนั่งคุยกันสนุกๆ ที่ร้านอาหารอยู่เลย) หากคุณอยู่ ผมเชื่อว่าคุณจะต้องทำประโยชน์ให้แก่สังคมและประเทศนี้ได้อีกมากแน่นอน เมื่อรู้ข่าวผมโคตรตกใจ และเสียใจจริงๆ

แม้ไม่ใช่เพื่อนที่สนิทชิดเชื้อ แต่คุณก็คือเพื่อนที่ดีของผมคนหนึ่ง ทุกครั้งที่เราได้เจอและคุยกัน ผมรู้สึกดีใจและเป็นเกียรติเสมอ คุณเป็นคนเก่ง(มาก) แต่ถ่อมตน(มาก) อัจฉริยะดี มีไมตรีจิต คุณให้เกียรติผมมาก คุณเรียกผมท่าน หรือบางครั้ง "ท่านทูต" ถึงแม้ผมยังเป็นแค่ลูกจ้าง กต. อยู่เลย เราใช้ชื่อจริงคุยกันและสรรพนาม คุณ/ท่าน เสมอ (บางครั้งผมยังนึกสงสัยเลยว่าเราจะสุภาพกันไปถึงไหน)

"คุณฐิติศัพท์" (บางครั้งผมเรียกเขาว่า "คุณวิทยานิพนธ์" ซึ่งมาจากภาษาอังกฤษ-Thesis)

ผมขอให้ดวงวิญญาณของคุณไปสู่สุคติ และผมจะไม่ลืมเพื่อนแบบคุณเลย ผมขอฝากรูปนี้ที่เราเคยถ่ายด้วยกันในงานรับปริญญา ไว้บนหน้าเฟซนี้ และหวังว่าคุณจะเห็นมันนะ

"อาลัยรัก ฐิติศัพท์ สังข์ภิรมย์" และขอแสดงความเสียใจกับครอบครัวของฐิติศัพท์ด้วยครับ

เพื่อน

วศิน เกียรติปริทัศน์

ใจหายและเสียใจ

ที่ผ่านมาถึงมันจะไม่ค่อยราบรื่นด้วยดี มีช่วงเวลาที่เรากับบอมไม่เข้าใจกันหลาย ๆ เรื่อง แต่ดีใจที่เราเพิ่งได้คุยกันจนเข้าใจก่อนหน้านี้ไม่กี่เดือน และขอโทษด้วยที่คงไม่ได้ไปงานมิ่ง บอม มันกะทันหันเกินไป ไม่มีใครตั้งตัวทันเลยบอมเอ๊ย

ไม่ว่าที่ผ่านมาจะดีจะไม่ดียังไง เราถือว่าบอมเป็นเพื่อนจริงๆ นะ ดีใจที่รู้จักคนเก่งแบบบอม ถึงตอนนี้จะไม่มีโอกาสได้บอกกับบอมตรงๆ แต่ให้เกียรติและเคารพความตั้งใจบอมเสมอ เราอโหสิกรรมให้และขออโหสิกรรมด้วยนะเพื่อน ...

ขอแสดงความเสียใจกับครอบครัวสังข์ภิรมย์ด้วยครับ กลับให้สบาย สุขุขคตินะ บอม – จูชีพ สังข์ภิรมย์ สิงห์แดง ๖๓.

โชคดีเพียงใดที่ได้มีโอกาสรู้จัก และเป็นเพื่อนกับเธอ

รานี ปานเดย์

ความรู้สึกแรกตอนรู้เรื่องคือ เฮ้ย นี่เรื่องจริงหรือ ล้อกันเล่นหรือ เปล่า จนกระทั่งตอนนี้ก็ยังไม่คิดเลยว่านี่คือเรื่องจริง อยากให้มันเป็นเพียงแค่วันไป

ถ้าให้เขียนเรื่องของบอม คงเขียนได้เป็นซีรีส์ แต่พอลงมือเขียนเข้าจริง ๆ กลับนึกไม่ออกว่าจะเขียนเรื่องอะไร ที่เป็นอย่างนี้เพราะความรู้สึกในตอนนั้นและความทรงจำที่มีเกี่ยวกับบอม มันดีกันไปหมด ทำให้ไม่รู้จะยกเรื่องไหนขึ้นมาเขียนก่อนดี ถ้าที่เขียนไปมีตรงไหน งง ๆ ต้องขอภัยไว้ก่อน

เรารู้จักบอมก่อนเข้ามหาวิทยาลัย รู้จักผ่านเพื่อนที่เรียนพิเศษด้วยกัน เพื่อนคนนี้เรียนบริหารฯเล่าเรื่องบอมให้ฟังมากมาย เรื่องที่มันเล่าให้ฟังส่วนใหญ่ ไม่น่าจะนับเป็นเรื่องเล่าได้ น่าจะเป็นเรื่องนินทา มากกว่า เพราะฉะนั้นก่อนเข้ามหาวิทยาลัยภาพบอมในความคิดเราที่มีเลยเป็นภาพลบเสียส่วนใหญ่

เมื่อเข้ามหาวิทยาลัยได้ เราได้มีโอกาสรู้จักบอมมากขึ้น เนื่องจากอยู่โต๊ะเดียวกัน ได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกันบ่อย ภาพที่เรามีต่อบอมก็ค่อย ๆ เปลี่ยนไปโดยไม่รู้ตัว พอรู้ตัวอีกที เราก็มักจะไปไหนมาไหนด้วยกันกับแกตลอด

บอมที่เรารู้จัก เป็นคนที่ชอบแนะนำเพลง หนังสือ ให้เราได้ฟัง ได้ดู ได้อ่าน

จำได้ว่า บอมเคยเอาหนังสือมาให้เรายืม จนป่านนี้เรียนจบแล้วยังไม่ได้คืน แกก็บอกเราว่า “เอาไปเถอะ กรุยกให้” ด้วยความประชดประชัน นี่ละบอมที่เราจำ

กับคนอื่นบอมมักจะเป็นคนดี สุภาพ กับเรามักจะกวนตีนเสมอ แม้แต่ตัวบอมเองยังพูดเลยว่า บอมไม่เคยเห็นเราเป็นผู้หญิงที่น่าทะนุถนอมแบบคนอื่น ๆ จำได้ว่าตอนได้ยินประโยคนี้ก็หัวเราะก๊ากเลยทีเดียว

กระนั้นก็ดี ยังมีอีกหลายมุมหลายด้านของบอมที่เราไม่รู้จัก เราเคยพยายามไปทำความรู้จักบอมในมุมอื่นๆ แต่บอมก็ไม่ค่อยเปิดเผยให้เห็นเท่าไร เราเลยหยุดเอาไว้แล้วคิดว่า สักวันบอมคงจะยินดีเปิดเผยให้เห็นตัวตนในด้านอื่นๆ บ้าง แต่ใครจะไปรู้ว่าวันนั้นจะไม่มีวันมาถึง ...

มีคำกล่าวที่ว่า สถานที่แรกที่คนตายจะเดินทางไปถึง คือ การได้เดินเข้าไปในความทรงจำของใครสักคน สำหรับเรา ความทรงจำที่เกี่ยวกับ

บอมมันคือภาพใหญ่ในชีวิตมหาวิทยาลัยของเราเลย วันนี้เราเห็นเพื่อนหลายคนเขียนถึงบอมแล้ว อดซึ่งใจไม่ได้ สำหรับเรา บอมยังคงมีชีวิตโลดแล่นอยู่ในความทรงจำของเรา ความทรงจำที่จะเตือนเราอยู่เสมอว่า “ครั้งหนึ่งโชคดีเพียงใดที่ได้มีโอกาสรู้จัก --- และเป็นเพื่อนกับเธอ”

เราไม่เคยพูดประโยคนี้กับเธอ แต่วันนี้เราอยากพูดว่า “หลับให้สบายนะเธอ เธอเหนื่อยมามากแล้ว หลับให้เต็มที่ หวังว่าจะได้พบกันอีก แม้ในฝันก็ยังดี”

จาก
เพื่อนเดี่ยว

#จิตพิสัยสังข์ภิรมย์

กษิติศ ครุฑทางคะ

“...แล้วเราจะพบกันอีกที่แม่น้ำเจ้าพระยา รักษาตัวด้วยนะเพื่อน...”

ประโยคสุดท้ายที่มิ่งพูดกับกู กูกำชับให้มิ่งรักษากาย ใจ และตัวตน เพื่อให้ถึงวันเวลาที่เหมาะสมที่จะใช้มันเพื่อนคนอื่น

ไม่มีอะไรที่จะต้องล่ำลา ไม่มีอะไรที่จะต้องพรรณนา เพราะมันมากมายเกินกว่าจะเรียบเรียงได้

“ลาก่อน” เป็นคำที่ไม่ได้คิดว่าจะใช้บอกลากันตลอดไป ด้วยหวังว่าจะเจอกันใหม่อีกครั้ง แต่ครั้งนี้ผิดกับที่ผ่านมา มันไม่มีครั้งหน้าอีกแล้ว

ในเวลาที่ถูกท้อแท้ มิ่งเสมอที่คอยเข้ามาเติมเชื้อไฟและทำให้รู้สึกว่ายังมีความพิเศษในตัวกู เป็นกำลังใจอันดีเสมอ

มิ่งมีฝันอันยิ่งใหญ่เพื่อใครมากมาย มิ่งมีความคิด แนวคิดที่แปลกประหลาด แต่กูก็พร้อมสมาทานมัน

แต่โลกนี้มันโหดร้ายไปสำหรับฝันที่ยิ่งใหญ่ของมิ่ง

ทุกเส้นทางที่มิ่งเลือก คือสะพานไปสู่ความฝันนั้น และกูกคิดว่าครั้งนี้ก็เช่นกัน

ขอให้สะพานนั้นพามิ่งไปสู่เป้าหมายและฝันของมิ่งในดินแดนอันเป็นนิรันดร์

มันแน่ะที่ต้องมางานศพเพื่อนผู้เป็นที่รัก...

ขอบคุณที่เราได้รู้จักกันนะบอม

ก่อนหिनละเมอ เพลงที่มึงชอบส่งให้กู

“...อยากเก็บความทรงจำที่ดีเก็บเอาไว้ และมันจะคอยส่งประกาย
ทุกวัน แค่เพียงความอบอุ่นจากเธอไม่นาน ฉันก็จะรับรู้มันได้...”

พี่ชายร่วมสถาบัน

ชัยวิช สีม่วงใส

“รู้จักกับบอมตอนไหน” เป็นคำถามที่ชวนให้ตั้งคำถามในวันที่ทราบข่าวของเพื่อนที่รักที่สุด

ถ้าย้อนกลับไปสัก ๖ ปีก่อน ก่อนที่จะเข้าเรียนที่คณะรัฐศาสตร์ ธรรมศาสตร์ วันนั้นจำได้ว่านั่งเล่นคอมอยู่ดีๆ ก็มีคนทักเข้ามาว่า “สวัสดีครับ เราชื่อ จูชีพป์ สังข์ภิรมย์ ชื่อเล่น บอม นะครับ”

ตอนนั้นก็คิดในใจ นี่จะชวนกูไปทำงานพิเศษผ่านเน็ตอีกแล้วสินะ สัสเฮ้ย แต่พอคุยกันไปคุยกันมา อ้อ ไม่ใช่วะ เป็นเพื่อนร่วมคณะนี้หว่า แต่กูยังไม่ได้ไปสอบสัมภาษณ์เลยนะ มึงจะรีบอะไรขนาดนั้น

แต่หลังจากบทแรกของการสนทนาเริ่มขึ้น เรา ๒ คนก็คุยทักทายกันอย่างบ้าคลั่ง โดนที่ไม่รู้ด้วยซ้ำว่าเอาเรื่องอะไรมาคุยกันเยอะเยอะ

กระทั่งเข้าเรียนที่คณะรัฐศาสตร์ คนที่ทักเรามาตอนนั้นก็กลายมาเป็นเพื่อนที่สนิทที่สุดของเรา จำได้ว่าตอนที่เรียนปี ๑ เราไปอาศัยนอนที่ห้องของบอมทุกวัน เรียกว่าย้ายไปลงหลักปักฐานอย่างจริงจังเลยทีเดียว ถึงขนาดเจ้าของห้องยกกุญแจห้องและคีย์การ์ดให้เราเลย ๑ ชุด และเป็นเวลากว่า ๕-๖ เดือนที่ไปอาศัยนอนที่ห้องบอมเป็นประจำ ทำให้เรา ๒ คนได้ใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันฉัน ... (เติมเอาเอง) ได้เห็นการใช้ชีวิตสุดระทึกของบอมในการทำงาน TU124 มีอย่างที่ไหน นั่งทำงานแบบกลางคืนทำ เข้าส่ง และดันได้คะแนนเยอะตลอดด้วยนะ

จำได้ว่าช่วงนั้นเรา ๒ คนตัวติดกันปาน ... (เติมคำต่อเอานะ) และแล้วก็มืออยู่คืนหนึ่ง ที่เรา ๒ คนร่วมหลับนอนอยู่บนเตียงตามปกติวิสัย แต่ตื่นเข้ามาเตียงที่นอนกันอยู่เสือกหักซะงั้น แล้วก็ไม่มีใครรู้เลยว่ามัน

หักตอนไหน นอนกันมาได้ถึงเช้า แต่ที่สำคัญ ตอนเรียกช่างให้มาซ่อม
เตียง ช่างเลือกมองเรา ๒ คนด้วยสายตามีเลศนัย ตอนนั้นเรา ๒ คน
หันมาสบตากันแล้วรู้โดยไม่ต้องพูดเลยว่า ช่างมึงต้องคิดอย่างที่พวกกู
คิดแน่ๆ

แล้วในปีถัดมา เราก็เลิกไปอาศัยห้องบอมนอน ไม่ใช่เพราะบอมไล่
นะ แต่เพิ่งมีสำนึกของความเกรงใจ 55555 แต่พอแยกออกมามีห้องหับ
ของตัวเอง เรา ๒ คนก็ยังติดต่อกันตลอด ด้วยความที่เป็นพี่น้องร่วม
สาบานกัน ทำให้ต่างคนต่างไม่มีใครเกรงใจกัน (ฤทธิ์ไม่เกรงใจบอม) เลย
ต้องติดต่อกันบ่อยๆ และช่วงนั้นเรา ๒ พี่น้องก็มีรสนิยมถึอ้อม โดยบอม
พี่ชายถึอ้อมกอล์ฟ มาร์คน้องชายถึอ้อมพู่กัน เพี้ยนทั้งคู่

หลังจากเรียนจบ เราต่างคนก็ต่างแยกย้ายกันไปมีเส้นทางของ
ตัวเอง แต่เมื่อไม่นานมานี้ เราย้ายกลับไปอยู่หอที่รังสิต ทำให้มีโอกาส
ได้เจอพี่ชายของตัวเองบ่อยขึ้น และเราก็ไม่ได้เอะใจเลยว่าบอมมันมีท่าที่
ที่เปลี่ยนไป เพราะต่อหน้าเรา ๒ คนก็ยังคงทำตัวตลกไปกฮา ไร้สาระ
กันเหมือนปกติ แต่แล้วเมื่อวันที่ ๑๗ เม.ย. แฟนบอมได้ส่งแชทเฟซบุ๊ก
มาหาเราตอนบ่ายๆ บอกว่าติดต่อบอมไม่ได้เลย พี่ช่วยติดต่อให้หน่อย
เราก็พยายามช่วยติดต่อ แต่จนแล้วจนรอดก็ติดต่อไม่ได้

กระทั่งเช้าวันที่ ๑๘ เม.ย. แฟนของบอมก็บอกเราว่าบอมเสียแล้ว
แต่เอาจริง ๆ ตอนแรกที่ได้ยินเราก็คิดว่า อย่ามาโกหกกันดีกว่า เรา รู้จัก
กับบอมมา ๖ ปี เรา รู้ว่ามันไม่ทำอะไรแบบนี้หรอก แต่ก็คิดผิด ด้วยความ
ที่เราไม่เคยเอะใจเลยว่า บอมเปลี่ยนไป ด้วยความที่เราไม่เคยถามบอม
แบบจริงจัง ๆ จัง ๆ ว่า ช่วงนี้มีปัญหาอะไรมั้ยะ มันทำให้เราต้องเสียเพื่อน
ที่ดีที่สุดในชีวิตของเราไปตลอดกาล

การจากไปของบอมคราวนี้หลายคนอาจจะบอกว่าบอมคิดผิด เรา
ก็ไม่ว่าพี่ของเราคิดผิดใหม่ แต่ตลอดเวลาที่เรารู้จักกันมา บอมเป็นคน
ที่คิดจะทำอะไรแล้วต้องทำ ต่อให้ใครขัดหรือขวางอย่างไร ก็จะทำ

เหตุการณ์ครั้งนี้เราก้ยังเคารพการตัดสินใจของบอมเหมือนเดิมนะ
เราเคยบอกกันเอาไว้ว่า ไม่ว่าจะเรา ๒ คนจะเลือกทางเดินแบบไหน เราก้
จะสนับสนุนกันและกัน แต่ครั้งนี้บอมบังคับให้เราต้องสนับสนุนนะ แต่
เราก้ยังเคารพการตัดสินใจของบอมเสมอ

กูรักมึงเหมือนเดิมนะบอม ไม่ว่าจะมึงจะอยู่ที่ไหน มึงยังเป็นพี่ชาย
ร่วมสาบานของกูตลอดไปนะ

บทความ

ของจุติศัพท์

การเมือง อำนาจ ความดี และ ธรรมชาติ

กับกรณีศึกษา โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี)

จิตติพงษ์ สังข์ภิรมย์

การช่วงชิง "ความชอบธรรม" ในการดำเนินกิจกรรมการเมืองใดๆ ในสังคม ผู้ที่น่าเห็นใจก็คือ "เหยื่อ" ที่อาจถูกหลอกล่อมาด้วย "มายาคติ" ที่มักจะมีวาระแอบแฝง (hidden agenda) อันเป็นประโยชน์ของ "ผู้คุม" "ผู้สร้าง" และใช้มายาคตินั้น ("สิ่ง" ดึงมายังจะคงจริงอยู่ แต่อาจถูกปั้นแต่งให้กลายเป็น "ความ" ดึงมาที่แสนลวง) มันจะอันตรายอย่างยิ่งเมื่อ มายาคตินั้นสร้างให้เขาเชื่อว่าสิ่งที่เขาหรือเธอกำลังทำนั้นคือ "ความดีเพียงหนึ่งเดียว ความถูกต้องเพียงหนึ่งเดียวเท่านั้น!!!" เพราะเขาจะทุ่มทุกวิถีทางทุกรูปแบบ ทุกระดับ ทุกการกระทำ ที่อาจกระทบในหลาย ๆ ด้านอย่างไร้กับใครก็ได้เพื่อบรรลุเป้าหมายของเขาด้วยเหตุที่ว่าเขามีแล้วซึ่ง "ความชอบธรรม"

โดยวิธีการต่างๆ ที่เขาได้กระทำนั้น อาจหลงลืมหรือเลือกปิดมุมมองอื่นๆ ที่มีอยู่รอบตัวตามสภาพจริงที่ปรากฏเป็น "ภาววิสัย" โดยอาจเพียงกระทำตาม "อัตวิสัย" ประหนึ่งถูกสวมใส่ด้วยเลนส์สีต่างๆ สวมเลนส์สีดำก็จะมองเห็นภาพเป็นสีดำเท่านั้น สวมเลนส์สีขาวก็มองเห็นภาพเป็นสีขาวเท่านั้น โดยห่างไกลจากสีและภาพจริงที่ปรากฏอยู่ตรงหน้า เพราะได้มองผ่านสีของเลนส์นั้นไปเสียแล้ว และทั้งนี้ ก็อาจยึด

มันเพียงเลนส์ที่ตนสวมอยู่ ด้วยเชื่อว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องที่สุด ทั้งที่โดยแท้จริงแล้วเลนส์นี้อาจจะถูกสวมให้โดยน้ำมือของผู้ที่ใช้ประโยชน์ ผ่านการคุมการมองเห็นของ(เรา)ผู้ที่ถูกสวมเลนส์ หรือแม้กระทั่ง เราก็อาจจะได้สวมเลนส์นี้ด้วยตัวเองไปโดยไม่รู้ตัว การที่ว่าเราได้สวมใส่โดยไม่รู้ตัวนั้น หมายถึง เราอาจคิดว่าได้มองเอง อาจคิดว่าได้คิดเอง อาจคิดว่าได้สำนึกเองโดยอิสระแล้วจากการเลือกของตน ซึ่งโดยเนื้อแท้แล้ว ตัวเลือกที่มีอยู่ให้เรา เลือกเดิน เลือกเป็น เลือกทำนั้น ก็อาจถูกจัดแจงกำหนดวาง หรือจำกัดให้เห็นไว้แล้วทั้งสิ้น แท้ที่จริงก็คือการเลือกภายใต้ตัวเลือกที่เราไม่อาจควบคุมโดยอิสระนั่นเอง ด้วยผู้หนึ่งผู้ใด กลุ่มคนหนึ่งคนใดก็ตาม ที่ใช้ประโยชน์ผ่านวาระซ่อนเร้น ก็มักจะแฝงเนื้อหาความต้องการในผลประโยชน์ส่วนตนไปพร้อมกับ "ความดีที่แสนลวง" "มายาคติอันหอมหวาน"ที่ทำให้เราไม่ได้รู้สึกถึงความอันตราย ความเลวร้าย ความเสียหาย กับใครแต่อย่างใด เพราะเราได้เชื่อโดยสนิทใจ อย่างสุดจิตสุดใจแล้วว่ามัน "ดี ถูกต้อง และ ชอบธรรม"ซึ่งมักจะเป็นปกติวิสัยที่บางครั้งเราก็อาจพลาดไปโดย "รู้ตัว แบบไม่รู้ตัว" ตรงนี้คือ "ความน่าเห็นใจ"

ปัญหาคือ

๑. ความ "ถูกต้อง" คืออะไร???...ถูกต้องของใคร???...มันมีความถูกต้องแบบเป็นสากลสำนึกโดยมนุษย์ทุกชาติทุกวัฒนธรรมเห็นตรง เห็นชอบเหมือนกันไหมใหม่ใหม่???? ถ้ามีเราจะพิสูจน์ว่ามันจริงแล้วกันอย่างไร มันมีวิธีพิสูจน์จริงไหม??? หรือ ถ้าไม่ อะไรคือผลของการเชื่อใน "ความถูกต้อง" ที่ถูกแอบอ้าง สรรสร้างปั้นแต่งขึ้นตามจินตนาการของผู้ที่จะใช้ประโยชน์จากการ "เชื่อ" นั้น???

๒. สภาพจริงคืออะไร เราจะค้นหาสภาพจริงกันได้อย่างไร จะมองเห็นได้อย่างไรเมื่อเรายังสวมอยู่ในเลนส์ใดเลนส์หนึ่งแล้วคิดว่าตนไม่เคยมีใครจะสามารถมาสวมเลนส์ให้ได้

๓. "ความชอบธรรม" คือ "เครื่องมือ" ของใคร? มันกำลังทำงานอย่างไร ให้กับใคร ผลกระทบเกิดกับใครบ้าง? มันดีงามไหม มันชอบไหม มันมีประโยชน์ไหม กับใคร?

จากการที่ผู้เขียนได้ไปติดตามสถานการณ์ ณ ทำเนียบรัฐบาล ระหว่างเวลา ๒๒.๐๐-๐๓.๐๐ น. ในคืนวันที่มีการอดอาหารประท้วงของ เด็กนักเรียนบดินทรเดชาฯ นั้น ผู้เขียนเข้าใจความรู้สึกของ "ทุกฝ่าย" ที่กำลังได้รับผลกระทบและพยายามอย่างที่สุดในการรักษาผลประโยชน์อันพึงมี กระทั่งผลประโยชน์เฉพาะของตน ผลประโยชน์ทางจิตนาการ ผลประโยชน์ทางมายาคติ ผลประโยชน์แห่งสิ่งสะท้อนตัวตนที่แสนลวงของแต่ละคน และได้เห็นภาพปรากฏการณ์ความเป็นธรรมชาติของการเมือง การช่วงชิงความชอบธรรมโดยใช้ "เยาวชน ๔ คน" เป็นประเด็นทางการเมือง

ในพื้นที่ภายหลังได้นั่งแลกเปลี่ยนความเห็นกับน้องๆ ที่มาประท้วงพบว่าเด็กๆ ไม่ได้ไม่ฉลาดที่ไปเคลื่อนไหว น้องๆ แต่ละคนเป็นคนมีอุดมการณ์ เชื่อมมั่นในความดี ความจริง และความงาม เพียงแต่น้องๆ อาจไม่ทันต่อ "คนการเมือง" ที่กำลังใช้เด็กเป็นเครื่องสังเวย เท่านั้นเอง... "เกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป คือธรรมชาติของการเมือง มีผู้กระทำ และผู้ถูกกระทำ สลับเปลี่ยนหมุนเวียนเป็นธรรมชาติ การที่จะรักษาสภาพ

ธรรมชาติของการเมือง ให้เป็นคุณมากกว่าโทษกับทุกฝ่าย จึงเป็นเรื่อง
ทำลายที่ยังคงเผ่ารอ"คนการเมือง" จะมาบริหารจัดการอำนาจอันพึงมี
ของตน ให้เกิดประโยชน์กับอาณาบริเวณสาธารณะอย่างสูงสุดต่อไป"

สุดท้ายหากจะให้มองปัญหากระบวนการศึกษาไทยกับกรณีศึกษา
โรงเรียนบดินทรเดชา(สิงห์ สิงหเสนี) นั้น ด้วยประสบการณ์อันน้อยนิด
ของผู้เขียน ซึ่งก็ได้อาศัยอยู่ภายใต้โครงสร้างระบบการศึกษาไทยมาเป็น
เวลา ๑๙ ขวบปี ก็อาจจะพอมีความเห็นว่า

"การศึกษาไทยมันไม่ได้สอนให้คนเลือกอุดมการณ์เพื่อไปสร้าง
วิธีการ แต่มันสอนให้คนมีวิธีการเพื่อรองรับอุดมการณ์ที่ถูกเลือกแล้ว"

สวัสดิ์

ความนำว่าด้วยปรัชญาการเมือง

ของ Niccolò Machiavelli

จิตติษพ์ สังข์ภิรมย์

ในบทความชิ้นนี้ นักศึกษาขออนุญาตแบ่งประเด็นการพิจารณาออกเป็น ๓ ลักษณะการทางความคิดดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ ๑ ว่า ด้วยทวิลักษณะทางความคิดในปรัชญาการเมืองของมาคิอาเวลลี ประเด็นที่ ๒ ว่าด้วยแก่นคำสอนของมาคิอาเวลลีกรณีศึกษา บทละครสุขนาฏกรรม *La Mandragola* และ *La Clizia* ประเด็นที่ ๓ ว่าด้วย Virtù ของมาคิอาเวลลี และ Virtue ในสายธารปรัชญาการเมืองตะวันตก กับการรื้อฟื้นคุณธรรมอันเก่าแก่ด้วยเหตุผลสมัยใหม่

ในประเด็นที่ ๑ ว่าด้วยทวิลักษณะทางความคิดในปรัชญาการเมืองของมาคิอาเวลลีนั้น ย่อมเป็นความจำเป็นอยู่เองที่เราจะต้องกลับไปพิจารณาถึงบทที่ ๑ “The Twofold Character of Machiavelli’s Teaching” ของหนังสือ *Thoughts on Machiavelli*^๑ โดย ศาสตราจารย์ Leo Strauss ในบทความกล่าว Strauss มองว่ามาคิอาเวลลีนำเสนอคำสอนทางการเมืองหลักของเขาในหนังสือ ๒ เล่มได้แก่ *The Prince* และ *The*

^๑ โปรดดู Strauss, Leo.(1958). *Thoughts on Machiavelli*. Chicago and London: The University of Chicago Press.

Discourse on the First Ten Books of Livy ส่วนเพลโตก็นำเสนอ คำสอนทางการเมืองหลักของเขาในหนังสือ ๒ เล่มคือ **The Republic** และ **The Laws** (อริสโตเติลก็เสนอคำสอนหลักของเขาในหนังสือ **Politics** และ **Nicomachean Ethics** –นักศึกษ)

แต่ในขณะที่เพลโตสร้างความประจักษ์ ชัดถึงความสัมพันธ์ใน ลำดับชั้นความสำคัญด้านเนื้อหาที่ **The Laws** อยู่ในลำดับที่น้อยกว่า **The Republic** กล่าวคือ **The Laws** เป็นส่วนเสริมประกอบของ **The Republic** นั้น “ความสัมพันธ์ระหว่างหนังสือ ๒ เล่มของมาคิอาเวลลีก็ ยังคงเป็นปริศนาอยู่ด้วยเหตุที่แต่ละเล่มล้วนเสนอ ทุกสิ่งที่เขารู้พร้อมกับ ทรรศนะต่อกลุ่มผู้อ่าน (กลุ่มเป้าหมาย–ผู้เขียน)ที่แตกต่างกัน โดยวิธีการ มองปัญหาแบบเฉพาะเรื่อง”

Strauss มองว่าการ อ่านงานเขียนของมาคิอาเวลลีนั้น “คงจะเป็น การไม่ฉลาดนักหากเราจะไปเน้นหนักใส่ใจต่อการศึกษาดูตรหัสเพื่อ เข้าถึงกลไกในการอ่านงาน ของมาคิอาเวลลี แต่ในขณะเดียวกัน มันก็คง จะเป็นการไม่รอบคอบหากเราจะอ่านงานของมาคิอาเวลลีอย่างที่คุณ ทั่วไปหรือคนส่วนใหญ่เขาอ่านกัน”

ในขณะที่ Strauss กล่าวไว้ใน **Thoughts on Machiavelli** ประหนึ่งว่าเขาไม่ได้ให้ความสำคัญต่อ Mechanism ในการอ่านงาน ของมาคิอาเวลลี เขาก็ได้อุทิศเวลาให้การถกเถียงในประเด็นนี้ไม่น้อย ที่เดียวอีกทั้งในบทความด้วย Niccolò Machiavelli ในหนังสือ **History of**

Political Philosophy^๒ ซึ่งบทนี้เขียนขึ้นโดยตัวเขาเองนั้น เขากลับกล่าวอย่างชัดเจนและเน้นย้ำว่า “ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนบทตลอดจน กลไกในการเขียนของหนังสือแต่ละเล่มถูกเลือกไว้อย่างจงใจ และมีความหมายทั้งสิ้น”

นี่ก็คงเป็นตัวอย่างหนึ่งในการเขียนงานของ Strauss ที่ทำให้เรารำลึกถึงจดหมายที่มาคิอาเวลลีเขียนไปถึง Francesco Guicciardini (๑๗ พฤษภาคม ค.ศ.๑๕๒๑) ที่ว่า “I have long been a doctor of the art. For some time now I have never said what I believe or never believed what I said. If sometimes I have told the truth, I hide it among so many lies that it is hard to find.”

ในประเด็น Mechanism นั้น Strauss วิเคราะห์ว่า มันคงจะไม่ใช่ว่าเรื่องบังเอิญที่จำนวนบทใน **The Discourses** ของมาคิอาเวลลีซึ่งมีทั้งหมด ๑๔๒ บทนั้น เป็นจำนวนเดียวกับจำนวน หนังสือของ Livy ที่มี ๑๔๒ เล่ม และมันก็คงจะเป็นที่น่าสงสัยว่า จำนวนบทของ **The Prince** ซึ่งมี ๒๖ บทนั้นจะต้องมีความสำคัญบางประการ ซึ่ง ณ ที่นี้การอ่านบทที่ ๒๖ ของ **The Discourses** ก็ช่วยให้เราสามารถทำความเข้าใจ บทที่ ๒๖ ของ **The Prince** เพิ่มมากขึ้น หรือในขณะที่เมื่อพูดถึงจักรพรรดิโรมันใน **The Discourses** นั้น มาคิอาเวลลีพูดอย่าง ตรงไปตรงมาว่า มี ๒๖ คน นับจาก Caesar ถึง Maximinus ซึ่ง ณ ที่นี้หลายคนอาจสงสัยว่าตามความเป็นจริง Caesar ก็ยังมีได้ขึ้นเป็นจักรพรรดิด้วยซ้ำไป แต่ทำ

^๒ โปรดดู Strauss, Leo. & Cropsey, Joseph (1987). **History of Political Philosophy**. London : The University of Chicago Press.

ไมมาคิอาเวลลีจึงนับรวมอยู่ในจำนวน ๒๖ จักรพรรดิหรือว่า แท้จริงแล้ว Ceasar คือลำดับ ๒๖ หากนับรายนามผู้ขึ้นเป็นจักรพรรดิ จริง ๆ ผู้ซึ่งมีความสัมพันธ์กับบทที่ ๒๖ ของ **The Prince** “คำแนะนำให้ยึดอิตาลีและกอบกู้เสรีภาพของอิตาลีจากพวกป่าเถื่อน” และบทที่ ๒๖ ของ **The Discourses** “เจ้าผู้ปกครองใหม่ในนครหรือประเทศที่เขายึดไว้ได้จะต้องทำทุกสิ่งทุกอย่างใหม่หมด”(ซึ่งประเด็นนี้ก็คือแก่นคำสอนหลักของหนังสือ **The Prince** ทั้งเล่มที่อุทิศให้กับเจ้าผู้ปกครองที่ได้รัฐมาโดยกำลังของตนเองและโดยคุณธรรม) เป็นต้น

ในประเด็นทวิลักษณ์ ในปรัชญาการเมืองของมาคิอาเวลลีนั้น ในบทที่ ๑ ของ **The Prince** มาคิอาเวลลีจะแบ่งรัฐอย่างทั่วๆ ไปออกเป็น ๒ แบบคือ รัฐโดยเจ้าผู้ปกครองหรือรัฐอาณาจักร (Principalities) และมหาชนรัฐ (Republic) กระนั้นก็ตามเขาก็ยังได้ชุกช่อนรัฐชนิดที่ ๓ หรือรัฐโดยเจ้าผู้ปกครองทางศาสนา (Church States) ไว้ในบทที่ ๑๑ ของ **The Prince** ด้วยเช่นกัน Strauss มองว่าใน ๒๖ บทที่ถูกเขียนไว้ใน **The Prince** นั้น มาคิอาเวลลีอุทิศเนื้อหาให้กับรัฐแบบ Principalities ในขณะที่เนื้อหาของ **The Discourses** ซึ่งมีขนาดใหญ่กว่า **The Prince** ถึง ๕ เท่า นั้น เป็นการเขียนที่อุทิศให้กับรัฐแบบ Republic ซึ่งประเด็นนี้ก็สอดคล้องกับที่ ศ.ดร.ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ ได้อรรถาธิบายไว้ในบทความ แก่นแท้แห่งคำสอนของมาคิอาเวลลี ว่า

“**The Prince** กล่าวถึงรัฐอาณาจักร ในขณะที่ **The Discourse** กล่าวถึงสาธารณรัฐ อย่างไรก็ตามรัฐอาณาจักรเป็นสิ่งจำเป็นเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ มันจำเป็นในเวลาที่เขาเสถียรภาพ เพราะรัฐเช่นนี้ใช้เวลา

ไม่มากในการสร้างเสถียรภาพทางการเมือง ส่วนใน *The Discourses* เราเห็นว่าสาธารณรัฐเป็นสิ่งที่พึงประสงค์ยิ่งกว่าหากเป็นไปได้ เพราะระบอบนี้เป็นระบอบปกครองที่ดีที่สุด โดยปรกติมันจะรักษารัฐไว้ได้ดีกว่าในระยะยาว”

ศ.ดร.สมบัติ จันทรวงศ์^๓ ได้ขยายความถึงทิวทัศน์อัน พิเศษของหนังสือ ๒ เล่มนี้ต่อไปว่า การที่เราจะให้ความสำคัญ เพียงแต่ *The Prince* ก็ดูจะเป็นการไม่รอบคอบอย่างที่ Strauss ได้กล่าวไป โดยเหตุที่มาก็คืออาเวลลีถือว่า *The Prince* นั้นคือ “วิถีทางที่จะเข้าใจทุกสิ่งทุกอย่างที่ข้าพเจ้าได้เรียนและเข้าใจในระยะเวลาหลายปี ด้วยความยากลำบากและท่ามกลางภัยอันตราย ภายในระยะเวลาอันแสนสั้น” ในขณะที่ *The Discourses* เขากล่าวในคำอุทิศว่า เป็นสิ่งที่ “บรรจุทุกสิ่งทุกอย่างที่ประสบการณ์และการค้นคว้าอันยาวนานได้สอนข้าพเจ้าเกี่ยวกับความเป็นไปของโลก” ซึ่งจากคำอุทิศทั้งสองนั้นก็สะท้อนว่า หนังสือแต่ละเล่มนั้น มิได้มีความเหลื่อมล้ำในเชิงคุณค่าแต่อย่างใด หากแต่เป็นการนำเสนอคำสอนที่ยิ่งใหญ่อย่างเดียวกันจากมุมมองที่แตกต่างกันผ่านหนังสือ ๒ เล่ม ซึ่งหากจะอธิบายอย่างรวบรัดนั้นก็อาจกล่าวได้ว่า เป็นการนำเสนอมุมมองระหว่างผู้ที่ป็นเจ้าผู้ปกครองจริง ๆ (actual princes) กับผู้ที่มีศักยภาพในการจะเป็นเจ้าผู้ปกครอง (potential princes)

^๓ โปรตดู สมบัติ จันทรวงศ์ (บรรณาธิการ) (๒๕๒๑). *ปรัชญาการเมืองสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. น. ๒๗-๒๘.

Strauss พิจารณาถึงเรื่องมุมมองทั้งสองไว้ใน *History of Political Philosophy* ว่าคำอุทิศในการเขียน *The Prince* ให้กับ โลเร็นโซ เดอเมดิซีนี่นั้น มาคิอาเวลลีเสนอตัวเองในฐานะคนที่อยู่ต่ำที่สุดในฐานะผู้ที่อยู่ในที่อันต่ำต้อย ซึ่งถูกความยิ่งใหญ่ของผู้เป็นนายบดบังจนกระทั่งหนังสือ *The Prince* ซึ่งเขาถนอมและถือว่า เป็นสิ่งที่มีค่าที่สุดกลายเป็นสิ่งที่ไร้ค่าเมื่อวางตรงหน้า Lorenzo il Magnifico

ในทางตรงกันข้ามในคำอุทิศของ *The Discourses* นั้น เขากล่าวว่า “ ด้วยเหตุนั้น เพื่อหลีกเลี่ยงข้อบกพร่องนี้ ข้าพเจ้าก็มีได้เขียนให้แก่เจ้าผู้ปกครอง หากแต่เขียนให้แก่บุคคลทั้งหลายผู้ซึ่งกอปรด้วยคุณสมบัติอันสูงส่งและมีศักยภาพที่จะเป็นเจ้าผู้ปกครอง ข้าพเจ้ามีได้เขียนให้กับผู้ซึ่งสามารถประทานยศฐาบรรดาศักดิ์ หากแต่เขียนให้กับผู้ที่ปรารถนาจะกระทำเช่นนั้นแต่มีอาจกระทำได้”

Strauss มองว่าในมุมมองที่แตกต่างกันระหว่าง actual princes กับ potential princes นั้น เผยแสดงตัวเองออกมาอย่างชัดเจนในความเป็นจริงที่ว่า ใน *The Prince* มาคิอาเวลลีพลาด (หรือจงใจพลาดก็มีทราบ – นักศึกษา) ที่มีได้มีการแบ่งแยกระหว่าง Prince กับ Tyrants และก็มีได้มีการพูดถึง Common Good หรือมโนธรรมสำนึก แต่ในขณะที่ *The Discourses* นั้น มาคิอาเวลลีมีการแบ่งระหว่าง Prince กับ Tyrants และก็ยังได้มีการกล่าวถึง Common Good และเรื่องของมโนธรรมสำนึกอีกด้วย ดังที่เขากล่าวไว้ใน *The Discourses* เล่ม ๓ บทที่ ๒ ว่า “จะเห็นได้ว่าในรัฐอาณาจักรนั้น ความแตกต่างระหว่างคุณประโยชน์ส่วนรวมและผลประโยชน์ ส่วนตัวของเจ้าผู้ปกครองนั้น มีปรากฏให้เห็นได้

น้อยกว่าในกรณีของมหาชนรัฐ ในรัฐโดยเจ้าผู้ปกครองนั้น การที่ผู้ปกครองพิทักษ์รักษารัฐของตน ในทางปฏิบัติแล้วก็คือ ความพยายามที่จะพิทักษ์รักษาตัวเอง”

จากการเลือกเขียน หรือไม่เขียน เลือกแสดง หรือไม่แสดงของมาคิอาเวลลีใน หนังสือแต่ละเล่มนั้น นำพาเราไปสู่คำถามสำคัญที่ว่า ในท้ายที่สุดมาคิอาเวลลีให้ความสำคัญ กับการแบ่งระหว่าง Prince กับ Tyrants อย่างเที่ยงตรงหรือไม่ เขายึด Common Good ว่าเป็นปทัฏฐฐานสุดท้ายหรือไม่ ซึ่งในการตอบคำถามดังกล่าวนี้ Strauss มองว่าเป็นความจำเป็นอยู่เองที่เราจะต้องมีความเข้าใจในหนังสือทั้ง ๒ เล่มอย่างสมบูรณ์เสียก่อนโดยการพิจารณาลงลึกถึงเจตนารมณ์ในการเขียนหนังสือแต่ละเล่ม

ในประเด็นทวิลักษณะของเจตนารมณ์ในการเขียนหนังสือของมาคิอาเวลลีนั้น นักศึกษาเห็นว่า เราอาจทำความเข้าใจได้ดีขึ้นด้วยการย้อนกลับไปไปที่ผู้ที่เป็นเจ้าของงานที่ว่า “เราพูดกับคนต่าง ๆ กันด้วยภาษาต่าง ๆ กัน ความยุติธรรมก็เกิดขึ้นเมื่อแต่ละคนก็ได้รับในสิ่งที่เขาควรจะได้” เพลโต เขียนบทสนทนาขึ้นมาเพื่อหวังให้ผู้อ่านได้เข้าใจถึงธรรมชาติของมนุษย์และการเมือง บทสนทนาของเพลโตถือได้ว่าเป็นสิ่งหนึ่งในสังคมที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อช่วยในการหล่อหลอมบ่มเพาะ(nomos) ให้ผู้อ่านได้เข้าใจและพัฒนาสติปัญญาของเขาไปถึงระดับที่เขาพึงสามารถจะบรรลุได้

หากธรรมชาติของมนุษย์เป็นอย่างที่เพลโตเขียนไว้ใน **The Republic** เราก็อาจสามารถแบ่งประเภทของคนที่อ่านงานปรัชญาการ-

เมืองออกได้เป็น ๓ ลักษณะคือ คนที่รักในปัญญา คนที่รักในเกียรติ คนที่รักในความสุขแห่งผัสสะ (ในที่นี้ก็ไปกันได้กับชีวิต ๓ ประเภทที่ ๓ Aristotle ได้แบ่งไว้คือ Philosophical Life, Life of Political Activity, Life of Pleasure) และผลงานทางปรัชญาการเมืองของนักปรัชญาก็จะเป็นประโยชน์ต่อคน ๓ ประเภทนี้ในลักษณะการที่ต่างกันขึ้นอยู่กับว่าคนแต่ละประเภทจะมีศักยภาพความสามารถในการเข้าถึงความรู้ความจริงเพียงไหน ซึ่งเป็นสิ่งที่ยุติธรรมสำหรับแต่ละคนที่ “จะได้รับในสิ่งที่เขาควรจะได้” และสำหรับคนที่มีธรรมชาติที่รักในปัญญาก็จะได้อ่านงานของเพลโตโดยเฉพาะ **The Republic** ในฐานะที่จะก้าวขึ้นไปสู่การเป็นราชาปราชญ์ (Philosopher King) นั่นเอง

การเขียนหนังสือ **The Prince** ของมาคิอาเวลลีนั้นมีจุดมุ่งหมายคือ “ให้สิ่งที่มีค่าที่สุดแก่ผู้ปกครอง” ผู้ปกครองที่ว่าเป็นนี้คือโลเร็นโซ เดอ เมดิชี (Lorenzo de Medici) ดังที่เขากล่าวว่า “ถ้าหากว่าไตร่ตรองและอ่านอย่างขยันหมั่นเพียรและเอาใจใส่ เขาก็จะารู้ ถึงความปรารถนาอันแรงกล้าของข้าพเจ้าเขาจะได้บรรลุถึง ความยิ่งใหญ่ซึ่งโชคชะตาและคุณสมบัติอื่นๆของเขาได้บ่งบอกไว้”

หากเพลโตเขียน **The Republic** ให้กับคนต่างกันด้วยภาษาที่ต่างกัน เพื่อสิ่งที่เขาแต่ละคนสมควรจะได้รับฉันใด วัตถุประสงค์ในการเขียนงานของมาคิอาเวลลีก็อาจเป็นไปได้เพื่อให้กับคนต่างกัน ซึ่งสิ่งที่เขาสมควรได้รับฉันนั้น ในประเด็นการให้ซึ่งสิ่งที่ต่างกันกับคนที่ต่างกันนี้ก็สะท้อนออกมาทั้งในรูปแบบการเขียน **The Discourses** และ **The Prince** ของมาคิอาเวลลีที่มีความสลับซับซ้อน หรือในรูปแบบการจัดวาง

นำเสนอแบบแยกส่วนของ Strauss ใน *Thoughts on Machiavelli* และ *History of Political Philosophy* หรือแม้กระทั่งในบทความ แก่นแท้แห่งคำสอนของมาคิอาเวลลี ของศาสตราจารย์ชยวัฒน์ที่หากเพียงแต่อ่านแค่ ๒ หน้าแรกและ ๒ หน้าสุดท้าย ก็ย่อมพลาดสิ่งที่มีค่าซึ่งอยู่ตรง “แก่นกลาง” นั้นเอง

หากความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติของมนุษย์และการเมืองมีความสำคัญกับเพลโตฉันใด มันก็เป็นสิ่งที่มีค่าสูงสุดสำหรับมาคิอาเวลลีฉันนั้น สิ่งที่มีค่าซึ่งมาคิอาเวลลีกล่าวถึงในคำอุทิศแด่ลอเรนโซ่ นั่นก็คือความรู้เรื่องธรรมชาติของประชาชนผู้ใต้ปกครองนั่นเอง ดังที่มาคิอาเวลลีกล่าวว่า “เพื่อที่จะได้รู้ธรรมชาติของประชาชนได้เป็นอย่างดีผู้นั้นก็ ต้องเป็นเจ้าของปกครอง และเพื่อรู้จักธรรมชาติของเหล่าเจ้าผู้ปกครองได้เป็นอย่างดี ผู้นั้นก็จะต้องเป็นประชาชน”

Leo Strauss สรุปถึง ความสัมพันธ์ของหนังสือ *The Prince* และ *The Discourses* ว่า “เป็นทวิลักษณ์แห่งทรรศนะของหนังสือแต่ละเล่มที่สะท้อนทวิลักษณ์ของ วัตถุประสงค์ที่ต่างกัน วัตถุประสงค์ต่างก็ที่ตรงกับความแตกต่างระหว่างวัยของผู้อ่านที่หนุ่ม (The Young Readers) กับผู้อ่านที่ชรา (The Old Readers) นั่นเอง”

ในประเด็นทวิลักษณ์เรื่องความหนุ่มและความแก่นี้ก็ถูกเผยแสดงผ่านแก่นคำสอนของมาคิอาเวลลีในบทละครสุขนาฏกรรม เรื่อง *La Mandragola* และ *La Clizia* ซึ่งเราจะพิจารณากันเป็นประเด็นถัดไป ในประเด็นที่ ๒ ว่า ด้วยแก่นคำสอนของมาคิอาเวลลี กรณีศึกษา บทละครสุขนาฏกรรม *La Mandragola* และ *La Clizia* นั้นเราอาจพิจารณาควบคู่

ไปกับคำสอนหลักของมาคิอาเวลลี ๓ เรื่องหลักคือ (๑.) ความอยากของมนุษย์นั้นเป็นเรื่องธรรมชาติ (๒.) ขนบธรรมเนียมประเพณีไม่เท่ากับธรรมชาติ (๓.) ภาพลักษณ์ภายนอกสำคัญที่สุดในทางการเมือง

ก่อนที่เราจะไปพิจารณาประเด็นต่างๆ ของ *La Mandragola* และ *La Clizia* นั้น มีความจำเป็นที่เราต้องพิจารณาถึงโครงสร้างของเนื้อหาเสียก่อน เราอาจตีความตัวละครใน *La Mandragola* กับหลักคำสอนของมาคิอาเวลลีว่า (๑.) มีตัวละคร หรือผู้ร่วมเหตุการณ์ไม่เกิน ๕ คน อันเป็นจำนวนที่มาคิอาเวลลีกล่าวว่าเหมาะที่จะทำการเปลี่ยนแปลงหรือพิชิตเทพีแห่งโชคชะตาได้ มาคิอาเวลลีมองว่าถ้าหากมากกว่านี้อาจล้มเหลว

(๒.) ลูครีเซีย (สตรีหรือเทพีแห่งโชคชะตาซึ่งมักถูกพิชิตโดยเจ้าผู้ปกครองที่ได้รัฐมาโดยกำลังของตนเองและโดยคุณธรรมด้วยความหุนหันพลันแล่นของคนหนุ่ม ดังในบทที่ ๒๕ ของ *The Prince*) ก็เปรียบเสมือน รัฐเปรียบเสมือนประชาชนส่วนใหญ่ที่ยึดในคุณธรรม (Virtue) และสุดท้ายก็ตกเป็นเหยื่อของเจ้าผู้ปกครองที่ชั่วช้าอย่างดีและมี Virtù ในที่สุด

(๓.) คัลลิมาโกก็คือเจ้าผู้ปกครองคนใหม่แบบในบทที่ ๖ ของ *The Prince* คือผู้นำระเบียบแบบแผนใหม่เข้ามาในระเบียบแบบแผนเดิม และในการเลือกที่ปรึกษาอย่างลิกอร์ิโอโดยคัลลิมาโกนั้น ก็เป็นการสะท้อนถึงสิ่งที่ถูกเขียนในบทที่ ๒๒ ของ *The Prince* ที่ว่าเจ้าผู้ปกครองจะเป็นอย่างไรก็สามารถดูได้จากมุขมนตรีที่รายล้อมเขาอยู่การได้มาซึ่งมุขมนตรีที่มีปัญญา ก็สะท้อนถึงระดับสติปัญญาของเจ้าผู้ปกครองนั่นเอง

(๔.) นิซเซียก็คือเจ้าผู้ปกครองสืบตระกูลดังในบทที่ ๒ ของ *The Prince* ซึ่งมาคิอาเวลลีมองว่า “สำหรับเจ้าผู้ปกครองที่มีการสืบตระกูลกันต่อมา เพียงการไม่ละเลยระเบียบแบบแผนที่บรรพบุรุษได้ปฏิบัติมาก็เพียงพอแล้ว นอกจากว่าจะมีกำลังอันแปลกพิเศษ และมากอย่างเหลือล้น มากัดกันเขาไปจากมัน และถึงแม้จะถูกกัดกัน ถ้าผู้ช่วงชิงประสบโชคร้าย เขาก็จะได้มันคืนกลับมา”

ในกรณีนี้พลังอันแปลกพิเศษอย่างเหลือล้นก็คือ สติปัญญาของริเกอริโอและคุณธรรมของคัลลิมาโกนั่นเอง นิซเซียยังสามารถเปรียบเทียบได้ว่าเป็นเจ้าผู้ปกครองที่ได้รัฐมาโดยโชคชะตาหรือกำลังของผู้อื่นดังในบทที่ ๗ ของ *The Prince* ซึ่งมาคิอาเวลลีกล่าวว่า “ผู้ที่พึ่งแต่เพียงโชคชะตาอย่างเดียว จะพินาศเมื่อเทพีแห่ง โชคชะตาเปลี่ยนแปลงไป” นิซเซียผู้เป็นหมอคความก็คือ สัญลักษณ์ของกฎหมาย ซึ่งเย็นชา เก๋ไก๋และไม่หุนหันพลันแล่น อันเป็นคุณสมบัติที่ไม่เหมาะกับลูครีเซียผู้มีความงามและยังเยาว์วัย ที่ในท้ายที่สุดเทพีแห่งโชคชะตาก็จะยอมให้กับคนหนุ่มที่หุนหันพลันแล่นมากกว่านั่นเอง

(๕.) หลวงพ่อซีโมที่เปรียบตั้งเจ้าผู้ปกครองทางศาสนา เปรียบตั้งศาสนาที่ภาพลักษณ์ดูดีแต่น้อยคนจะได้มีโอกาสสัมผัสความจริงที่เป็นอยู่จริง และถึงแม้จะมีคนรู้ความจริงก็จะไม่กล้าเอาตัวเองไปขัดต่อมติมหาชนส่วนใหญ่ที่พิจารณาด้วยตา (มองเห็นแต่ภายนอก) มากกว่าด้วยมือ (ได้สัมผัสถึงความเป็นจริง) ดังใน *The Prince* บทที่ ๑๑ ที่มาคิอาเวลลีกล่าวว่าเฉพาะเจ้าผู้ปกครองเหล่านี้เท่านั้น (เจ้าผู้ปกครองที่สร้างศาสนา) ที่มีรัฐ ที่เขาไม่ได้ปกป้องและเข้าแผ่นดินที่ไม่ถูกปกครองแม้ไม่

ปกป้องก็ไม่เคยถูกช่วงชิงไป แม้ไม่ได้ปกครองก็ไม่ต้องกังวลว่าประชาชนจะคิดแยกตัวออกจากเจ้าผู้ปกครองเพราะเขาเหล่านั้น ไม่สามารถกระทำได้

(๖.) ลีเกอริโอเปรียบดั่งมาคิอาเวลลีเอง ที่เป็นผู้รู้ว่าจะต้องทำอะไรอย่างไร เมื่อไหร่กับใคร เพราะมี Wise & Prudence และมี Virtù หรือความสามารถที่จะเข้าใจธรรมชาติอันเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม และมีความสามารถในการปรับตัวให้สอดคล้องกับ สิ่งเหล่านี้ ประกอบกับตระหนักรู้ใน Necessità หรือความจำเป็นในการเข้าใจ “สิ่งที่เป็นอย่าง” ความจำเป็นที่เป็นเงื่อนไขกำหนดการกระทำของเจ้าผู้ปกครอง ลีเกอริโอคือ ผู้ที่เข้าใจธรรมชาติของประชาชนและเข้าใจธรรมชาติของเจ้าผู้ปกครอง เป็นผู้ที่อยู่ที่ต่ำ เพื่อมองเห็นสิ่งซึ่งอยู่สูงในขณะเดียวกันก็สามารถบินขึ้นสูงเพื่อมองเห็นสิ่งมีชีวิตที่อยู่เบื้องล่างนั่นเอง

ในขณะที่ *La Mandragola* เป็นเรื่องของการต่อสู้ระหว่างคนหนุ่ม (Callimaco) กับคนแก่ (Nicia) เพื่อพิชิตเทพีแห่งโชคชะตาหรือรัฐ (Lucrezia) บทละครเรื่อง *La Clizia* ก็เป็นการต่อสู้ของบิดาผู้ชราภาพ (Nicomaco –ในที่นี้อาจเปรียบได้กับมาคิอาเวลลีในวัยชรา) กับบุตรผู้หนุ่มแน่น (Cleandro) ที่ต่างก็ต่อสู้จนทำให้คั่นในครอบครัวต้องแบ่งแยกเป็นฝักฝ่ายเพื่อให้ได้มาซึ่ง Clezia ผู้เลอโฉม

เรื่องย่อของ *La Clizia* มีอยู่ว่า Clizia เป็นเด็กหญิงอายุ ๕ ขวบซึ่งถูกพรากไปจากอกของพ่อแม่จากเนเปิลเพื่อไปเป็นเด็กที่ถูกใช้งานในสงครามโดยกองทัพของพระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๕ แห่งฝรั่งเศสที่ยাত্রาทัพเข้ารุกรานอิตาลีแต่ก็ถูกทิ้งไว้ที่ฟลอเรนซ์เมื่อกองทัพของชาร์ลส์ล่าถอยไป

ภายใต้ความดูแลของ Nichomacho และ ภรรยาของเขา Sofronia เมื่อ Clezia กลายเป็นสาวแรกรุ่นเมื่ออายุได้ ๑๗ ปีความงามของเธอได้ทำให้ Nichomacho ผู้ชราเกิดจิตปฏิกิริยาในตัว นางจนกระทั่งสร้างความไม่พอใจให้กับบุตรชายของเขา Cleandro ซึ่งก็ตกหลุมรัก Clezia เช่นกัน

เนื้อหาหลักของบทละครเรื่องนี้ก็คือการแข่งขันกันระหว่างบิดากับบุตรเมื่อ Nichomacho เริ่มตระหนักถึงความระแวงสงสัยในตัวเขาของ Sofronia ในเรื่องความรักที่เขามีต่อ Clezia Nichomacho ก็แกล้งว่าจะให้เข้ารับใช้รูปงามนาม Pirro แต่งงานกับ Clezia โดยความหวังว่า Pirro จะอนุญาตให้เขาได้มีความสุขกับเธอ Cleandro ก็ตอบโต้ด้วยการแนะนำให้คนรับใช้ผู้อัปลักษณ์ของครอบครัวนาม Eustachio แต่งงานกับเธอด้วยวัตถุประสงค์แบบเดียวกัน

ความรักก่อให้เกิดบาดแผลและการเป็นปฏิปักษ์กันระหว่างผู้เป็นบิดากับบุตร แบ่งแยกสมาชิกในครอบครัวออกเป็น ๒ ฝ่ายกระทั่งด้วยเหตุที่ยังไม่สามารถที่จะเลือกระหว่าง Eustachio กับ Pirro ได้ Nichomacho กับ Sofronia จึงทิ้งการตัดสินใจไว้ในมือของพระพรหม ทานสอดส่องของพระเจ้าและการจับฉลาก(ส่วนนี้ก็สะท้อนถึงการ ฟังฟังเทพีโชคชะตา) ซึ่งผลปรากฏว่า Nichomacho ได้รับชัยชนะ แต่ชัยชนะของเขาก็สิ้นเมื่อคนในครอบครัวทั้งหมดต่างก็หันมา สมคบคิดกันต่อต้านเขาด้วยเหตุนี้เข้ารับใช้คนใหม่ที่ชื่อ Siro จึงถูกนำมาแทนที่ และด้วยความพยายามที่จะไปหลับนอนกับ Clezia กลับปรากฏผลออกมาในลักษณะที่ต้องสร้างความอับอายให้กับเขา นั้น เขาจึงยอมแพ้ต่อความประสงค์ของภรรยาในที่สุด เรื่องทั้งหมดจบลงด้วยดีด้วยงานแต่งงาน

ระหว่าง Cleandro กับ Clezia ซึ่งเกิดขึ้นพร้อมกับการมาถึงของ Ramondo ผู้เป็นบิดาที่แท้จริงของ Clezia

หากเราวิเคราะห์ *La Clizia* ก็จะเห็นได้ว่า (๑.) Clizia คือสตรีหรือรัฐ หรือ Fortuna และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง Clizia คือ อิตาลีผู้ถูกกระทำ โดยกองกำลังต่างชาติของพระเจ้าชาร์ลส์ ต่อมาก็ถูกกระทำ และถูกตัดสินชะตากรรมโดยพระหรรษทานสอดส่องของพระผู้เป็นเจ้าของพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าด้วยการจับฉลาก (การตัดสินใจที่ Nichomacho กับ Sofronia เลือก) Clizia คือผู้ที่ถูกย้อยอยู่ระหว่างพ่อ Nichomacho ผู้ชราซึ่งโดยมากก็พึ่งพิงอยู่กับ Fortuna กับ Cleandro บุตรผู้ความสำเร็จของเขาไม่ได้ขึ้นกับความสามารถ (เพราะก็หวังพึ่งโชคชะตาเหมือนกัน) แต่ขึ้นกับโอกาสที่กระแสนลมของเทพีแห่งโชคชะตาจะได้พัดเข้ามาที่เขาเท่านั้น ซึ่งเป็นที่แน่นอนว่าหากเทพีแห่งโชคชะตาเปลี่ยนไป (ซึ่งก็ต้องเปลี่ยนอยู่แล้ว) เขาก็จะถูกพัดไปกลางมหาสมุทรใหญ่ในม่านหมอกอันดำทะมึนและคลื่นลมอันเกรี้ยวกราดในที่สุด

(๒.) Sofronia คือราชินีปราชญ์ในวรรณคดีของมาคิอาเวลลี กล่าวคือเป็นผู้มีปัญญาที่ปกครอง เธอเป็นผู้มีปัญญา (Sofia) ตัดสินใจเรื่องต่างๆ ด้วยความสุ่มรอบคอบ (Phronesis) เธอตั้งเป้าหมาย ในสิ่งซึ่งจับต้องได้และสามารถสำเร็จได้เธอเป็นคนที่มีความหมายของมาคิอาเวลลีเธอปกครองอย่างลับๆ ใช้การสบคบคิดและวางแผน สร้างความอับอายให้กับผู้เป็นสามีและกำหนดทิศทางของความเป็นไปในแบบที่เธอต้องการ

ในลำดับต่อไปจะเป็นการพิจารณาลงลึก ในแก่นคำสอนหลักของ
มาคิอาเวลลีในบทละครสุขนาฏกรรม *La Mandragola* และ *La Clizia*

ประการแรก “ความอยากของมนุษย์นั้นเป็นเรื่องธรรมชาติ”

ศาสตราจารย์สมบัติ^๔ มองว่า มาคิอาเวลลีส่งเสริมการใช้ปัญญา(Wise & Prudence) ในทางปฏิบัติเพื่อรับใช้หรือตอบสนองความอยาก (Desire) ของตนเอง ซึ่งแนวคิดนี้ต่างกับแนวคิดยุคคลาสสิกที่บอกว่า ต้องใช้ปัญญา (Wisdom) ควบคุมความอยาก (Desire) มาคิอาเวลลีมองว่า มนุษย์เรา ไม่ว่าจะดีเลิศเลอแค่ไหนก็ล้วนแล้วแต่ไม่สมบูรณ์ด้วยกัน ทั้งสิ้นและมันเป็นธรรมชาติของมนุษย์และสถานการณ์ว่า มนุษย์จะต้องทำบาป^๕ ด้วยเหตุที่ความทะเยอทะยานของมนุษย์ล้วนเป็นเป็นเรื่องธรรมชาติ สงครามจึงเป็นเรื่องธรรมชาติด้วย

เขากล่าวไว้ใน *The Discourses* เล่มที่ ๑ บทที่ ๓๗ ว่า “เมื่อมนุษย์ไม่มีความจำเป็นที่จะต่อสู้กันด้วยความจำเป็นอีกต่อไปแล้ว พวกเขาจะต่อสู้กันด้วยเหตุแห่งความทะเยอทะยาน ซึ่งเป็นต้นเหตุที่มีอำนาจรุนแรงยิ่งในใจของมนุษย์และรุนแรงเสียจนกระทั่ง ไม่มีวันจะละไปจากมนุษย์เสียได้ ทั้งนี้ก็โดยเหตุที่ธรรมชาติได้สร้างให้มนุษย์มีความปรารถนาในทุกสิ่งทุกอย่างแต่ไม่สามารถครอบครองทุก สิ่งทุกอย่างได้ ...เมื่อมนุษย์บางคนมีความอยากที่จะได้เพิ่มขึ้นในขณะที่มนุษย์คนอื่น ๆ

^๔ กล่าวไว้ในการบรรยายวิชา ร.๒๑๒ ประวัติความคิดทางการเมืองเบื้องต้น ปีการศึกษา ๒/๒๕๕๕

^๕ โปรดดู Strauss, Leo.(1958). *Thoughts on Machiavelli*. Chicago and London: The University of Chicago Press. pp.188-190

กลัวจะสูญเสียสิ่งที่ตนมีไป ความไม่เป็นมิตรและสงคราม ก็คือสิ่งที่ติดตามมา”

ในบทละครเรื่อง *La Clizia* เราได้เห็นถึงการแข่งขันระหว่างบิดาและบุตรผู้อยู่ในสายโลหิตเดียวกัน ซึ่งต่างก็ตกหลุมรัก *Clizia* เราได้เห็นว่าการแข่งกันของความรักแล้วทั้งสองคนต่างก็พร้อมและเตรียมตัวเป็นอย่างดีที่จะโกหกปิดบัง หลอกหลวง (พร้อมที่จะละเมิดศีลธรรมอันดีงาม) เพื่อพุ่งเป้าไปที่การได้มาซึ่ง *Clizia*

ท่ามกลางการแย่งชิงนั้น เราได้เห็นถึงสายสัมพันธ์ที่ร้อยรัดคนในครอบครัวที่เปลี่ยนไปเมื่อมนุษย์มีความทะเยอทะยาน กล่าวคือแม้ว่า *Cleandro*, *Eustachio* และ *Pirro* ต่างก็ถูกชบเลี้ยงดูแลมาโดย *Nichomacho* ในแบบที่ต่างกัน *Cleandro* ในฐานะลูกชายคนโปรด *Eustachio* ในฐานะคนรับใช้ผู้ทำงานหนัก และ *Pirro* ในฐานะสหายในอุดมคติ คนทั้งสามนี้ต่างก็แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของความรักซึ่งผลประโยชน์ส่วนตัวของพวกเขาเองทั้งสิ้น ด้วยความต้องการซึ่งความรักของ *Nichomacho* เขาก็ยก *Pirro* ขึ้นเป็นเสมือนบุตรชายแท้ๆ และ “ความรักก็เช่นกัน” ที่ทำให้ *Cleandro* แปรเปลี่ยนความกตัญญูทเวทิตาที่เขามีต่อบิดาบังเกิดเกล้าเป็นการสมคบคิด และการวางแผนหลอกหลวงเพื่อให้ได้มาในสิ่งซึ่งตนต้องการ

ประการที่สอง “ขนบธรรมเนียมประเพณีไม่เท่ากับธรรมชาติ” มาคิอาเวลลีเชื่อว่า ตัวเขานั้นแตกต่างจากกระแสความคิดทางการเมืองที่มีมา ก่อนหน้าเขาดังที่เขาเขียนไว้ในบทที่ ๑๕ ของ *The Prince* ว่า “ข้าพเจ้าจึงเห็นว่าการเข้าไปเบื้องหลังให้ถึงความจริงที่มีผลของเรื่องนี้

เป็นการได้ ประโยชน์มากยิ่งขึ้นกว่าการไปถึงจินตนาการของสิ่งนั้น เพราะระหว่างการมีชีวิตอยู่จริง ๆ ใดๆ กับการที่เราควรมีชีวิตอยู่ ใดๆ นั้น มีความ ห่างไกลกันมากเสียจนว่าเขาผู้ซึ่งไม่กระทำในสิ่งซึ่ง กระทำกัน แต่ไปกระทำสิ่งซึ่งสมควรกระทำกัน ก็ได้เรียนรู้รสความพินาศ ของเขา แทนการรักษาตนให้รอด”

ปรัชญาการเมืองของมาคิอาเวลลีคือการสอนให้คนตระหนักใน ความแตกต่างของเรื่อง “ how one lives and how one ought to live” มาคิอาเวลลีมองว่า สังคมการเมืองเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นและยอม หมายความว่า ในตอนที่สร้างสังคมนั้นศีลธรรมก็ยังไม่อาจเกิดขึ้น ด้วย เหตุนั้นผู้สร้างสังคมการเมืองเองจึงไม่อาจเป็นคนที่มีความศีลธรรมได้เพราะ ศีลธรรมไม่ใช่เรื่องธรรมชาติหากแต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น เหมือนสังคม การเมือง

Strauss^๖ กล่าวว่า สำหรับมาคิอาเวลลีแล้ว มนุษย์เราเป็นคนดีใน ตอนแรกนั้น มิใช่เพราะความบริสุทธิ์แต่เพราะตกอยู่ในกำมือของความ สยดสยองและความกลัวในตอนแรกและในตอนแรกเริ่มนั้นก็มิได้มีความ รักอยู่เลยมีแต่เพียงความสยดสยอง ใน **The Discourses** เล่มที่ ๒ บทที่ ๒ เขาอธิบายว่า

“คริสต์ศาสนานั้นถึงแม้จะอ้างตัวเองว่าเป็นสัจธรรมอันสูงสุด แท้ที่ จริงแล้วก็กลับทำให้มนุษย์อ่อนแอและป่วยเปื่อย เพราะคริสต์ศาสนาย้ำ ถึงการถ่อมตน ความน่าสงสาร และการดูถูกเหยียดยามเรื่องต่างๆ ของ

^๖ โปรดดู Strauss, Leo. & Cropsey, Joseph (1987). **History of Political Philosophy**. London : The University of Chicago Press.pp.296-317

มนุษย์ว่าเป็นความดีงามสูงสุด(Virtue-นักศึกษ) คริสต์ศาสนาได้ทำให้สถานะของมนุษย์ตกต่ำลงตลอดเวลาเพราะคริสต์ศาสนาประณามการแสวงหาเกียรติ ความรุ่งโรจน์ และสิ่งซึ่งเป็นของมนุษย์กล่าวสั้นๆ ก็คือ ในขณะที่ศาสนาโบราณถือว่าสิ่งซึ่งเป็นเรื่องของโลกนี้เป็นสิ่งที่ดีที่สุด คริสต์ศาสนากลับสอนให้คนละทิ้งโลกนี้ ให้มนุษย์ยอมทนต่อความยากลำบากในโลกนี้ เพื่อชีวิตอันเป็นนิรันดร์ในโลกหน้า ผลลัพธ์ก็คือความเป็นทาสและความอ่อนแอเข้าครอบงำดินแดนของชาวคริสต์”

ใน *La Mandragola Cullimaco* และ *Ligurio* ก็คือตัวอย่างของเจ้าผู้ปกครองที่แท้ (ซึ่งไม่ใช่ Nicia) ด้วยเหตุที่เขาตระหนักใน What is? ในขณะที่เดียวกันก็ยังคงรักษาภาพลักษณ์แบบ What ought ? เป็นเจ้าผู้ปกครองที่ประสบความสำเร็จอันยิ่งใหญ่ เจ้าผู้มีจิตที่พร้อมจะผันแปรเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสลมแห่งโชคชะตาจิ้งหะและโอกาส เพื่อที่เขาจะยังคงรักษาความเป็นคนดีไว้ได้ถ้ามันยังคงไว้ได้ (การบอกความจริงกับ Madonna Lucrezia) และสามารถเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสลมแห่งโชคชะตา จิ้งหะ และโอกาส เพื่อที่เขาจะยังคงรักษาความเป็นคนดีไว้ได้ถ้ามันยังคงไว้ได้ (การบอกความจริงกับ Madonna Lucrezia) และสามารถเปลี่ยนแปลงไปทำสิ่งชั่วร้ายได้ทันทีเมื่อมันมีความจำเป็นที่จะต้องลงมือกระทำ (Necessita)

ประการที่สาม “ภาพลักษณ์ภายนอกสำคัญที่สุด (Visual Politics)” หลักสำคัญของ *La Mandragola* คือเรื่องการคงรักษาภาพลักษณ์ภายนอก การเมืองเป็นเรื่องของการทำให้เชื่อ เป็นเรื่องของ

การโฆษณา ใน *Machiavelli's Intention: The Discourses*^๗
ศาสตราจารย์ Strauss กล่าวว่า “ความหวังในความสำเร็จของกิจอันสูง
เสี่ยงของมาคิอาเวลลีครั้งนี้ (การต่อสู้กับคริสต์ศาสนาด้วยความพยายาม
รื้อฟื้นคุณธรรมและศีลธรรม โบราณ - นักศึกษา) ถูกสถาปนาขึ้นบน
ความสำเร็จของคริสต์ศาสนาเอง ในแบบเดียวกับที่คริสต์ศาสนาสามารถ
เอาชนะพวก Paganism ด้วย โฆษณาชวนเชื่อ มาคิอาเวลลีก็เชื่อว่าเขา
สามารถชนะคริสต์ศาสนาผ่านการโฆษณาชวนเชื่อด้วยเช่นกัน”

ในมุมมองของนักศึกษา มาคิอาเวลลี ทำการโฆษณา ๒ ทางคือ
การโฆษณาชวนเชื่อในรูปแบบของการเขียนที่เอาไว้อ่านสำหรับคน
จำนวนน้อย ผ่าน *The Prince* และ *The Discourses* เป็นการเตรียม
ความพร้อมสำหรับเจ้าหรือผู้ที่มีศักยภาพในการเป็นเจ้า กับโฆษณา
ชวนเชื่อในรูปแบบบทละครที่เอาไว้แสดงสำหรับคนจำนวนมากเป็นการ
เตรียมความพร้อมประชาชน ด้วย “การเขียน” อันเป็นจารีตหลังสมัย
เพลโต และด้วย “บทละครและการแสดง” อันเป็นจารีตที่มีมาตั้งแต่
อริสโตเฟนิส มาคิอาเวลลีก็ได้นำเอา “ความแปลกใหม่” เข้ามาสู่ผู้อ่าน
ด้วยวิธีการที่ดูผิวเผินแล้วก็ยังคงรักษาระเบียบ แบบแผนเดิม

ในบทละครเรื่อง *The Golden Ass* เขากล่าวว่า “ I do not know
whether what followed is unsuited for telling, for the reason that
the truth often makes war on him who tells it. Yet I will tell it,
leaving reflection about it to him who wishes blame me, because

^๗ โปรดดู Strauss, Leo.(1958). *Thoughts on Machiavelli*. Chicago and London:
The University of Chicago Press. pp.173

when silence is kept about a great pleasure, the pleasure is not complete.”

ในที่นี้ *La Mandragola* ก็คือการกำเนิดรัฐแบบใหม่ พลเมืองแบบใหม่ ในรัฐแบบเก่าในภาพของพลเมืองแบบเก่า ด้วยการสร้างสายสัมพันธ์ใหม่ขึ้นทับซ้อนสายสัมพันธ์เดิม สร้างความแปลกใหม่ขึ้นในลักษณะทั่ว ๆ ไป ที่ดูเหมือนเดิมนั่นเอง ในฉากจบของบทละคร สุขนาฏกรรม *La mandragola* นี้ก็จบที่โบสถ์ในตอนเช้าของอีกวัน ที่แม้ว่าตัวละครทุกตัวจะกระทำ การอันเป็นการละเมิดศีลธรรมแบบคริสตชนมาเมื่อวานนี้ แต่ก็ยังคงไปโบสถ์และ สวดมนต์กับหลวงพ่อดีโมที่ประหนึ่งว่าไม่มีอะไรเกิดขึ้น

ในประเด็นที่สาม ว่าด้วย *Virtù* ของมาคิอาเวลลี และ *Virtue* ในสายธารปรัชญาการเมืองตะวันตกกับการรื้อฟื้นคุณธรรมอันเก่าแก่ด้วยเหตุผลสมัยใหม่ นั้น Jonathan Haidt ได้อธิบายถึงเรื่องความหมายของ *virtue* ไว้ใน *The Happiness Hypothesis*^๙ ว่า “หากเราย้อนกลับไปพิจารณาที่รากศัพท์คำ ว่า *virtue* ในภาษากรีกก็จะพบว่า คุณธรรม (*virtue*) แต่เดิมนั้นมีความหมายเดียวกับคำ ว่า *aretē* ซึ่งหมายถึง ความสุขุม รอบคอบความฉลาดเฉลียวและคุณงามความดี (*aretē, excellence, goodness*) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการกระทำต่าง ๆ กล่าวคือ *aretē* ของมิดก็คือใช้หันอย่างดี *aretē* ของตาก็คือใช้มองเห็นอย่างดี”

^๙ โปรดดู Haidt, Jonathan.(2006). *The Happiness Hypothesis*.Philadelphia: Basic Books.pp.156-157

ใน *Nicomachean Ethics* อริสโตเติลกล่าวชีวิตที่มี eudaimonia สำหรับมนุษย์แล้วก็คือการบรรลุซึ่ง aretē ในตัวเองโดยการกระทำและการใช้ชีวิตอย่างมีเหตุผล คุณธรรมของมนุษย์แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ Intellectual virtues (อยู่ในจิตส่วนที่เป็น rational part) พัฒนาขึ้นได้ด้วยการศึกษาและกิจกรรมทางปัญญา (practical wisdom) และ virtues of character (อยู่ในจิตส่วนที่เป็น non-rational part) พัฒนาขึ้นโดยการฝึกปฏิบัติให้เป็นนิสัย

อริสโตเติล เชื่อว่าทุกสรรพสิ่งในจักรวาลนี้ล้วนมีสิ่งที่ เรียกว่า telos หรือเป้าประสงค์ในตัวของมันเองในการที่จะบรรลุซึ่งความเป็นไปได้ในตัวของมัน

นักคิดกลุ่ม Stoicism มองว่าชีวิตที่มี eudaimonia ก็คือชีวิตที่มี virtue และคนจะใช้ชีวิตอย่างมี virtue ได้ก็ต่อเมื่อมีปัญญาเข้าถึงความจริงด้วยเหตุผล ตระหนักในความเป็นไปของธรรมชาติซึ่งถูกขับเคลื่อนโดย divine reason (logos) หรือ universal reason ตระหนักในการเคลื่อนที่ของดวงดาวอันไม่หยุดนิ่ง^๙ และดำรงชีวิตอยู่ใน will ที่สอดคล้องประสานกลมกลืนกับเหตุผลของจักรวาลและธรรมชาติ “The whole universe is change and life itself is but what you deem it.-Marcus Aurelius”^{๑๐}

นักคิดกลุ่ม Epicureanism มองว่า virtue คือ “เครื่องมือ” ในการบรรลุซึ่งชีวิตที่มีความสุข หรือชีวิตที่มีศานติ (ataraxia or tranquility) ซึ่ง

^๙ โปรตตุ *On the Shortness of Life* ของ Seneca

^{๑๐} โปรตตุ *Meditations* ของ Marcus Aurelius.

สามารถเกิดจากการใช้ปัญญาและเหตุผลเพื่อนำพาเราหลุดพ้นไปจากความกลัวเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติ(ความกลัวที่ว่าพระเจ้า หรือสิ่งเหนือธรรมชาติมีอิทธิพลในชีวิตของเรา, ความเชื่อเรื่องโลกหน้า) Epicurus มองว่า ชีวิตที่มีคุณธรรมก็คือชีวิตที่เราพยายามเพิ่มความสุข ในโลกนี้ (ในชีวิตที่เรียบง่าย) และพยายามลดหรือหลีกเลี่ยงความเจ็บปวด (aponia) ในโลกนี้ทั้งแก่ตัวเองและผู้อื่น

St. Augustine กล่าวไว้ใน *De Civitate Dei* ว่า “For although some suppose that virtues which have reference only to themselves, and are desired only on their account, are yet true and genuine virtues, the fact is that even then they are inflated with pride, and are therefore to be reckoned vices rather than virtues.”

คำกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นถึง virtue ของศาสนาคริสต์ในความหมายที่แตกต่างจาก virtue ในภูมิปัญญากรีกโบราณและ Virtùของมาคิอาเวลลีอย่างสิ้นเชิง ใน *The Discourses* เล่มที่ ๑ บทที่ ๔ มาคิอาเวลลีมองว่า “คงจะเป็นการผิดที่จะคิดว่าโชคชะตาเป็นต้นเหตุของโชคดีหรือโชคร้ายของมนุษย์ เพราะในหลายๆ กรณีก็ได้แสดงให้เห็นแล้วว่าสาเหตุของโชคดีแท้จริงมิใช่โชคชะตาหากแต่ได้แก่ความสุขมुरอบคอบของมนุษย์นั่นเอง”

ใน *The Prince* บทที่ ๒๕ เขากล่าวว่า “เทพีแห่งโชคชะตาก็จะแสดงกำลังในที่ๆ ไม่ได้มีการเตรียมทรัพยากรไว้ต่อต้าน ... โชคชะตา (เปรียบเหมือนกระแสน้ำ) มักจะมุ่งกำลังไปยังที่ที่ซึ่งมันรู้ว่าไม่ได้มีการปลูกสร้างประตูน้ำหรือมุดดินควบคุมมันไว้”

สำหรับมาคิอาเวลลี *Virtù* ที่สำคัญสำหรับเจ้าผู้ปกครองก็คือ ความฉลาดสุขุมรอบคอบ *Virtù* นี้เองที่จะทำให้เจ้าผู้ปกครองต่อสู้กับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่มักเกิดขึ้นและแปรผันไปตามพลังอำนาจของเทพีแห่งโชคชะตา (*Fortuna*) ได้ *Virtù* ในความหมายของมาคิอาเวลลีนั้น คำดังกล่าวถูกใช้ในหลายรูปแบบ ใช้ทั้งกับสิ่งที่มีชีวิตและสิ่งที่ไม่มีชีวิต อาทิ คุณภาพของคันทนู หรืออาวุธ *Virtù* ของคันทนูก็ต้องมีความเที่ยงตรง และให้กำลังส่งอย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่มันจะเป็นได้

ในบทที่ ๖ ของ *The Prince* มาคิอาเวลลีกล่าวถึง *Virtù* ของเจ้าผู้ปกครองและ *Virtù* ของคันทนูในย่อหน้าเดียวกัน ในบทที่ ๒ ของ *The Discourses* มาคิอาเวลลีกล่าวถึง *Virtù* ของทราชาชย์และ *Virtù* ของอาวุธไว้ในประโยคเดียวกัน ในบทที่ ๒๕ ของ *The Prince* มาคิอาเวลลีมองว่ามนุษย์สามารถเอาชนะเทพีแห่งโชคชะตาได้ ซึ่งในประเด็นดังกล่าวก็สอดคล้องกับสิ่งที่เขาเขียนไว้ใน *The Discourses* เล่มที่ ๒ บทที่ ๓๐ “เราต้องปลุกตัวเองและสร้างคลองระบายน้ำ และเขื่อนไว้กันกระแสน้ำแห่งโชคชะตาและแล้วเราก็จะสามารถควบคุมมันให้อยู่ในขอบเขตได้ โชคชะตาควบคุมกิจกรรมของเราได้เพียงครั้งเดียว ครั้งที่เหลือหรือเกือบครั้งที่เหลือนั้นเป็นเรื่องของเราเอง” *Virtù* ในความคิดทางการเมืองของมาคิอาเวลลี (พร้อมที่จะเป็นทั้งราชสีห์และสุนัขจิ้งจอกแล้วแต่สถานการณ์และความจำเป็น) ก็ไม่ได้มีความแตกต่างกับคำว่า *aretē*

ในความคิดที่เกี่ยวกับคุณธรรมของวีรบุรุษ (the heroic concept of virtue) ในมหากาพย์ *Iliad* และ *Odyssey* ของ Homer คนที่เป็นวีรบุรุษใน Homeric Society ก็คือคนที่สามารถกระทำทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นการ

หลอกลวงหรือการตรึงมัดสัตว์และสิ่งอื่นๆ ตามที่เขาจะสามารถทำได้ เพื่อปกป้องคนของเขาอย่างที่ Homer ได้พรรณนาถึงการกระทำของ Odysseus ซึ่งเป็นตัวละครเอกใน **Odyssey** นั้นเอง

ซึ่งในที่สุดก็คงจะไม่เป็นการกล่าวเกินไ้ไปนัก หากเราจะเข้าใจว่าสิ่งที่มาคิอาเวลลีเสนอ ก็คือการรื้อฟื้นสิ่งที่เคยมีอยู่เดิมในอดีตที่ถูกทำให้ตายไป (ไม่ว่าจะด้วยการแทนที่ aretē ของHomer โดย aretē ของ Plato หรือการแทนที่ virtue ของกรีก-โรมันโดย virtue ของศาสนาคริสต์) ให้กลับมีชีวิตขึ้นมาใหม่อีกครั้งหนึ่ง

ในขณะที่ St.Thomas Aquinas ใน **Summa Theologica** กล่าวว่า “the rule and measure of action is the reason.....reason has the power to move the will, whenever someone desires an end, reason commands what is to be done to reach it.” ประโยคอันมีชื่อเสียงของมาคิอาเวลลีก็คือ “The end justifies the means” อันเป็นการอธิบายเรื่องเหตุผลแบบสมัยใหม่ ที่เหตุผลเป็นเพียงการให้ความชอบธรรมกับการกระทำเท่านั้นเอง

“Our emotional side is the Elephant and our rational side is the rider, Anytime the six-ton Elephant and the Rider disagree about which direction to go, the Rider is going to lose. - Jonathan Haidt, *The Happiness Hypothesis*”

จากรายงานวิชา ร.๔๑๘ สัมมนาปรัชญาการเมืองสมัยกลางและฟื้นฟู

**บทที่ ๕ : “ว่าด้วยความยุติธรรมในทฤษฎี
ของ Marx ในอุ้งมือนักศึกษาปรัชญาการเมือง
ยุคโบราณ” อยู่ที่ทำงาน น.๖๕-๘๓**

ฐิติชีพ สังข์ภิรมย์

๕.๑ บทนำ

“กรรมาชีพไม่มีอะไรจะสูญเสีย นอกจากโช่ตรวน
พวกเรามีโลกทั้งโลกที่จะได้มา กรรมาชีพทั้งหลายจงสามัคคีกัน”

“การที่ปัจจัยการผลิตไปกระจุกตัวอยู่ในมือนายทุน
ขณะที่กรรมาชีพ(แรงงาน) กลายเป็นเพียงกระบวนการทางสังคมมากขึ้นด้วย
ลักษณะเช่นนี้จะทำให้ก้าวไปสู่จุดที่สถานการณ์สองอย่างนี้
ไม่สามารถเข้ากันได้กับเปลือกหุ้มของระบบทุนนิยม
มันจะระเบิดออกเป็นเสียงๆ
เสียงระฆังแห่งความตายของทรัพย์สินส่วนบุคคลจะดังขึ้น
ผู้เคยยึดครองคนอื่นจะกลายเป็นฝ่ายถูกยึดครอง”

Karl Marx (1818 – 1883)

ในประเด็นศึกษา “ว่าด้วยความยุติธรรมในทฤษฎีของ Marx ใน
อุ้งมือนักศึกษาปรัชญาการเมืองยุคโบราณ” ในบท “อยู่ที่ทำงาน” น.๖๕-

๘๓ ผู้ศึกษาได้ทำการคิดวิเคราะห์ รวบรวม เรียบเรียง ค้นคว้าและหาคำตอบ ภายใต้คำถามซึ่งท่านอาจารย์ ดร.เดชา ตั้งสีฟ้า ได้ให้ผู้ศึกษาทำการถอดความจากตัวบทที่ผู้ศึกษาสนใจ และอธิบายถึงความสำคัญต่อตนเองตลอดจนเหตุผลของการเลือกประเด็นศึกษา ความสัมพันธ์ของโครงเรื่องก่อนหน้าและต่อจากตัวบทที่ผู้ศึกษาได้ทำการเลือก ซึ่งภายหลังจากการทำการค้นคว้าและหาคำตอบ ผู้ศึกษาจึงมุ่งเน้นการศึกษา โดยวางอยู่บนคำถามพื้นฐานที่ถาวร What is Justice ? อะไรคือความยุติธรรม โดยทำการวิพากษ์ความเป็นไปได้ของสังคมนगरเมืองที่ยุติธรรมของมาร์กซ์ ผ่านสายตาของนักปรัชญาการเมืองยุคโบราณท่านหนึ่ง คือ Plato

ทั้งนี้ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษางานวิชาการอันเกี่ยวเนื่องในประเด็นดังกล่าว จากเอกสารวิชาการ บทความ หนังสือ ทั้งในและต่างประเทศ ผู้ศึกษาหวัง เป็นอย่างยิ่งว่าในการตอบคำถาม อันเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนวิชา ร.๒๑๐ ปรัชญาการเมืองเบื้องต้น ที่ผู้ศึกษาได้ทำการตอบคำถามนี้จะครอบคลุมวัตถุประสงค์ของคำถามที่ผู้สอนได้มอบหมายมา

๕.๒ ประเด็นศึกษาที่ผู้ศึกษาสนใจ

“ว่าด้วยความยุติธรรมในทรรศนะของ Marx ในอุ้งมือนักศึกษาปรัชญาการเมืองยุคโบราณ” จากตัวบท “อยู่ที่ทำงาน” น.๖๕-๘๓

“ Not that you have to be at the bottom of the pile to feel the injustice in what Marx is describing. Plenty of middle managers will look wanly across to boss’s corner office and wonder if the work being done in it truly justifies being paid so much more”

Breakfast with Socrates , p.40

เชื่อว่าคุณจะต้องตกลงไปสู่ก้นบึ้งก่อนจึงจะรู้สึกได้ถึง ความ อยุติธรรมที่ มาร์กซ์กำลังพรรณนา ผู้จัดการระดับกลางจำนวนไม่น้อยที่จะมองตาละห้อยเข้าไปในมุมห้องทำงานของหัวหน้า และฉงนสงสัยว่า งานที่กำลังถูกทำอยู่ข้างในนั้น มันควรค่ากับการได้รับค่าจ้างอย่างมากมายจริงหรือ

การแปลตามตัวบท, อยู่ที่ทำงาน น.๗๐

“เราไม่จำเป็นต้องตกไปเป็น “ชนชั้นกรรมมาชีพ” ก่อน ถึงจะสามารถลิ้มรส และสัมผัสความเจ็บปวดจาก ‘ความอยุติธรรมเชิงโครงสร้าง’ ในทรศนะที่ มาร์กซ์ได้อรรถาธิบายไว้ เพราะหากเพียงมองจากมุมของกรรมพี [๑] หรือแม้กระทั่งไพร่กรรมพีแล้วก็ตาม ก็มีจำนวนไม่น้อยเช่นกัน ที่เวลาเขาหรือเธอ เหล่านั้น เหลือบมองเข้าไปในห้องทำงานของเจ้านาย(ทุน) ด้วยความสนเท่ห์ และโทมนัส พลังตั้งคำถามว่า งานเซนต์เอกสารบนเก้าอี้หนังเบาะนุ่มตัวนั้น มัน มีมูลค่างาน มากไปกว่าหยาดเหงื่อและน้ำตาของเหล่ากรรมมาชีพผู้ทุกข์ทน จริง ๆ หรือ”

มือเข้ากับโสเครติส , น.๗๐ บรรทัด ๑๑ -๑๖

๕.๓ เหตุใดประเด็นนี้จึงเป็นประเด็นของคุณและประเด็นนี้มีความสำคัญกับคุณอย่างไร

จากการที่ผู้เขียนได้ทำการศึกษา และเลือกประเด็นจากตัวบท “อยู่ที่ทำงาน” น.๖๕-๘๓ นั้นผู้เขียนมีความประทับใจในข้อความดังกล่าว ซึ่ง Robert Rowland Smith ได้อรรถาธิบายให้ผู้อ่านได้ ตีรู้ ตระหนัก ถึงคำถามสำคัญที่คนต่าง ๆ กันก็มีประสบการณ์ร่วมกับคำ ๆ หนึ่ง เหมือนกัน ในลักษณะที่ต่างกันไปตามแต่ความคิดทางการเมืองที่มีต่อ ความหมายของคำว่า ความยุติธรรม(Justice) สังคมการเมืองที่ยุติธรรม ของแต่ละคน ซึ่งเป็นที่น่าแปลกใจเหมือนกันว่า ตัวผู้เขียนเองก็มี ประสบการณ์ร่วม กับคำ ๆ เดิมคำนี้(ความยุติธรรม) ในแบบที่ไม่ซ้ำเติม ตลอดระยะเวลา ๒๒ ปีที่ผ่านมา ความหมายที่ต่างกัน ภายใต้เวลาที่ต่าง ไป นำพาผู้เขียนไปยังดินแดนที่ไม่อาจสัมผัส หลุดพ้นจากโลกแห่งความเป็นจริง หรือแม้กระทั่งชักนำให้ผู้เขียนต้องเผชิญความท้าทายทั้งต่อตนเอง และสังคมรอบข้าง ภายใต้ข้อความที่ผู้เขียนได้ทำการเรียบเรียงใหม่เป็นสำนวนที่ถูกเก็บเกี่ยวด้วย “เคียว” และแต่งด้วยดี “ค้อน” รอย เรียงอักษรด้วยสีแดงสด จนกระทั่งสู่การนำเสนอหน้าชั้นเรียน ผู้เขียนมีความสนใจต่อคำถามถาวรที่ว่า อะไรคือความยุติธรรม เราจะสร้างสังคมการเมืองที่ยุติธรรมได้อย่างไร สิ่งที่มาร์กซ์อรรถาธิบายนั้น ถือเป็นความยุติธรรมหนึ่งเดียวหรือไม่ และมีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงไรที่จะเกิดขึ้นจริง

โดยในที่นี่ผู้เขียนจึงขออนุญาตมองความเป็นไปได้ของสังคมการเมืองที่ยุติธรรม ในทฤษฎีของมาร์กซ์ตามประเด็นต่อไปนี้

ประเด็น

- ความเป็นไปได้ของสังคมการเมืองที่ยุติธรรม ในทรศนะของ มาร์กซ์

- ความเป็นไปได้ของสังคมการเมืองที่ยุติธรรม ของมาร์กซ์ ใน สายตา ของ Plato

๕.๓.๑ ความเป็นไปได้ของสังคมการเมืองที่ยุติธรรม ในทรศนะของมาร์กซ์

“คนเรามีความเท่ากันเพียงเรื่องเดียว คือความเท่ากันในโอกาสที่จะไม่
เท่ากัน”

Edmund Burke

คงปฏิเสธไม่ได้ว่า หากเรามีความประสงค์จะเข้าใจ “ความยุติธรรม
ในทรศนะของมาร์กซ์” เราต้องไปทำความเข้าใจปรัชญาการเมืองของ
เฮเกล (G.W.F. Hegel) ก่อน กล่าวคือเฮเกล คือผู้นำเอามิติทางประวัติ-
ศาสตร์ที่มีอยู่ในศาสนาคริสต์ มาอธิบายรูปแบบทฤษฎีของตนเอง
ศาสนาคริสต์คือศาสนาที่มีคำพยากรณ์ถึงวันสุดท้ายของโลก ดังนั้นทุก
อย่างที่เกิดขึ้นในโลกนี้จึงเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดไว้แล้ว คริสต์ศานามอง
ประวัติศาสตร์เป็นเส้นตรง สิ่งที่เกิดขึ้นกับมนุษย์เราเรียกว่า “ประวัติ-
ศาสตร์ : สิ่งที่มีมนุษย์กระทำต่อธรรมชาติ ดัดแปลง ศึกษา ต่อสู้” มนุษย์
ไม่สามารถเข้าใจหรือให้นิยามของ God ได้ตั้งบทสนทนาที่โมเสส พระ
เจ้าว่า Who are you ? พระเจ้าก็ตอบว่า I'm who I'm. เมื่อพระเจ้าสร้าง
มนุษย์นั้น พระเจ้าเป็นพระผู้สร้างในฐานะ Maker ,Creator และเป็นผู้รู้

ทุกอย่างจริงๆ หรือ? พระเจ้าสร้างมนุษย์ตามฉายาของพระองค์ให้มนุษย์ เป็น Maker และเป็น Knower ถ้าพระเจ้าเป็นผู้รู้ทุกสิ่ง เหตุใดพระเจ้า จึงต้องสร้างอารยธรรมที่ต่างกันให้มาปะทะกัน อารยธรรม(Civilization) ที่ยิ่งใหญ่ ในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ อารยธรรมกรีก อารยธรรม โรมัน อียิปต์ จีน มันหายไปไหน

ประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติหากมองโดยผิวเผินก็คือความขัดแย้ง ระหว่างอารยธรรม แต่เฮเกิล (คิดว่าตนรู้ว่าพระเจ้าคิดอย่างไร) พระเจ้า โดยนิยามที่ เป็นผู้สร้าง และผู้รู้ (วันที่พระเจ้าสร้างโลก : มีสิ่งที่พระเจ้า ต้องสร้างอีกมากแต่พระเจ้ายังไม่สร้าง ในวันที่ ๑ Day 1 พระเจ้ายังไม่ ได้เป็นพระเจ้าที่สมบูรณ์ เพราะวันที่ ๑ ยังไม่สร้างทั้งหมด (วันนั้น หากจะกล่าวให้ถูกก็คือเป็นเพียง Potential คือมีศักยภาพที่จะสร้าง ที่จะ รู้ แต่ก็ยังไม่สมบูรณ์นั่นเอง) ตรงนี้เองคือสิ่งที่เฮเกิลใช้คำว่า ALIENATION :ความรู้สึกแปลกแยก (God คือ ความรู้สึกแปลกแยกใน ตัวเอง จากศักยภาพที่เยอะแต่ไม่ได้ถูกนำมาใช้)

พระเจ้าจึงต้องสร้างเพิ่ม>>>รู้เพิ่ม>>>สร้างเพิ่ม>>>รู้เพิ่ม จนกว่าจะสร้างหมด,รู้หมด>>>จึงจะเป็นพระเจ้าที่สมบูรณ์

“ปัจเจกบุคคล มักจะมองไม่เห็นภาพรวม เห็นเพียงแต่รัฐของเขา อารยธรรมของเขา ดังนั้นเมื่อกรีกถูกโรมันทำลายและยึดครองจึงทุกข์ แต่ความสูญเสียของกรีกไม่ใช่ชัยชนะของโรมัน หากแต่เป็นการนำเอา ข้อดีของสองอารยธรรมมาผสมผสานเข้าด้วยกันอย่างลงตัว การทำสงคราม

ระหว่างอาณาจักร ก็คือเครื่องบ่งชี้ Alienation ของ God ดังนั้นการ
เดินทางของประวัติศาสตร์โลกก็คือการเดินทางของพระเจ้านั่นเอง”

Karl Marx (1818–1883)

คาร์ล มาร์กซ์ มองปัญหาของมนุษย์แบบ วัตถุนิยมประวัติศาสตร์ หมายถึงวัตถุทางเศรษฐกิจ ความแปลกแยกในตัวมนุษย์เรา
เองต่างหาก (โดยเฉพาะในเรื่องเศรษฐกิจ) ที่คือ การเดินทางของ
ประวัติศาสตร์ ไม่ใช่ความแปลกแยกของพระเจ้า มาร์กซ์มองว่าแรกเริ่ม
มนุษย์เป็นสัตว์ที่สร้างสรรค์ กล่าวคือคิดเองว่าอยากจะทำอะไร แต่ละคน
ต่างทำในวิธีการที่ตนเองอยากจะทำ ไม่มีใครบังคับ เป็นตัวของเราเอง
ทำเสร็จแล้วก็เป็นอย่างเรา ไม่มีความรู้สึกแปลกแยกแต่อย่างใด แต่
ประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติเป็นความแปลกแยกเพราะสังคมมนุษย์
ตั้งแต่เริ่มมีความแปลกแยกของผู้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต กับ ผู้คนที่
ไม่ได้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ก็ทำให้เกิดการเดินทางของ
ประวัติศาสตร์ขึ้น

March of History : จึงเป็นการขับเคลื่อนที่มาจากวิธีการทาง
เศรษฐกิจ อันมีตัวแปรที่สัมพันธ์กันคือ Mode of Production,
Force(source) of Production,รูปแบบการเมืองการปกครอง กฎหมาย
และวัฒนธรรม

๑.บุพกาล – ร่วมมือกันแบบชุมชน

๒.ทาส – นายทาส กับ ทาส

๓. ศักดินา- เจ้าขุนมูลนาย กับไพร่

๔. ทุนนิยม- นายทุน กับ คนงาน

๕. สังคมนิยม –ปัจจัยการผลิตเป็นของส่วนรวมไม่มีชนชั้น

ALIENATION : ความรู้สึกแปลกแยก

คนงานในระบบทุนนิยมอุตสาหกรรมที่มีการแบ่งงานกันทำแบบแยกส่วน(ตามสายงานการผลิต) คนงานเหล่านั้นไม่ได้ควบคุมกระบวนการผลิตจนผลิตสินค้าเป็นชิ้นเป็นอันเหมือนยุคก่อน และไม่ได้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตที่เป็นตัวกำหนดผลตอบแทนและกำหนดวิถีชีวิตของพวกเขา ทำให้เกิดความขัดแย้งที่จะนำไปสู่การปฏิวัติหรือ ก้าวกระโดดในเชิงสร้างคุณภาพใหม่

มาร์กซ์มองว่าเมื่อทุนนิยมขูดรีดชนชั้นกรรมาชีพจนถึงขีดสุดจนกระทั่งนำมาซึ่ง **ALIENATION ที่สมบูรณ์**

๑. ทำในสิ่งที่ตนไม่อยากกระทำ

๒. ทำในสิ่งที่ไม่ได้เป็นของผู้ทำ(ผู้ทำไม่ได้ใช้ประโยชน์)

๓. เมื่อทำงานรับเงินในมูลค่าที่ต่ำกว่า ค่าครองชีพพอประทังชีวิตในหนึ่งวัน พร้อมทั้งต้องแย่งงานกับคนอื่นที่อยู่ในตลาดแรงงานจำนวนมาก

๔. ทำในสิ่งที่ไม่ได้นำมาหรือไม่สามารถเข้าถึงปัจจัย ๔ เวลาทำงานมาก เวลาพักผ่อนต่อวันไม่พอต่อการมีสุขภาพที่ดี

๕. คำถามคือเอามาทำไม? เงินที่ไม่พอเลี้ยงชีพ ไม่พอจ่ายค่ารักษาพยาบาล หรืออีกนัยหนึ่ง ไม่พอต่อสิทธิในการมีชีวิตในฐานะมนุษย์

The End of History ของมาร์กซ์มองต่างจากเฮเกล โดยไม่เชื่อว่าประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติจะจบลงที่ระบบทุนนิยม มาร์กซ์มองว่าพัฒนาการของทุนนิยมจะนำไปสู่จุดจบของตัวเองและจะนำไปสู่จุดจบของประวัติศาสตร์ของโลกด้วย การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในประวัติศาสตร์โดยส่วนใหญ่ คนเปลี่ยนเพียงมุ่งเปลี่ยนเพื่อให้ตนได้รับประโยชน์ แต่ไม่ได้เปลี่ยนที่ตัวระบบอย่างถอนรากถอนโคน (เช่นจากไพร่ ก็ผลักดันตัวเองขึ้นเป็นกรรมกรน้อย) มาร์กซ์เชื่อในการเปลี่ยนแปลงอย่างถอนรากถอนโคน ปัจจัยการผลิตเป็นของส่วนรวม กล่าวคือ “ทุกคนให้กับสังคมตามความสามารถ และเอาไปจากสังคมตามความจำเป็น” มาร์กซ์วาดฝันสังคมนิยมเมืองที่ยุติธรรมในอนาคต เป็นสังคมที่คนงานทำงานเพียงวันละ ๓ ชั่วโมง มาร์กซ์มอง **ความก้าวหน้า** มาร์กซ์เชื่อว่าพัฒนาการทางวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ จะนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองของมนุษย์

เมื่อความเหลื่อมล้ำหมดไป >> ความขัดแย้งก็หมดไปด้วย ตำรวจก็ไม่จำเป็นต้องมี ทหารก็ไม่จำเป็นต้องมี รัฐบาลก็หมดความจำเป็น รัฐก็จะค่อยๆหายไป เหลือเพียงแต่ Civil Society (สังคมประชา) นั้นเอง ชีวิตในอนาคตคนจะเป็นมิตรกัน ไม่มีชนชั้น ไม่มีรัฐ ดังบทเพลง Imagine ของ Lennon นั้นเอง

๕.๓.๒ ความเป็นไปได้ของสังคมนิยมเมืองที่ยุติธรรม ของมาร์กซ์ ในสายตา ของ Plato

ว่าด้วยด้วยความยุติธรรมของ Plato

จากงานเขียนของเพลโตที่มีรูปแบบเป็นบทสนทนาในการพูดคุยกับคนต่าง ๆ กันด้วยภาษาที่ต่างกัน การแฝงสัญลักษณ์และการกระทำ การเริ่มต้นบทสนทนา *Euthyphro* ที่คำถาม What is ? อะไรคือศาสนาธรรม นำมาซึ่งคำถามว่า ความยุติธรรมคืออะไร, กฎหมายนั้นยุติธรรมหรือไม่ ใน *Apology* ที่ทั้งแสดงให้เห็นถึงความจริงของปรัชญาเมธีซึ่งขัดกับความจริง (Noble Lie) ที่เป็นความเท็จอันสูงส่งของนครรัฐ ทำให้คำกล่าวของเพลโตที่ว่า “นครที่ยุติธรรมจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อปรัชญาเมธีเป็นผู้ปกครอง” เพราะปรัชญาเมธีเป็นผู้แสวงหาความจริง (รักใน wisdom) และพยายามแทนที่ความเห็น (opinion) ด้วยความจริง แต่ความประจวบเหมาะนี้ก็ดูเหมือนว่าจะไม่มีทางเป็นไปได้

ในงานเขียนเรื่อง *Crito* ก็เป็นการพูดถึงการสมมุติตัวเองของ Socrates ว่าตนเองเป็นกฎหมายและพูดคุยกับ Socrates ว่าการจะหลีกเลี่ยงจากการตัดสินนั้นเป็นสิ่งที่ดีและยุติธรรมหรือไม่ ทั้ง *Apology* และ *Crito* นำเราไปสู่การเริ่มต้นของ *Republic* กับความยุติธรรม ๔ แบบคือ

๑. ความยุติธรรมคือการไม่พูดโกหก, และคือการคืนสิ่งของอันเป็นกรรมสิทธิ์แต่เจ้าของ(การชำระหนี้ตามกฎหมาย)

เคฟาลัส : ความยุติธรรมของพ่อค้า

๒. ความยุติธรรมคือการให้สิ่งที่ดีและเป็นประโยชน์กับผู้รับโดยบางครั้งอาจต้องโกหก, คือการช่วยมิตรและทำร้ายศัตรู

โพลีมาร์คัส : ความยุติธรรมของผู้พิทักษ์

๓. ความยุติธรรมคือประโยชน์ของผู้ที่แข็งแกร่งกว่า กล่าวคือคณะผู้ปกครอง กำหนดความยุติธรรมผ่านกฎหมายซึ่งมันเป็นประโยชน์แก่ผู้ปกครองในแต่ละระบอบเหมือนกัน

เทอร์ซีมาคัส : ความยุติธรรมของผู้ปกครองที่ไม่ใช่ปรัชญาเมธี

๔. ความยุติธรรมด้วยการกลัวผลแห่งการกระทำสิ่งที่ไม่ยุติธรรม คือการละเมิดกฎหมายที่คนในสังคมบัญญัติขึ้น(การเคารพกฎหมาย)

กลอคคอนกับความยุติธรรมจากสิ่งซึ่งเป็นรางวัลแต่คนซึ่งยุติธรรม (วิพากษ์ความยุติธรรมในทรยศนะที่กล่าวโดยทั่วไปของกวีซึ่งในสมัยต่อมา นิซเซ่กล่าวว่า “กวีคือผู้รับใช้ศีลธรรมแบบหนึ่งแบบใดเสมอมา”)

การสนทนาของผู้สนทนาใน *Republic* นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงประเด็นจากการหาความยุติธรรมซึ่งเป็นไปได้โดยธรรมชาติของมนุษย์ ไปสู่การสร้างนครรัฐที่ยุติธรรม จากนครรัฐที่มีอยู่จริง

ได้แก่นครรัฐ ๓ รูปแบบคือ

๑. นครที่แข็งแกร่ง(นครแห่งสุกร) ซึ่งเสื่อมลงด้วยความอยาก

๒. นครแห่งค่ายทหาร(นครที่บริสุทธ์)

๓. นครแห่งความงาม(นครที่ปกครองโดยปรัชญาเมธี)

ทั้งนี้ในการอธิบายถึงนครที่ยุติธรรมที่สุด เพลโตอธิบายว่า ต้องเป็นนครที่ปกครองโดยปรัชญาเมธี เป็นนครที่ใช้คุณธรรม ๓ ประการคือ ปัญญา(Wisdom) ความพอประมาณ และ ความกล้าหาญ โดยมีปัญญาเป็นตัวนำในการปกครอง ทั้งนี้เพลโตอธิบายว่า จิตประกอบไปด้วย ๓ ส่วนคือ ความอยาก(desire) ความมีน้ำใจ (Spiritedness) และ

ความมีเหตุผล (reason) นครที่ยุติธรรมคือนครที่จิตของปัจเจก เป็นหนึ่งเดียวกับจิตของนคร กล่าวคือ Eros ของปัจเจก ต้องถูกแทนที่ด้วย Eros ของนคร คนต้องทำงานอย่างเดียว เป็นคอมมิวนิสต์ที่สมบูรณ์ที่ปกครองโดยปรัชญาเมธี มีกระบวนการศึกษาของ ผู้พิทักษ์นั่นเอง

เท่าที่ผู้เขียนได้อรรถาธิบายมาพอสมควรความเป็นไปได้ของสังคมนครเมืองที่ยุติธรรม ของมาร์กซ์ ในสายตาของ Plato ก็พอจะดูมีความเป็นไปได้หากคือการมุ่งเปลี่ยนแปลงสังคมนครในปัจจุบันให้เป็นสังคมนครเมืองที่มีความยุติธรรม แต่หากมาร์กซ์เชื่อว่าจะสร้างสังคมนครยุติธรรมที่สมบูรณ์ได้จริงๆ เฟลโตก็คงจะมองหน้ามาร์กซ์พลางชี้นิ้วขึ้นฟ้าแล้วบอกว่า “ความยุติธรรมที่สมบูรณ์มันมีอยู่เพียงใน Form (โลกของแบบ)” คุณเพียงทำได้แค่สร้างชุมชนการเมืองของคุณให้ไปใกล้นครรัฐที่ยุติธรรมในโลกของแบบได้เท่านั้น แต่มีอาจสมบูรณ์เหมือน Form ได้ สิ่งที่คุณสามารถทำได้คือ มุ่งเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น หรือไม่ให้เลวลงด้วยการรักษาไว้นั่นเอง

๕.๔ ความสัมพันธ์กับโครงเรื่องก่อนหน้าและต่อจาก

(บทอยู่ที่ทำงาน)

การทำงานก็เปรียบประหนึ่งการค้นหาความหมายของชีวิตทางการเมือง เรามุ่งกระทำเพื่อหวังผลบางประการเสมอ บ้างหวังค่าตอบแทน บ้างหวังความเข้าใจ บ้างหวังความหลุดพ้น บ้างหวังเติมเต็มความไม่สมบูรณ์หรือความรู้สึกแปลกแยกในตัวเรา แต่มีการทำงานจำนวนมากที่เป็นชีวิตทางปรัชญา เพื่อความรู้ เพื่อความจริง หากเราเชื่อมโยง

ความสัมพันธ์กับบทนำ บทที่นอนเราก็คงจะเข้าใจได้ว่า หากไม่มีคำกล่าวที่ว่า “The unexamined life is not worth living –Socrates” ก็คงไม่มีการตื่นรู้ ก็คงไม่มีการเริ่มรู้ และในท้ายที่สุดก็คงไม่มีการเริ่มทำ เพื่อหลุดพ้นจากปริณทลของความเห็นก้าวเข้าสู่ปริณทลของความจริง ใช้ความรู้ (wisdom) คู่คุณธรรม(*Fortuna*) เพื่อการเดินทางทั้งของตัวเองและสังคมการเมือง ไปให้ใกล้ความสมบูรณ์ที่สุดนั่นเอง บทไปพบแพทย์ และบทต่อๆ ไป ล้วนกลับมาสู่คำถามถาวรที่ยังไม่มีคำตอบที่ถาวรว่า What is Life ? หรือ เรามีชีวิตอยู่จริงๆ หรือไม่ หรือเรามีชีวิตอย่างไร นั่นเอง

จากรายงานวิชา ร.๒๑๐ ปรัชญาการเมืองเบื้องต้น

เชิงอรรถ

[๑] **กระฎุมพี** (กระ-ดุม-พี; มักสะกดผิดเป็น *กระฎุมภี* หรือ *กฏุมภี*) เป็นชนชั้นทางสังคมกลุ่มหนึ่ง ซึ่งอยู่ในกลุ่มชนชั้นสูงหรือชนชั้นพ่อค้าวาณิช ซึ่งได้สถานะทางสังคมหรืออำนาจมาจากหน้าที่การงาน การศึกษา หรือความมั่งมี (ซึ่งตรงกันข้ามกับพวกอภิชน) เป็นชนชั้นที่มีฐานะจากการค้าขายหรืองานช่างฝีมือ ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง ซึ่งอาจหมายรวมถึง นายทุน นายทุนน้อย คนชั้นกลาง ส่วน “ไพร่กระฎุมพี” นั้น หมายถึงชนชั้นที่อยู่ต่ำกว่ากระฎุมพีแต่สูงกว่าชนชั้นที่ต่ำที่สุด ในสังคม เป็น “พลเมืองที่มีเงินพอใช้เลี้ยงชีวิตไม่เป็นทาสมุคคณผู้ใด” (ผู้แปล : ศาสตราจารย์พิเศษจำนงค์ ทองประเสริฐ)

บทส่งท้าย

มะลิ มาลา

จิตติมา เป้าพรหมมา

๒๒ เมษายน ๕๙

มะลิ มาลา มาจากไหน? ชื่อนี้มาจากความทรงจำผ่านกายหายาบ ครั้งสุดท้ายสำหรับจิตติมา มะลิ คือดอกไม้สีขาวชนิดหนึ่ง มีกลิ่นหอม หลากสายพันธุ์ และมักนิยมนำมาร้อยมาลัยถวายพระ หรือพิธีการต่างๆ สีขาวคือสีของความบริสุทธิ์หากแต่แปดเปื้อนและบอบช้ำได้ง่ายดาย...

จิตติมา สังข์ภิรมย์ ในความทรงจำของครอบครัว เขาคือบุตรที่ดี น้องที่ดี หลานที่ดี พี่ชายที่ดี สำหรับสมาชิกทุกคนในครอบครัวและวงศ์ตระกูล การจากไปของบอมคือความสูญเสียอย่างที่ไม่สามารถหามาตรวัดใดมาเปรียบได้ แต่อย่างไรก็ตาม ทุกคนไม่กล่าวโทษบอมที่เลือกจะจากไป สูดินแดนที่ไม่มีผู้ใดที่มีลมหายใจในกายหายาบได้เข้าไปสัมผัสมันมาก่อน “สำหรับพ่อ บอมเหมือนตัวแทน สำหรับแม่ บอมเหมือนลูกรัก สำหรับพี่สาว บอมเหมือนเพื่อนสนิท” บอมอยู่ในครอบครัวที่อบอุ่น ได้รับการอบรมที่ดี การศึกษาที่ดี และโอกาสที่ดี คนในครอบครัวรักบอม

เมื่อวัยเยาว์ บอมมักติดตามแม่จุ่มและพ่อพลไปแทบทุกที่ แม่พ่อไปไหนบอมไปด้วย บอมจึงได้เปิดหูเปิดตาในสถานที่ต่างๆ และเริ่ม

เรียนรู้ที่จะเข้าสู่สังคมจากเด็กน้อยก็เริ่มเติบโตที่จะเติบโตใหญ่ภายใต้ร่มเงาของครอบครัว...นี่แหละลูกไม้หล่นไม่ไกลต้น

สำหรับพี่สาวบอมเคยเล่าว่าพี่สาวเหมือนไม่ใช่ผู้หญิง ออกจะทะมัดทะแมงและแสนชนในยามวัยเด็ก น้องชายมักโดนพี่สาวแก้งจนถูกตำหนิอยู่บ่อยครั้ง ชีวิตในวัยเด็กของทั้งคู่มีพี่เลี้ยงที่แสนดีคอยดูแลยามพ่อแม่มีธุระ บอมชอบขอให้พี่เลี้ยงทำการบ้านให้ นิสัยในวัยเด็กจึงเสมือนเด็กชายตัวน้อยๆ ที่มีแต่คนคอยช่วยเหลือ คุณพ่อบอกว่า พ่อต้องตติ์นิสัยด้วยการทำโทษแปลกๆ ฟังจากที่เล่าก็แปลกจริง ๆ

บอมใช้ชีวิตอยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ชอบเก็บตัวอยู่ในห้องสมุดรักการอ่าน แตกต่างจากเด็กคนอื่นทั่วไปในวัยเดียวกัน และต่อมาเริ่มเป็นเด็กกิจกรรมเต็มตัวเมื่อเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว “ยุวชนประชาธิปไตย เครือข่ายแห่งรัฐสภา ชีวิตที่มีค่า คือชีวิตที่มีคุณธรรม” บอมเริ่มเดินสายทำกิจกรรมเพื่อสังคมในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่เด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพราะบอมดำเนินโครงการทั่วถึงในทุกพื้นที่ในจังหวัด การทำกิจกรรมเหล่านี้นำมาซึ่งโอกาสดี ๆ ให้เข้ามาในชีวิตของบอม

จนกระทั่งอายุ ๑๗ ปี บอมพาตัวเองเข้ามาเผชิญโลกกว้างด้วยการเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ โรงเรียนบดินทร์เดชา (สิงห์ สิงหเสนี) สถานที่แห่งนี้กลายเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของบอม เพราะตำแหน่งประธานสภานักเรียนที่นำพาบอมไปสู่หนทางที่เป็นบทเรียนที่ดีที่สุดในชีวิต ในยามเมื่อสังคมไทยไม่ได้เป็นดังที่ใจคิด สำหรับเด็กคนหนึ่งที่ยพยายามจะทำให้สังคมที่เป็นอยู่ดีขึ้น ลองนึกภาพตามว่า เมื่อสิ่งที่เกิดขึ้น

ไม่เป็นดังที่คาดไว้ ท่านจะรู้สึกอย่างไรที่ต้องเผชิญกับสิ่งที่ไม่ได้คาด-
การณ์

หลังจากจบมัธยมปลาย บอมทุ่มเทเวลาในการอ่านหนังสือเพื่อ
สอบตรงเข้าคณะรัฐศาสตร์ สาขาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ โดยใช้เวลาเพียง ๑ เดือนในการเตรียมตัว เพราะ เวลาส่วน
ใหญ่บอมมอบให้กับการทำกิจกรรมเพื่อให้สังคมดีขึ้น และด้วยความ
วิริยะ อุตสาหะ ของตนเองในการพยายามอ่านหนังสือเตรียมสอบ ทำให้
สามารถเข้าเรียนสถานที่แห่งนี้ได้

ตลอดระยะเวลา ๔ ปีในรั้วมหาวิทยาลัยได้หล่อหลอมองค์ความรู้
ความมีวินัย พฤติกรรม การใช้ชีวิต และสิ่งที่เรียกว่าความรักในความรู้
ดังเช่น ศาสตร์ในด้านปรัชญาที่รู้สึกทำให้ความใส่ใจและสนใจเป็นพิเศษ
ซึ่งผู้เขียนเห็นควรแก่การถ่ายทอดเรื่องราวเหล่านี้ให้แก่ผู้ที่ได้มีโอกาส
อ่าน **จิตพิพานุสรณ์** ทุกท่าน

ก่อนส่งต้นฉบับให้แก่พี่ดิศ ผู้เขียนได้ติดต่อเพื่อนสนิทของบอม ที่
มีฝีมือในการเขียน ที่สามารถบอกเล่าและถ่ายทอดเรื่องราวในช่วงชีวิต
นักศึกษาปี ๑ ของบอม เนื่องจากตัวผู้เขียนยังเป็นเด็กนักเรียนในมัธยม
ปลายที่จะมาเข้าค่ายคัดเลือกจิตอาสาและประชาธิปไตย โดยมีบอมเป็น
พี่เลี้ยงประจำกลุ่ม ด้วยเหตุนี้เองจึงไม่สามารถเขียนเล่ารายละเอียด
ในช่วงชีวิตนี้ของบอมได้

ราณี เขียนมาว่า “การได้อยู่โต๊ะเดียวกันกับบอมทำให้เรามี
โอกาสเจอกันบ่อย ว่ากันว่าช่วงเวลาที่มีความสุขที่สุดในชีวิตมหา-
วิทยาลัยคือ ช่วงปี ๑ นี้เอง ช่วงที่เราเป็นน้องใหม่กัน บอม ร่วมทำ

กิจกรรมหลายอย่าง ตั้งแต่ร่วมมรดงศ์ให้คนออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งใหญ่ปี ๒๕๕๔ ซึ่งการทำกิจกรรมดังกล่าวนี้ได้มอบบทเรียนทางรัฐศาสตร์บทแรกให้แก่คุณฐิติศัพท์ ในเรื่องของการบริหารและจัดการ กระนั้นก็ดี ฐิติศัพท์ก็เก็บเอาเรื่องราวที่เกิดขึ้นไว้เป็นบทเรียน เพียงแต่ค่อยๆ ลดบทบาทการทำกิจกรรมขนาดใหญ่ลงไป เป็นช่วงเวลาไล่ๆ กับที่เกิดกิจกรรมการระบายนีโตะ การแข่งประกวดโตะฐิติศัพท์ก็เข้ามามีส่วนในการทำกิจกรรมเหล่านี้ แต่เขามักจะออกตัวกับหมู่เพื่อนว่า ไม่ขอออกหน้า ผลที่ได้คือ โตะได้รับรางวัลที่ ๑ ไป จากการร่วมทำกิจกรรมโตะด้วยกันมา ทำให้ว่าตัวตนที่แท้จริงของฐิติศัพท์ ไม่เหมือนกับที่ใครหลายๆ คนตั้งแง่ใส่เขาเอาไว้เลย ตลอดช่วงระยะเวลาแห่งความเป็นเฟรชชี เราได้เห็นลักษณะการทำงานที่เปลี่ยนแปลงไปของเขาจากผู้ที่เอาจริงเอาจังกับงานที่เกี่ยวข้องกับประเทศชาติ เมื่อเขาเป็นน้องใหม่ เขาก็เริ่มที่จะหันมาสนใจสิ่งอื่นๆ รอบตัวเขา ทำให้เพื่อนๆ หลายคนพากันตกอกตกใจ ไม่คิดว่าชายหนุ่มผู้แสนจะจริงจังกับชีวิตปานั้นจะมีมุมนุสนุกรสนานกับเขาด้วย

“นอกเหนือไปจากเรื่องกิจกรรมที่ทำให้เราต้องเจอกันบ่อยๆ เรื่องเรียนก็เช่นเดียวกัน ในช่วงปี ๑ มีหลายวิชาที่เราและฐิติศัพท์ เรียนตัวเดียวกัน แต่คนละวัน ทำให้เมื่อถึงช่วงสอบกลางภาคและปลายภาค เราต้องมานั่งติวกันไต่รุ่งบ่อยๆ ฐิติศัพท์ในภาพจำของใครหลายๆ คน คือ ผู้คงแก่เรียน แต่สำหรับฐิติศัพท์ที่อยู่ในภาพจำของเราตอนปี ๑ คือ ชายหนุ่ม ที่เดินบ่นว่าอ่านหนังสือไม่ทันและขอให้เราช่วยติวให้ อีกภาพที่เราจำได้อย่างแม่นยำ คือ ชายหนุ่มที่วิ่งรอบสระน้ำหอโชนชี หลังจากทีอ่าน

นิยายแนะนำ ของวิชา มธ.๑๑๐ เรื่อง ๑๙๙๔ จบไป เรื่องเล็กๆ น้อยๆ ที่ดูเหมือนจะไม่มีอะไรในวันวาน แต่ในวันนี้แล้วมันกลับกลายเป็นความทรงจำที่มีค่า นึกถึงขึ้นมาคราใดก็อดยิ้มเศร้าๆ ไปกับมันไม่ได้”

ผู้เขียนขอขอบพระคุณเพื่อนราณีมาก สำหรับการเขียนเล่าเรื่องของบอม ช่วงปี ๑ ของบอม ในความทรงจำจากคำบอกเล่าของเจ้าตัวเป็นช่วงที่มีเพื่อนมาอยู่ที่ห้องของเขา ตัวบอมเองก็ชอบทำอาหารรับประทานกับเพื่อนๆ เพราะที่ห้องก็จะมีโซนห้องครัวเล็กๆ ฉะนั้น จึงไม่ต้องแปลกใจที่เกือบทุกวัน ท่านจะเห็นการอัปเดตกิจกรรมในชีวิตประจำวันของคุณฐิติษณ์อยู่บนเฟสบุ๊ก มีทั้งรูปอาหาร ตารางงาน สถานะแปลกๆ ที่อ่านดูแล้วคงชวนให้อมยิ้ม แถมชอบโพสต์ก่อกวนเพื่อนๆ ไปทั่ว ตามประสาเด็กปี ๑ ที่ควรจะสดใส

แต่ช่วงชีวิตในปี ๑ ของฐิติษณ์ ผู้เขียนรับทราบมาบ้างว่า เส้นทางในการเข้ามาเรียน เข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในสังคมของคณะรัฐศาสตร์นั้นไม่ได้เรียบง่าย ซึ่งก็โชคดีที่เรื่องนี้จบลงไปเรียบร้อยแล้ว ตัวบอมเองก็ไม่เคยจะเล่าและข้าพเจ้าก็ไม่คิดที่จะได้ถามเช่นกัน

บอมเป็นคนจริงจังกับการใช้ชีวิตในทุกเรื่อง ตลอดเวลาที่ผู้เขียนมีโอกาสได้ใกล้ชิด ผู้ชายคนนี้ ในช่วงที่เขาเริ่มขึ้นปี ๒ มีความมุ่งมั่นในการเรียนหนังสือ บอมมักจัดตารางให้ตัวเองอย่างเป็นระบบและมีแบบแผน เวลาไหนควรทำอะไร ตื่นนอน ไปเรียน อ่านหนังสือ และพักผ่อน ค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ถูกใช้ไปกับการซื้อหนังสือที่เกี่ยวกับด้านรัฐศาสตร์ โดยเฉพาะปรัชญาตะวันตกที่บอมสนใจเป็นพิเศษ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากการเรียนวิชา ร.๒๑๒ ประวัติความคิดทางการเมืองเบื้องต้น ที่สอนโดย

ท่านอาจารย์สมบัติ จันทรวงศ์ ทุกครั้งที่เจอกันบอมมักเอาความรู้ที่ได้จากห้องเรียนมาเล่าให้ฟังเสมอ พร้อมแววตาที่ดูมีความสุขทุกครั้ง บอมพยายามต่อยอดองค์ความรู้ด้วยการอ่านหนังสือปรัชญาทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ วิชาอื่นๆ ก็เช่นกัน บอมไม่เคยทำทุกอย่างครึ่งๆ กลางๆ จริงจังไปเสียหมดในการเรียน ทำรายงาน การบ้าน หรือแม้กระทั่งการจดเลคเชอร์ (หากท่านใดเคยมีสอบวิชาเดียวกับบอม ท่านมักจะได้ยินเสียงขอสมุดคำตอบเพิ่มจากผู้คุมสอบแทบจะทุกวิชา) แต่อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่าเลคเชอร์ของบอมไม่น่าหิบบิบบิเอาเสียเลย ด้วยความที่ตัวหนังสืออ่านยากเหลือเกิน เชื่อว่าเพื่อนหลายๆ คนคงเคยเห็น แต่กระนั้น บอมมักเป็นคนที่มีเพื่อนฝูง รุ่นน้อง มาคอยแลกเปลี่ยนความรู้วิชาเรียนระหว่างกัน จะพบเห็นภาพการสนทนากันระหว่างเพื่อนพี่ น้อง ตามโต๊ะทานข้าวคณะรัฐศาสตร์ หรือหอสมุดปวย ซึ่งมักเป็นสถานที่อ่านหนังสือของบอมในช่วงวันธรรมดา ที่ส่วนใหญ่เขาจะนั่งอ่านจนถึงตีตื้น บางคราก็จนกว่าเจ้าหน้าที่จะเดินมาบอกว่า หอสมุดปิดแล้วนะครั้บ

ส่วนบอมในชั้นเรียน เขาจะนั่งอยู่แถวด้านหน้าสม่ำเสมอ ด้วยสายตาที่สั่นและความที่เขาบอกว่า นั่งด้านหน้าจะมีสมาธิมากกว่านั่งด้านหลัง ประมาณแถวที่ ๓ หรือ ๔ แทบทุกวิชาเรียน โดยพฤติกรรมการเรียนส่วนใหญ่ ทุกคนจะเห็นว่าบอมเป็นผู้ฟัง และจดเลคเชอร์ที่ดีคนหนึ่ง วิชาหนึ่งๆ สมุดจดมักมีไม่ต่ำกว่า ๓ เล่ม บอมถือได้ว่าเป็นนักศึกษาที่ดี มีวินัย ใส่ใจในการเรียน มีความรับผิดชอบสม่ำเสมอ และเป็นที่รักของอาจารย์ประจำวิชา เขามักทบทวนบทเรียน อ่านหนังสือ

ประกอบ และเมื่อเกิดข้อสงสัยใดๆ ขึ้นในใจ เขาก็จะตั้งคำถามเพื่อไขข้อ
ข้องใจเหล่านี้กับอาจารย์ ซึ่งปฏิเสธไม่ได้ว่า บอมเป็นนักตั้งคำถามที่ดี
มากคนหนึ่ง

สิ่งที่มักทำให้เพื่อนร่วมชั้นมีความรู้สึก ว่า ทำไมงานดูยิ่งใหญ่
เหลือเกิน คือการนำเสนอผลงานของบอมแต่ละครั้ง บอมมักเตรียมข้อมูล
ความรู้ที่ได้ศึกษาจากเอกสาร งานวิชาการต่างๆ จนตกผลึกสามารถตอบ
คำถามต่อโจทย์งานที่แต่ละวิชาให้มา โดยผ่านการค้นคว้ามาแล้วอย่างดี
เพื่อมาถ่ายทอดในชั้นเรียน เพื่อนร่วมกลุ่มที่เคยทำงานกับบอมแต่ละชิ้น
ทุกคนจะรับรู้ได้ถึงความใส่ใจต่องาน ทุกรายละเอียด โดยส่วนใหญ่บอม
จะเป็นตัวหลักในการทำงานให้กับเพื่อนๆ คอยนัดเวลามาทำงาน แบ่ง
งานให้เพื่อนไปทำ ค้นหาเอกสารให้สมาชิกในกลุ่มได้อ่าน ที่บางครั้ง
ภาระงานอาจจะมีมากกว่าที่จำเป็นต้องทำ แต่อย่างไรก็ดี ในที่นี้ผู้เขียน
เห็นว่าบอมมีความตั้งใจดีแก่สมาชิกทุกคน เพื่อให้ทุกคนได้อ่านในสิ่งที่
ควรได้รู้ เพราะเด็กรัฐศาสตร์ส่วนใหญ่เมื่อยามฟังการนำเสนอก็จะมี
คำถามต่างๆ ตามมา ทั้งยากง่าย แต่ส่วนใหญ่เมื่อถูกตั้งคำถามบอมจะ
เป็นผู้ออกหน้าตอบคำถามเหล่านั้นด้วยตัวเองเสมอ

วันพักผ่อน คือ วันอาทิตย์ของทุกสัปดาห์ จะทำงานเล็กๆ น้อยๆ
ฟังเพลง อ่านหนังสือวรรณกรรมของนักเขียนชาวไทยและต่างประเทศ
ฟังดนตรีที่ไร้เสียงร้อง และการทำอาหารทานกันเองในช่วงวันพักผ่อน
โดยส่วนใหญ่จะเป็นเมนูผัก หรืออาหารไทย จนกระทั่งช่วงก่อนนอน
บอมก็จะจัดเตรียมกระเป๋าเรียนของการเรียนที่จะมาถึงในวันถัดไปเสมอ

ตลอดเวลาที่มีโอกาสได้ใกล้ชิดบอม เขาเป็นคนที่สุภาพต่อทุกคน การจากไปของเขาในครั้งนี้ ทุกคนที่รู้จัก ล้วนเสียใจและเสียดายความรู้ความสามารถของเขาแทบทั้งสิ้น สำหรับตัวผู้เขียนเอง ที่ได้พูดคุยกันเป็นเวลานาน บอมมักพูดถึงเรื่องความตายเป็นเรื่องปรกติ บอมมักพูดกับครอบครัวเสมอว่าเขาทำอะไรเพื่อสังคมมาเยอะพอสมควร ระยะเวลาที่ผ่านมานั้นถึงขนาดบอกพ่อกับแม่ไว้ “น้องเฟิร์ทจะเป็นคนเขียนประวัติลูกเองนะ” ผู้เขียนเชื่อว่า เมื่อพ่อแม่ได้ยินคงตกใจ เพราะเสมือนลูกของตัวเองจะมალาจากไป แต่อย่างไรก็ดี เมื่อถึงวันนี้แล้ว ทุกคนล้วนเคารพการตัดสินใจเมื่อรับรู้ว่าเขาได้จากไปแล้วจริง

“เมื่อคาดหวัง แล้วไม่เป็นดังที่หวัง” โดยเฉพาะโครงสร้างสังคมที่แสนจะซับซ้อนของประเทศไทย ผู้เขียนเองก็ไม่สามารถจะอธิบายว่าประเทศนี้ได้สูญเสียชายผู้รักแผ่นดินผืนนี้ไปอย่างไร บอมเป็นคนมีอุดมการณ์ มีความรู้ความสามารถ หากขาดแต่โอกาส เพราะเขาเลือกที่จะพึ่งความสามารถของตนเอง บอมมักพูดเรื่อง เราจะทำให้สังคมนี้ดีขึ้นได้อย่างไร การศึกษาที่เขาบ่มเพาะตนเองในมหาวิทยาลัย มันคือความตั้งใจที่หวังว่าสักวันเขาจะสามารถได้ใช้มันเต็มที่เพื่อทำให้สังคมนั้นเกิดความเท่าเทียม มีความยุติธรรม

แต่ในวันนี้และวันหน้า คงจะไม่มี จูติชีพ สังข์ภิรมย์ คอยทำสิ่งนั้น สิ่งนี้ให้เกิดขึ้นได้อีกต่อไป เพราะเชื้อเพลิงเล็กๆ ที่เคยลุกโชติช่วงในช่วงหนึ่ง บัดนี้ได้มอดดับมลายสิ้น ผู้เขียนก็หวังเป็นอย่างยิ่งว่าสิ่งที่บอมได้ทิ้งไว้ด้วยคุณงามความดีที่รักประเทศชาติเหนือสิ่งอื่นใด ที่ไม่สามารถจะกล่าวบอกได้ให้ใครรับรู้ความจริงจากใจนอกจากผู้เขียน จะสามารถ

จุดไฟในใจใครต่อใคร ให้เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว จะใช้คำว่า บอมรักชาติจนตัวตาย ก็คงจะไม่เกินความจริง ไหนๆ เขาก็ไม่ได้อยู่ในโลกนี้แล้ว ผู้เขียนก็ไม่มีเหตุอันไหนที่ต้องปิดบัง เจตนารมณ์ของผู้เสียชีวิต

ผู้เขียนรักและอาลัยบอมเหนือสิ่งอื่นใด การยืนเคียงอยู่ข้างกาย การร่วมทุกข์ร่วมสุขในระยะเวลาที่ผ่านมา เพียงเพื่อการทะนุถนอมให้ชีวิตชายคนหนึ่งได้มีโอกาสทำคุณงามความดีแก่สังคมและประเทศชาติ ที่มีใช้ความรักฉันหนุ่มสาวทั่วไป การดูแลก็ได้สิ้นสุดลงแม้ยามเมื่อเขาได้ขอจากไป ในการเขียนบทส่งท้ายชิ้นนี้ ผู้เขียนขอกล่าวขอบคุณ ครอบครัวและวงศ์ตระกูลของบอม ที่ได้เลี้ยงดูบุตรและหลานชายมาเป็นอย่างดี อีกทั้งกราบขอบพระคุณคุณพ่อคุณแม่ที่เคารพรักของพี่บอม ที่ให้เกียรติผู้เขียนได้จัดการงานต่างๆ ของพี่บอม

“...ดอกไม้บานพยานแห่งรัก บานเพื่อลาจาก เจ้าจงปล่อยวาง
ความเข้มแข็งจะคอยเข้าข้าง ความอ่อนแอจะต้องแพ้พ่าย
ดอกไม้งามเบิกบานในใจ ยังเฝ้าเก็บไว้เพื่อใครคนนั้น
นานเท่าใดคงไม่สำคัญ จะคอยเติมฝันถึงวันที่ดอกไม้บาน”